

Τη. 1623

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ ΚΟΡΑΗ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Εκ τῆς ἐν Ὑδρα Τυπογραφίας.

1827.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ ΚΟΡΑΗ

ΑΙΔΟΤΟΣ ΑΣΥΤΡΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΥΛΗ

168063

Εν τῆς ἐν Ἰβῶν Τραπεζῆς

1827

ΔΙΔΑΜΑΝΤΙΟΥ ΚΟΡΑΗ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ.

ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ.

ΕΥΘΥΔΗΜΟΣ, ΧΑΡΙΔΗΜΟΣ.

Ε. Πιστεύεις ὄνειρατα;

Χ. Νέος τρόπος καλημερισμοῦ.

Ε. Συμπάθησεαι. Τόσον εἶμαι παραγμένος ἀκόβη ἀπὸ τὸ ὄνειρον, ὥσ' εἰησιλόνησα νὰ σὲ καλημερίσω. Καλὴν ἡμέραν!

Ἐπιστεύεις ὄνειρατα;

Χ. Ἐγὼ μὲν, εἴτε τὰ πιστεύω, εἴτε τὰ καταφρονῶ ὡς τῆς φαντασίας παίγνα; Ἰσθρῶσέ μου τὸ ὄνειρον, καὶ τότε βλέπομεν, ἂν ᾖ ἀπὸ τὰ πευτομένα ἀπὸ τὸν Δία ὄνειρατα διὰ τῆς κερατινῆς, ἢ διὰ τῆς ελεφαντίνης πύλης, ὡς λέγει ὁ Ὀμηρος [1].

Ε. Βλέπω ὅτι δὲν τὰ πιστεύεις.

Χ. Ἐὰν ἐξυπνῶ κλωνόμεθα κατὰ πᾶσαν ὥραν καὶ σιγῆν, ἕπως ἔχομεν νὰ εὐρωμεν κοιωόμενοι τὴν ἀληθειαν;

Ε. Ἐπειδὴ δὲν τὰ πιστεύεις, μάταιον εἶναι νὰ σοῦ διηγηθῶ τὸ ὄνειρόν μου.

Χ. Ἄν δὲν τὰ πιστεύω, ἀγαπῶ ὅμως πολὺ νὰ τὰ ἀκούω· διότι εἰς τὰ νυκτερινὰ ὄνειρατα εὕρισκω ζωῶν τὴν εἰκόνα τῶν ἡμεσινῶν μας ὄντων. Πολλῶν ἀνθρώπων ἡ ζωὴ σὴν ἀπὸ γενέσεω μέχρι τελευτῆς δὲν εἶναι πληρὴ ὕπνου ἀδιακόπως, ἀδιακόπως ταρασσομεσὶ ἀπὸ ὄνειρατα. Γούρ βλεπῶν καθη-

μέραν, τοὺς κοιμωμένους λέγω ταύτους μ' ἀνοικτὰ διμμάτια Οἰνας, διότι στρατηγεῖ ὀλίγας ἑκατοσάς στρατιωτῶν, ὄνειρεύ-
ται ὅτι ἔγινε μέγας Ἀλέξανδρος, μ' ὅλον ὅτι δὲν ἔχει οὔτε
τὴν κεφαλὴν οὔτε τὴν Μακεδονικὴν ἐκείνου φάλαγγα· ἄλλος
ἐνυπνιόζεται, ὅτι καὶ κατάγεται ἀπὸ τοῦ Φιλίππου τὸν υἱόν,
καὶ μὴ δυνάμενος νὰ τ' ἀποδείξῃ μὲ ἀκριβῶς μαρτυρημένην
γενεολογικὴν σειράν, παρηγορεῖται ἐντοσοῦτῳ τοιζόμενος μὲ
τιλοὺς κημεμονικούς· ἄλλος....

Ε. Ἄρες τοὺς μωροὺς νὰ κοιμῶνται καὶ νὰ ὄνειρεύονται,
ὅσον θέλουν, ἕως νὰ τοὺς ἐξυπνίῃ ὁ θάνατος. ἐγὼ σ' ἐρώτη-
σα, ἂν πισεύης τὰ νυκτερινὰ τῶν ἀληθῶς κοιμωμένων ὄνει-
ρατα, διὰ νὰ ἐξηγήσης τὸνειρόν μου.

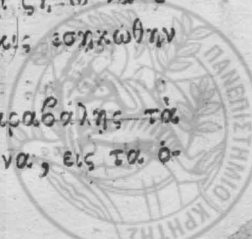
Χ. Ἐξηγητὴς ὄνειρων δὲν εἶμαι· ἔχω ὅμως β βλίον ὄνειρο-
κριτικὸν πολλὰ περίεργον, κ' ἐμποροῦμεν, ἂν ἀγαπᾶς, νὰ ζη-
τήσωμεν εἰς αὐτὸ τὴν ἐξηγήσιν τοῦ ὄνειρου σου. Λέγε τὸ μόνον.

Ε. Ἀπορῶ, πῶς νὰ σοῦ τὸ διηγηθῶ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέ-
λους ἀκολουθῶς, καθὼς τὸ ἴδιον· τόσον εἶναι μακρὸν καὶ πο-
λύπλοκον. Προχθές το ἑσπέρας, ἀφ' οὗ ἀνεχώρησα ἀπὸ σέ με-
τα τὸ δεῖπνον....

Χ. Ἄ! Ἄ! μετὰ τὸ δεῖπνον λέγεις; Ἐκατάλαβα· ἀπὸ εσ-
μῆρου ἀπεψίαν ἐγεννήθη, φιλεμου, τὸνειρόν σου. Ἰ Τί γελᾶς;

Ε. Διότι ὄνειρεύεσαι καὶ σὺ, ὅτι δεῖπν ζεις τοὺς φίλους σου,
ὡς δεῖπνίζουσι αὐτῶν τοὺς κολακῆς τῶν. Τα δεῖπνα σου, φι-
λεμου, δὲν ἔχουν αὐδεύσαν ὑμοσιότητα με τῶν ἐκλαμπροτάτων
τα δεῖπνα· ἀπὸ τούτων τὰς τραπέζας γεννῶνται αἱ ἀπεψίαι.
Ἀπὸ τὴν τράπεζάν σου καὶ μὴ σὲ κακοφανῆ, ὅτι ζητῶ νὰ σ'
ἐξυπνίσω· ἀπὸ τὴν τράπεζάν σου, λέγω, πολλάκις ἐσηκώθην
μὲ δευτέρου δεῖπνου ὄνειρον.

Χ. Μὲ πρόσχημα ὀνειδισμού, ἠθέλησες νὰ παραβάλης τὰ
δειπναμου μὲ τὰ φιλοσοφικὰ τοῦ Πλάτωνος δεῖπνα, εἰς τὰ ὅ-

ποία, ὡς ἔλεγεν ὁ στρατηγὸς Τιμόθεος, κάνεις δὲν ἐκινδύνευε νὰ ἐλόφη τὴν ὑγείαντου (1).

Ε. Με τοὺς Πλάτωνας καὶ Τιμοθέους σου δὲν θέλεις μ' ἀρῆσειν ποτὲ νὰ διαγιθῶ τὸνειρον μου.

Χ. Λέγε δὲν σὲ διακόπτω πλέον.

Ε. Ἄφου λοιπὸν ἀναγερῆσας ἀπὸ σὲ ὑπήγα εἰς τὴν κατοικίαν μου, ἀνέγνωσα τὰς ἐφημερίδας, καὶ μετὰ τὴν ἀναγνώσιν ἠθέλησα νὰ κοιμηθῶ. Μόλις μ' ἐπῆρεν ὁ ὕπνος, καὶ μοῦ ἐσάνη ἀπαράλλακτος ὁ μακαριτής, ὡς ὅτε τὸν βλέπαμεν πολυλάκις, ὑπότον ἐστρατήγει τὰ πᾶλλακτα του. Φανταζομαι ὅτι τὸν βλέπω ἀκόμη. Ναί, ἀπαράλλακτος...

Χ. Ηἰσός;

Ε. Ὁ Βίτσαρις. Ταραγμένος ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητον θέαν, ἀπὸ τὸν Ἄδην! Βίτσαρι, τὸν εἶπα· Ἰς σ' ἀνέτησεν, τίς σ' ἐσειλεν ὀπίσω εἰς ἡμᾶς; — Τίς μ' ἐσειλε; θέλεις τακῶσαι μετ' ὀλίγον· μη λέγῃς ὁμῶς, ἀπὸ τὸν Ἄδην. Τὸν Ἄδην κατοικῶν σιφονικὶ Τούρκοι, ὅσους ἐσειλαμεν ἐκεῖ ἕως τῶρα· τὸν Ἄδην οἱ ἀλλογενεῖς χριστιανοί, ὅσοι καταπατήσαντες ἀσεβῶς τὸν εὐαγρὸν ἐγίναν σὺμμασχοὶ τῶν τυράννωνμας· καὶ ἀπὸ τοὺς ὁμογενεῖς, ὅσοι ἐπρόδωσαν τὴν πατρίδα· εἰς τὸν Ἄδην μέλλουν νὰ καταβῶσι καὶ ὅσοι ζῶντες ἀκόμη τὴν προδιδόν καθημέραν μὲ τὰς διχνοίας των, καὶ τὴν μετέβαλαν εἰς ἀληθινὸν Ἄδην, ὅπου ταρασσούν καὶ ταρασσονται ὡς ζῶφροισι δαίμονες. Ὁ πάντοτε πλήρης καὶ πάντοτε ἀγόρτατος Ἄδης προσμένει καὶ τοὺς, ὅσοι τὸ φαίνόμενον ἀγωνίζονται ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἐνῶ τὴν πολεμοῦν ἀληθῶς μὲ τὴν καταφρόνησιν τῆς ἰσονομίας, μὲ τὴν σπουδὴν νὰ ὑφωθῶσιν ὑπὲρ τοὺς ἀδελφούς των, ὅχι τὸ δίκαιον τῆς ἀρετῆς ἢ τῆς φρονήσεως ὕψος, ἀλλὰ τὸ ὕψος τῶν τυράννων καὶ τῶν δεσποτῶν.

[1] "Οἱ περὶ Πλάτωνι δοκνήσαντες καὶ εἰσαύριον ἄδω; γίνονται." Πλουτάρχ. Ἰστορ. παραγγέμ. § 9.

Τούτων καὶ τῶν ποιητῶν τὰ ψυχρία, μόλις πετοῦν ἀπὸ τὰ ἐκλυμπρότατά των σώματα, καὶ καταβαίνουν εἰς τὸν Ἄδην, ὡς λέγει ὁ Ομηρος:

Ψυχὴ δ' ἐκ βρέθεων πταμένη Ἄϊδος δεθεύκει (α).

— Ὁ Ομηρος! Βότσαρι, ὁ Ομηρος! ἤκουσα ἢ παρήκουσα, φίλε μου Βότσαρι; ὁ Ομηρος! — Καταλαβάνω διὰ τί ἀπορρῆς, ἀκαίω τὸν ὄνομα τοῦ Ομήρου ἀπὸ ἀνθρώπου, σῶμα ἀγράμματος, ὡς μ' ἐνόμιζες, πρὶν ἀποθάνω. Ἀλλὰ μάθε, σὺ οσοὶ διζάζουν τὴν πατρίδα των, ἀπολαύουν σιμὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο τὸ καλόν, σφίνοντες τὴν πατρίδα, να συναναστρέφονται μὲ τοὺς ἐδύξους φιλοπατρῶδες, καὶ νὰ διδασκῶνται ἀπ' ἐκείνους ὅτι ἡ τύχη τοῦ ἐμπόδισε να μαθῶσιν εἰς ταῦτον τὸν κόσμον, ἐνῶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐδο ὄνομαζομένους καὶ νομιζομένους λαοίους, σταν καταβῶσιν εἰς τὸν σκότεινόν Ἄδην, τοῦτο μόνον μανθάνουν οἱ ταλαίτωροι, σὺ καὶ ζῶντες ἦσαν σκωτισμένοι, ἐπειδὴ, διδασκόμενοι τὴν ψευδοκαίδεϊαν (1), ἐφαντάζοντο σὺ ἀπέκτησαν ἀληθινὴν παιδείαν. Ὅχι, φίλε! δὲν ἐρχομαι ἀπὸ τὸν ζοφερόν Ἄδην. — Ἰηθεν λοιπὸν ἐρχεσαι; — Ἄλλοι τὸν ὄνομαζὺν Ἡλύσιαν πεδίον, [2] ἄλλοι Μακάρων νήσου (3), ἡμεῖς οἱ χαιριανοὶ Παράδε σὺν τὸν μα εἶναι ἀδιάφορον. Πραγματικῶς εἶναι τῆς κληθῆς εὐδαμονίας τόπος, σπου παύουν ἀνεμίζονται καὶ οἱ χειμῶνες τῶν παθῶν, πανεὶ πᾶσα πλανεὶ καὶ ἀπατη, καὶ βασιλεύει μόνη ἡ ἀλήθεια, δεχνουσα τὰ πράγματα ἀσκέπασα, ὅποια εἶναι, « Γυμνα καὶ τετροχλησμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς » ὡς λέγει ὁ Ἀπόλλοιος (4)... — Εἰς τοῦτόσου τὸ ρῆτόν δὲν ἀπορρῆ, ὡς ἠπόρησα διὰ τὸν Ομηρον: τὸ ἤκουσες πολλοὶ εἰς τὴν

[α] Ἰλιάδ. π. 836.

[1] Κιβ. Ὀμ. πίν. § XII.

[2] Ομηρ. Ὀδυσσ. δ. 563.

[3] Ηοιδ. Ἐργ. καὶ ἡμέρ. 171.

[4] Πρὸς Ἐβρ. δ. 13.

ἐκκλησίαν. — Εκεῖ ἔμπορεῖ νὰ καυχῆθῃ ὁ ἄνθρωπος, ὅτι ζῆ ἀληθῶς ζῶν γαληνικὴν καὶ ἡσυχον, Ρήσις ἢ ν βιοτήν, ὡς τὴν ὀνομαζει ὁ Ομηρος [1] ... — Πάλιν Ομηρον! φιλεμου Βότοαρι. — Ἰ Τί παραξενεύεσαι; τὸν Ομηρον συνανασρέφαμι, τὸν Ομηρον βλέπω συχνά. — Εκείνος βέβαια δὲν σε βλέπει. Λαγθάνεσαι, νομιζῶν ὅτι ζῆ κ' ἐκεῖ, ὡς ἐζῆσεν ἐδῶ, τυφλὸς μὲ βλέπει, ὡς τὸν βλέπω, καὶ μ' ἀγαπᾷ πολὺ. Αἰ. μὲ εἶπε πολλάκις, διὰ τί νὰ μὴ ζήσω σύγχρονός σου εἰς τὴν γῆν! ἀντὶ νὰ δοξολογήσω λησας, διότι ἰτί ἄλλο ἦσαν παρα λησαι, ὁ Ἀγαμέμνων, ὁ Ἀχιλλεύς, καὶ ὅσοι τὰς ἠκολούθησαν, καίοντες, λεηλατοῦντες, αιχμαλωτίζοντες ἄνδρας καὶ γυναίκας, διὰ μίαν γυναίκα μοιχαλίδα; ἀντί, λεγῶ, νὰ δοξολογήσω λησας, ἤθελα ἐγκωμιασεῖν ἐσὲ καὶ τοὺς ὁμοίους σου, ὅσοι ἐχῦσετε τὸ αἷμά σας, διὰ νὰ λυτρώσετε ἀπὸ λησῶν χειρας τὴν πατρίδα. ἀντὶ νὰ κάμω καταγέλασον τὸν ταλαίπωρον Θερσίτην, ἤθελα σηλιτευσεῖν τόσους νέους Θερσίτας, ἴσους ἀφῆκες ἀποθνήσκων, καὶ ὅσοι ἐγεννήθησαν μετὰ τὸν θάνατόν σου εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὅσον γελοῖος καὶ ἂν ἦτον ὁ παλαιὸς Θερσίτης, δὲν ἐφάνη ὅμως ἀδικώτερος παρὰ τοὺς ἄλους, ὅσους ὠνόμαζα ἤσως ἐξεναντίας, ἤλεγξε φανερά τὴν πλεονεξίαν τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὅςτις ἀπὸ τὰ λάφυρα τοῦ πολέμου ἐδιελέγε τατιμώτερα, ὡς ἐπραξάν καὶ σήμερον τινὲς ἀπὸ τοὺς ἰδικούς σας, κ' ἐμάνδριζεν εἰς τὴν σκηνήν του [2] τὰ ὠραιότερα κοράσια, καθὼς μανδρίζουν τῆς Ἀσίας οἱ δεσπότες εἰς τὰς γυναικωνίτιδας πάσης φυλῆς αιχμαλω-

[1] Ὀδυσσ. δ. 565.

[2] Ἰλιάδ. Β. 212....277.

τους κόραες, διὰ τὸν ἔλεγχον τοῦτον ἐραπίσθη καὶ ἀπὸ τὸ Ὀδυσσεύα ὡς γελοῖος, διότι καὶ ὁ Ὀδυσσεύς δὲν ἦτον ὀλιγώτερον τοῦ Ἀγαμέμνονος πλεονέκτης, ὡς οὐδὲ ἴσως ὀλιγώτερον γελοῖος παρά τὸν Θεοσίτην.

X. Εἶθε οἱ σημερινοὶ μας Θεοσίται μὴν ἦσαν ἄλλο παρά γελοιοὶ! Τὸ ὄνειρόν σου, φίλε Εὐθύδημε, εἶναι πολυλά περίεργον. Χαίρω, ὅτι ὁ Βότσαρις μας ἀπέλευσεν ὅ,τι τὸν ἐπρεπεν. Ἐπιθύμουν νὰ μάθω καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀρχόντων καὶ στρατηγῶν μας, ὅσοι ἐπέρασαν εἰς τὸν ἄλλον κόσμον.

E. Μοῦ ἀπεκρίθητε πολλοὺς ὁ Βότσαρις, ἀρχίσας ἀπο τὸν φιλόπατριν Κανακάρην [1]. Δὲν ὠνόμασες Ἐλίπω, Βότσαρι [τὸν εἶπα], τὸν στρατηγόν ***, τὸν βουλευτήν ***, τὸν κυβερνήτην ***, τὸν γραμματέα ***. — Διότι δὲν ἀρκεῖ (μ' ἀπεκρίθη) νὰ στρατηγῆ τις, νὰ βουλευεταί, νὰ κυβερνᾷ ἢ νὰ γραμματευῆ εἰς τὴν πατρίδα, ἐάν δὲν λαλῆ μηδ' ἐνεργῆ καὶ ὑπὲρ πατρίδος. Ἡ ἀναγκαῖα εἰς τὸν βουλευτήν ἢ κυβερνήτην φρόνησις, ὅταν χωρισθῆ ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην, γίνεταί πανουργία, καθὼς καὶ ἡ χρειώδης εἰς τὸν στρατευόμενον ἀνδρῖα καταντᾷ εἰς ἀπόνοιαν καὶ ληστρικὴν θρασύτητα, ἀν δὲν ὀδηγῆται ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην...

X. Εὐγε ὁ Βότσαρις μας! Ἀγαθὸν πολίτην καὶ στρατηγόν ἔχασεν ἡ πατρίδα μας. Εἶπες, νὰ ζήσης ἰ τὰ ἐξῆς.

E. Εἰγνώρισες κανέν' ἄλλον παρὰ τὸν Ομηρον; τὸν ἠρώτησα. -- Πολλοὺς, μ' ἀπεκρίθη ὅλους σχεδὸν τοὺς ἐνδοξοὺς ποιητάς, ῥήτορας, φιλοσόφους, στρατηγοὺς,

[1] Ἰδ. τὰ εἰς τὸν Βακκίαν προλεγόμεν. σελ. 5.

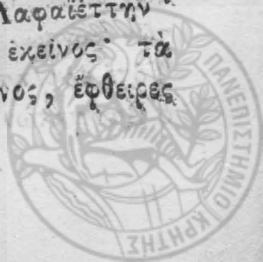
Βασιλείς, ἱερεῖς, πάσης τάξεως ἀνθρώπους, κατοικήμε-
 νους εἰς χωριστάς κατοικίας, τὰς ὀνομαζομένας ἐκεῖ,
 καθὼς τὰς ὀνομάζουν κ' ἐδῶ πολλοὶ, χωρὶς ἐλπίδα νὰ
 τὰς καταικήσωσι ποτὲ, Σκηνας δικαίων. — Γέμουν
 ἀπὸ κατοίκους βέβαια αἱ σκηναί. --- Ὀλον τὸ ἐναντί-
 ον, φίλε μου. — : Εἰς τῶν βασιλέων, παραδείγματός
 χάριν, τὴν σκηνὴν; --- Δέκα ἢ δώδεκα, πρόεδρον ἔχοντες
 τον Μάρκον Αὐρήλιον. — Τῶν ἱερωμένων ἡ σκηνὴ πρέ-
 πει νὰ περικληθῇ πολλοὺς Πάπας καὶ Πατριάρχας. —
 Ἀκόμη ὀλιγωτέρους. Ἐλησιμόνησες τὸ « Πολλοὶ κλη-
 τοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί; » — : Πῶς τοὺς ἐγνώρισες ὅλους
 αὐτούς, καὶ πῶς σ' ἐδεχθήσαν; — Συναθροίζονται εἰς
 ἓνα τόπον, ὅσάκις ἔρχεται ἀπὸ τὸν κόσμον κανεὶς εἰς
 τὸ Ἡλύσιον, διὰ νὰ μανθάνωσι τὰ νέα τῆς γῆς. Εἰς μί-
 αν ἀπὸ ταύτας τὰς συναθροίσεις μ' ἐπαρουσίασεν ὁ Ὀμη-
 ρος. Ὀλοὶ μ' ἐκρότησαν ἐπαινοῦντες, ὅτι ἐπέσφερα εἰς
 τὴν πατρίδα θυσίαν τὴν ζωῆν μου, καὶ μ' ἔδωκαν ἐλ-
 πίδας χάριτος, νὰ με καταικήσωσιν εἰς κάμυϊαν ἀπὸ
 τὰς πολλὰς σκηνάς. Ὁ, τι μάλιστα μ' ἐπληροφόρησε, πό-
 σον τιμῶνται καὶ ἀπὸ τοὺς ζωντανοὺς τοῦ κόσμου καὶ ἀπὸ
 τοὺς ἀειζῶνους τοῦ Ἡλυσίου, οἱ ὑπερασπίζοντες τὴν ἐλευθε-
 ρίαν τῆς πατρίδος των εἶναι ὁ νεωστὶ ἀποθανὼν Ἀγγλα-
 μερικανός, ὅστις μὰς ἰστόρησε τὴν ὁποιάν ἐκαμαν οἱ
 συμπολίται του εἰς τὸν Λαφαίτην ἀνήκουστον ἕως τώ-
 ρα καὶ ἀνιστόρητον ὑποδοχὴν. — : Πῶς ἔδειξαν τὴν
 παράδειξον ὑποδοχὴν ταύτην οἱ Ἡλυσιῶται; Ἡ συνήθειά
 των εἶναι, ὅταν ἀκουσῶσι τί καλὸν ἔργον ἀνθρώπων
 τῶν ζώντων, ἀκόμη εἰς τὴν γῆν, νὰ δοξολογῶσι τὸν θεόν.
 Τότε ἐκκλησιάσθησαν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Βασιγκτῶνος,
 ὁ Βασιγκτῶν ὑψωσεν εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας, εὐθὺς

ἀπὸ ἔμαθε, πόσον λαμπρὰ ἐδέχθησαν οἱ συμπολίται τοῦ τὸν Λαφαϊέττην, καὶ ὁ Φραγκλῖνος πλάγιά του ἐκράτει τὸ πολιτικὸν σύνταγμα τῶν Ἀμερικανῶν, γραμμένον με χρυσὰ γράμματα, καὶ τὸ εἰδείχεν εἰς ὅλους με ἀγαλλί-
σασιν.... --- Θαυμαστά πράγματα με διηγείσαι, φίλε Βότσαρι. --- Θαυμαστότερα μέλλεις ν' ἀκούσῃς. Ἐκεῖ συναθροισμένοι εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Βασιγκτῶνος, ἀκού-
ομεν αἰφνιδίως ἐξώθεν ἤχρον ὁργάνων μουσικῶν, καὶ πολ-
λὰς φωνὰς ψαλλόντων τὸ ᾄσμα τοῦτο, τοῦ ὁποίου δὲν ἐνθυμῶμαι παρὰ τὴν ἀρχὴν.

Φίλος τῆς ἐλευθερίας,
Φίλος τῆς ἰσωνομίας,
Ῥήτωρ δίκαιος, χρηστὸς,
Τῆς πατρίδος κρατητὸς,
ἔρχετ' εἰς ἀκνήας δικαίων κ. τ. λ.

Ἐσκηώθησαν ὅλοι πάραυτα, πρῶτος ὁ Βασιγκτῶν, κρα-
τῶν εἰς χεῖρας στέφανον, καὶ πιστεύων, ὅτι ἤρχετο ἡ -
φυγὴ τοῦ Λαφαϊέττου, Ἄς ὑπάγωμεν, εἶπε τὸν Φραγκλί-
νον, νὰ τὸν στεφανώσωμεν. Ἀντὶ τοῦ Λαφαϊέττου ὁμῶς
ὑπαντήσαμεν τὸν στρατηγὸν Φουᾶν (Foy), ἐρχόμενον
ἀπὸ τοῦ Παρισίου. Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος! ἐφώνη-
ξεν ὁ Βασιγκτῶν, ὅτε τὸν ἴδε. Διὰ τὸν Λαφαϊέττην ἔφε-
ρα τὸν στέφανον τοῦτον· σεφάνωνά τώρα σε. Ὁ Φουκὸς
ὠπισθοπέδησεν ὀλίγα βήματα, μὴ θελών νὰ λάβῃ ξένον
στέφανον. Πλησίασε, πλησίασε, τὸν εἶπεν ὁ Βασιγκτῶν·
εἰδὼ δὲν ἔχει τόπον καμμίαν προσωποληψία. Δὲν εἰσὶ ὀ-
λιγώτερον ἀξίος νὰ σεφανωθῆς παρὰ τὸν Λαφαϊέττην·
τὴν τυραννίαν ἐπολέμησας καὶ σὺ, καθὼς ἐκεῖνος· τὰ
δικαία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὑπερασπιζόμενος, ἐφθίρες

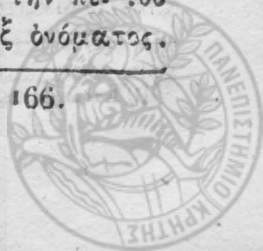

τὴν ὑγείαν, καὶ τέλος ἔχασες καὶ ζῶν ἔσθαι « Ἀπό-
κείται σοι ὅτις δικαιοσύνης στέφανος » μὲ τὸν ὅποιον
σὲ στεφανώνει σήμερον δια χειρὸς μου ὁ δικαίος κριτὴς
τῶν ἀνθρώπων. Θέλομεν πλέξιν ἄλλον στέφανον διὰ τὸν
Λαφαϊέτην, ἂν δὲν τὸν ἀρχὴ τὸν ὅποιον τοῦ ἐπλεξάν
οὐ συμπολιταίμου ζῶντος. Ἀφῶ τὴν ἐστεφάνωσε, τὸν
ἐπῆρε σιμα τοῦ εἰς τὴν σκηνὴν τῶν στρατηγῶν, ὅπου
προεδρεύει αὐτός ὁ Βασιλικῶν περικυκλωμένος ἀπὸ πολ-
λοῦς παλαιῶς καὶ νέους φίλους τῆς ἐλευθερίας στρατη-
γούς.

Χ. Ὅπου βέβαια κατοικεῖ καὶ ὁ Ναπολέων. ; Δὲν σὲ
τὰ εἶπεν ὁ Βότσαρις ;

Ε. Τὸν ἠρώτησα, ἀλλὰ δὲν ἐνθυμούμαι τί μ' ἀπεκ-
ρίθη. Εἰς ταύτην τὴν σκηνὴν βέβαια κατοικεῖς καὶ σὺ,
Βότσαρι, τὸν εἶπα. --- Σὲ εἶπα, ὅτι δὲν μοῦ ἐδιώρισαν
ἀκόμη κατοικίαν, διότι ἡ περὶ ἐμοῦ κρίσις δὲν ἐτελειω-
σεν ἑπιπροσμένον (λέγουσιν) πλειοτέρας μαρτυρίας τῆς δια-
γωγῆς μου, νὰ πληροφορηθῶσιν, ἂν ἔχουσα τὸ αἰμάμου
φλεγόμενος ἀπὸ πατρίδος ἔρωτα ἀληθινόν, ἢ ἐνθουσιασ-
μένος μόνον ἀπὸ τὸ κατὰ τῶν Τούρκων μῖσος. ---
'Καὶ τίνες μέλλουν νὰ σὲ κρίνωσι; --- Κριτὴν μοῦ ἐδιώ-
ρισαν ἐν' ἀπὸ τοὺς ἐπτὰ σοφούς, Βιάντα τὸν Πριηνέα. --
Μηφοβησάι ἐκέρδησες τὴν κρίσιν σου (1) ἔχω καὶ μαρ-
τυρίας ἀξιοπίστους. --- 'Ποίας; τὸν εἶπα. --- Πρῶτον,
τὴν ὅποιαν μοῦ ἐκάμετε ἐσεῖς οἱ ζῶντες λαμπροτάτην
κχιδαίαν ἔπειτα, ἐνθυμάσαι τὸν ὅποιον ὀλίγον ἀρχίτερα
σ' ἔλεγα Ἀγγλαμερικανόν, ὅστις μᾶς ἔφερε τὴν πεῖ του
Λαφαϊέτου ἀγγελίαν. Αὐτός μ' ἐζήτησεν ἐξ ὀνόματος.

[1] Ἴδε τὰς εἰς τὰ Πολιτικ. τοῦ Πλουτάρχ. σημ. σελ. 165-166.

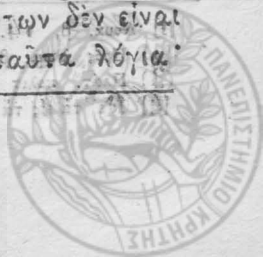
Ἀφοῦ μ' ἐγκριρέτισε, μοῦ ἀνέγνωσε τὴν στιχοσυρηθεῖσάν
εἰς ἐπαινόν μου ἀπ' ἑνα τῶν συμπολιτῶν τοῦ ᾠδῆν (α).
— Στιχοσυρηθεῖσάν βέβαια εἰς τὴν γλώσσάν των ἴπως
τὴν ἐνόησε. — Μοῦ τὴν ἐξήγησεν εἰς τὴν γλώσσαν τοῦ
Ἡλυσίου πεδίου. — Ἔχετε λοιπὸν γλώσσαν ἰδίαν ἐκεῖ; —
Ἰδίαν, λαλουμένην καὶ νοουμένην ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ κατ-
τοικοῦντος. — Μοῦ κάνεις τὴν χάριν νὰ λαλήσῃς ὀ-
λίγον εἰς Ἡλυσιακὴν γλώσσαν; — Οὐτ' εἰς ἐμὲ συγχωρεῖ-
ται νὰ τὴν φανερώσω, οὔτε κάνεις ἀπὸ σᾶς εἶναι καλὸς
νὰ αισθανθῆ τὸ καλλὸς τῆς. Γλῶσσα ἀπλουσατῆ, ὡς
πρέπει νὰ ἦναι τῶν ἀληθινῶν καὶ δικαίων ἀνδρῶν ἡ γλῶ-
σσα, ἐπειδὴ δὲν γνωρίζει μεταφοράς οὔτε μετωνυμίας,
ἀλλ' ὀνομάζει καὶ δείχνει τὰ πράγματα, ὅποια καὶ
εἶναι τὴν φύσιν δὲν ἁρπιάζει τὰς γλῶσσας τῶν ἀνθρώπων
τοῦ κόσμου τούτου, μὲ τὰς ὅποιας περιπαίζουν ἕνας τὸν
ἄλλον. Σπουδαζόντες, νὰ κρύψωσι τὰς ἀσχημίας των,
ὀνομάζουν τὸν ἀδύξον, ἐνδοξότατον, τὸν σκυτεῖνον, ἐκ-
κληροτάτον, καὶ τὸν καταγόμενον ἀπὸ λησῆς ἢ λη-
σῶν ἀνδράποδα, εὐγενέστατον καὶ γράφοντες ὅτις πρὸς
ὅτινα τύχη, δὲν ἐντρέπονται νὰ ὑπογράψωσι τὴν ἐπι-
σθλὴν μετ' ἡλαρπίεστατον, Δούλος ταπεινότατος
καὶ κατὰ πειθέστατος (1), ἢ προσκαλοῦντες κοπι-
σμένον εἰς ἀνάπαυσιν, τὸν παρακινεῖν νὰ κοπιᾷ καὶ
δεύτερον μετ' ἡγελοῖαν ταύτην φιλοσοφίαν, Λαθε
τὸν κόπον νὰ καθύσῃς. — Με ἐκπλήττετε, Βότσοι,
καὶ μὲ κάνεις νὰ ὁμῶμαι σχεδὸν τὸν θάνατον, ν' ἀ-
ποπληθῶ ἀπομῆς τὸν βροχθῶν τῆς ψευδολογίας. — Ὅς

[α] Ἰδ. τὰ εἰς τὰ Ἀπομνημ. καὶ τὸν Γοργ. Προλεγόμεν. σελ. 16', σημ. 4.

[1] Καὶ ἀκοσμοῦς, κατατετελῆσαι τὰς...

ὡς τὸν ὠκυβάτες βόρβορον. Ἐκεῖ οὐδ' ἡ ἀληθινή και καθαρά δόξα ὀνομάζεται ὀλοπέλα, διότι φαίνεται ζωγραφημένη εἰς καθενὸς τὸ πρόσωπον, καὶ βεβαιούται ἀπ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ὅπου δὲν ἔχει εἰσόδον τί ποτε ἀδοξόν ἢ σκοτεινόν ὅστις διατρίβει εἰς τὸ Ἡλύσιον, παράτα συμπέριπεται, ὅτι διὰ τὰς ἀρετὰς τοῦ ἡξιώθη τῆς αὐτῆς διατριβῆς, καθὼς ἐδῶ, οἱ συχναζόντες χωρὶς ἀνάγκην τῶν βασιλέων τὰς αὐλὰς, καὶ τιτολοζοζόντες ἕνα τὸν ἄλλον ἀπαισχύτως, κρινόνται κλόακες καὶ παράσιτοι. Εἰς τὸ Ἡλύσιον ἐξανατῆς βροιδεῖται μόνη ἡ ἀλήθεια. Φραγκλινε, καλεῖ τὸν Φραγκλινε ὁ Σωκράτης, καὶ Σωκράτη, τὸν Σωκράτην ὁ Φραγκλινε. — Καλέ, τί με λέγεις, Βόσφι; ὁ Φρογκλινε με τὸν Σωκράτην, χρυστιανὸς με εθνικό! — Ἐκεῖ ὅλοι εἶναι χρυστιανοί, εὐθεδμε, ἐάν τῷ χρυστιανοῦ ὁ πρώτιστος χαρακτήρ ἦναι ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη. — Νοεῖς, δὲν ἀμφεθαλλῶ, τὸ « Ἐν τούτῳ γνώσκονται πάντες, ὅτι ἐμὴ ἀκθηταί ἐστε, ἐάν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις » [1]. — Νὰ, τοῦτο. Ἐκεῖ συζῶσι μετ' ἀλλήλων ὡς ἀδελφοί, κ' εὐχόνται τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην καὶ εἰρήνην εἰς τοὺς ζῶντας ἐπί γῆς, ὅσακις ἐκκλησιάζονται εἰς δόξολογίαν θεοῦ. — Ἐχόν λοιπὸν καὶ ναόν, ὅπου προσεύχονται; — Μὴν ἀμφεθλλησ' ναόν ὅμως, ὅσις δὲν ὀμοιάζει τοὺς πολυπληθεῖς καὶ κατὰσολισμένους ναοὺς, ὡς οὐδ' αἰπροσευχαίτων ἔχουν τί κοινὸν με τὰς βαττολογίας. Ναός τῶν εἶναι τὸ Ἡλύσιον αὐτό, σκεπασμένος με μεγὰλοπρεπεσάτην ὀροφὴν, τὸν οὐρανὸν, καὶ ἡ προσευχῆ τῶν δὲν εἶναι πλὴν δόξολογία περιεγομένη εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα λόγια:

Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῶ, καί ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία [1]. δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν [2]. — Δοξολογία χριστιανικωτάτη· ἀλλὰ πάλιν ἀπαρῶ, ὁ Σωκράτης χριστιανός! --- Καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Μάρκος Ἀυρήλιος. Μοῦ ἐνθύμισες μάλιστα τὴν ὁποῖαν ἤκουσα παρῶν συνομιλίαν τῶν δύο τούτων μετὸν Φραγκλινον. Τὸν ἐρωτοῦσαν νὰ τῶν ἐξηγήσῃ τὴν φύσιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Ὅταν ἔμαθαν, ὅτι θεμελιούται εἰς τὴν ἀδελφικὴν ἰσότητά καὶ δικαιοσύνην· οὐδὲ γνωρίζει ἄλλην ὑπεροχὴν πρὸς τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς φρονήσεως, ὁ Σωκράτης ἐμολόγησεν, ὅτι μόνη τοιαύτη θρησκεία ἰσχύει νὰ φυλάξῃ τὴν ἐλευθερίαν τῶν πολιτευομένων εἰς τὴν ἐπὶ γῆς ζωὴν. Δὲν ἐπρόβλεπα, ἔλεγεν, οὐδ' ἤλπιζα τὴν ὑπαρξίν τοιαύτης θρησκείας, ὅταν ἐσυμβούλευα τοὺς Ἀθηναίους τὴν δικαιοσύνην· ἐκαταλάμβανα ὅμως ὅτι, διὰ νὰ τοὺς ἐλευθερώσω ἀπὸ τὴν ἀδικίαν ἔπρεπε πρῶτον νὰ τοὺς ἐλευθερώσω ἀπ' ὅσα τοὺς ἐδίδασκεν ἡ πολυθεὸς θρησκεία μας. Διὰ τοῦτο ἐπερίπαιζα ὅλας τὰς μυθολογίας τῶν ποιητῶν, κ' ἐσυμβούλευα νὰ τὰς ἐξορίσωσιν ἀπὸ τὰ σχολεῖα τῶν νέων [3]· διὰ τοῦτο, ἐννοοῖ ἄλλοι πολῖται ἐδουλεύοντο ἀπὸ αἰχμαλώτους ἢ ἀγοραστοὺς δούλους, ἐγὼ οὐδὲ χαριστοὺς ὑπέφερα νὰ τοὺς δεχθῶ [4]. Πῶς ἐμπορεῖ τις νὰ γενῆ ἀγαθὸς πολίτης χωρὶς δικαιοσύνην, καὶ πῶς δύναται ν' ἀγαπήσῃ τὴν δικαιοσύνην, ὅταν λατρεύῃ θεοὺς ἀδίκους, τὸν Κρόνον, ὅστις εὐνοῦχισε τὸν πατέρα του,

[1] Λουκ. β, 14.

[2] Πρὸς Ῥωμ. β, 10.

[3] Πλάτ. πολιτ. Π, σελ. 377 - 379, III, σελ. 261..

[4] Ἰδὲ τὰ εἰς τὰ Ἀπομν. κ. τ. λ. Προλεγόμεν. σελ. κζ, σημ. 5.

καὶ τὸν Δία, ὅστις εὐνούχισε πάλιν τὸν Κρόνον (1); διὰ
 νὰ μὴ λέγω πολλὰς ἄλλας καὶ φορικτὰς αἰσχροουργίας,
 ὅσας οἱ μυθολόγοι ἀπέδιδαν εἰς αὐτόν (2) : Πῶς ἤμπο-
 ρῶσα νὰ ἐμπνεύσω δικαιοσύνης ἔρωτα εἰς τὰς ψυχὰς
 τῶν Ἀθηναίων περικυκλωμένων, ὡς ἦσαν, ἀπὸ δούλους;
 Ἀπὸ τοιαύτας περὶ θεῶν δόξης καὶ ἀπὸ τὴν καθημερι-
 νὴν μὲ δούλους ἀναστροφὴν ποτιζόμενοι τὴν ἀδικίαν, ἐ-
 κατήντησαν νὰ βερυνθῶσιν ἀλόγη καὶ τὴν ἐλευθερίαν,
 καὶ νὰ ἐμπιστεύωνται τὴν φυλακὴν αὐτῆς εἰς δούλους,
 ἢ εἰς ξένους [3], ὄχι πιστοτέρους τῶν δούλων· ἤγουν νὰ
 ἀδικῶσι διπλῶς τὴν πατρίδα, ὄχι μόνον μὴ πληρόνου-
 τες τὸ πρὸς αὐτὴν ἱερὸν καὶ ἀπαραίτητον χρέος, ἀλλὰ
 καὶ βύλλοντες τὴν εἰς κίνδυνον νὰ ἀδικηθῇ ἀπὸ τοὺς
 ξένους. Ὅθεν δικαίως ὠνόμαζε τοὺς τοιοῦτους πολίτας
 ὁ φιλόπατρις συμπολίτης μου Ἀριστοφάνης [4] Διαδρα-
 σίπολίτας. Ὁ φιλόπατρις! τὸν εἶπεν ὁ Φραγκλῖνος·
 Ἐλησμόνησες, ὅτι ἐκωμώδησε καὶ σὲ τὸν δίκαιον πολί-
 την; Δὲν ἐξευρω, ἀπεκρίθη ὁ Σωκράτης, πόθεν ἐκινήθη
 νὰ μὲ κωμωδίσῃ; ἀλλ' ἐγὼ ἔκρινα πάντοτε φίλους τῆς
 πατρίδος καὶ αὐτόν, καὶ οὖτος ὅσοι ἐσυμβούλευαν τὴν
 πατρίδα μου τὰ δίκαια. Ἐκ τούτων ἦτο καὶ ὁ ὀλίγους
 χρόνους μετὰ τὸν θάνατόν μου ἀκμάσας ῥήτωρ Λυκούρ-
 γος, τὸν ὁποῖον βλέπετ' ἐκεῖ ἀτίκρυ συνομιλοῦντα μετὸν
 Δημοσθένην καὶ μετὸν Ἰσοκράτην· τοὺς δ' ἀδρασιπολίτας
 ἐπολέμει καὶ ὁ Λυκούργος, καὶ τοὺς ἔσυρε πολλάκις εἰς
 τὰ δικαστήρια (5). Οὐδ' ἐγὼ, εἶπεν ὁ Μάρκος, ἐγνώρισα

[1] Πλάτ. Πολιτ. Β, σελ. 373.

[2] Ἰδ. τα εἰς Ἀριστοτέλ. πολιτικ. Προλεγόμε. σελ. σά.

[3] Ἰδ. τὸν πρῶτον Διάλογον· σημ. Φ Φ.

[4] Βατρ. 1014.

[5] Ἰδ. Λυκούργ. εἶπεν, § XIII.

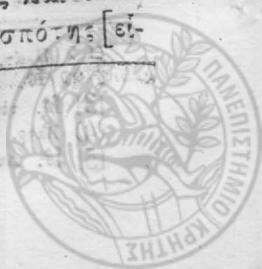

κατὰ τὴν θέσιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, μ' ὅλον ὅτι
 εἶχε φανῆν εἰς τὰς ἡμέρας μου ὅθεν καὶ τὴν ὠνειδίσα
 ἀδίκως (1). Δὲν τὴν ἐδίωξα ὅμως, καθὼς μ' ἐσυκοφάν-
 τησαν. Εἰς τὰ στρατεύματά μου εὐρίσκοντο πολλοὶ χρι-
 στιανοί, τοὺς ὁποίους δὲν ἐδιώκονα ποτὲ ἀπὸ τοὺς ὁμο-
 θρήσκους μου ἄλλους στρατιώτας. Ὡς περὶ τέκνων μου ἐ-
 φρόντιζα τὴν σωτηρίαν καὶ τοῦ χριστιανοῦ καὶ τοῦ ὁμο-
 θρήσκου μου στρατιώτου· ἐκόλοζα ὅμως τοὺς ταραχοποι-
 οὺς, μεταξύ τῶν ὁποίων εὐρέθησαν καὶ χριστιανοί, απο-
 βλημένοι καὶ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ὁμοδόξους των, ὡς ψευδοχρι-
 στιανοί [2]. Εἰς ἓνα μόνον σκοπὸν ἀπέβλεπα, νὰ μὴν ἀ-
 δικηται κανεὶς ἀπὸ κανένα τῶν ὑπηκόων· διότι πολιτεία,
 τῆς ὁποίας ἀνάρχοντες ἢ βασιλεῖς δὲν σεβονται τὴν ἐλευ-
 θερίαν καὶ ἰσωνμίαν τῶν ἀρχομένων [3], ἐπρίξεται εἰς
 σαθρὸν θεμέλιον, τὴν ἀδικίαν ὅθεν οὐδὲ νὰ διαμεινῇ δύ-
 ραται πολὺν καιρὸν. Διὰ τὴν ἀδικίαν ἔχρασαν καὶ οἱ Ρω-
 μαιοὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ὑπεσάχθησαν εἰς δεσπότης. Αὐ-
 τοκράτορας, ἐκ τῶν ὁποίων εἰς καταδικάστην νὰ ὀνομά-
 ζωμαι κ' ἐγὼ Μάρκος, Μάρκος (εἶπεν ὁ Φραγκλῖνος), ἂν
 ἔσοι ὀνομαζόμενος δεσπότης ἦσαν κατὰ σέ, συμφερώτερον
 ἦτολ' εἶσθαι εἰς τὰς πόλεις νὰ δεσπόζωνται παρα νὰ αὐ-
 τανουσιῶνται. Τὸ συμφερώτερον, εἴτε Φραγκλῖνος [ἀπεκρίθη
 ὁ Μάρκος], καὶ ἀσφαλέστερον εἶναι, νὰ κυβερνῶνται αἱ
 πόλεις ἀπὸ νόμους συμφωνημένους καὶ θεμένους ἀπὸ τοὺς
 πολιτάς. Βλέπω, ὅτι δὲν ἔγινες ποτὲ δεσπότης, οὐδὲ γνω-
 ρίζεις πόσον ὀλέθριον πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀπόλυτος καὶ ἀνυ-
 πεύθυνος ἐνὸς ἀνθρώπου ἐξουσία. Δὲν ἔγινα δεσπότης [εἰ-

[1] Μάρκ. Αντωνίν. 12, 3.

[2] Προλεγόμενα εἰς Μάρκ. Αντωνίν. σελ. κη', σημ. 1.

[3] Ἰδ. κατωτέρ. σελ. κε', σημ. 2.

πεν ὁ Φραγκλίνος], ἐγνώρισα ὁμῶς πολλοὺς δεσπότης,
καὶ ἐνθυμούμην παιδίσθεν, ὅτ' ἐμάνθανα τὴν Ἑλληνικὴν
γλῶσσαν, τὰ λόγια τοῦ φίλου μας τούτου Σωκράτους.
« ΧΑΛΕΠΟΝ καὶ πολλοῦ ἐπαίνου ἄξιον, ἐν μεγάλῃ ἐξουσίᾳ
τοῦ ἀδικεῖν γενόμενον, δικαίως διαβιώναι ὀλίγοι
δε γίνονται. » (1) Με κωκοφαίνεται, φίλε, εἶπεν ὁ Μάρκος, σφύρων πρὸς τὸν Σωκράτην, ὅτι ἔ-
πες ΧΑΛΕΠΟΝ, καὶ ὄχι, ΑΔΥΝΑΤΟΝ. Εξέυρεις πόσον
ἐσεβάσθην τὴν μνήμην σου, εἰς ὅλην μου τὴν ζωὴν καὶ
μ' ὅλον τούτο σε θεβαίονω, ὅτι οὐδ' εἰς σέ, εἰς σέ λέγω
τὸν Σωκράτην, ἤθελα ἐμπισθεῖν ἀπόλυτον ἐξουσίαν,
διὰ τὸν φόβον μή σε φθείρω. Ἀδύνατον ἔλεγα καὶ
λέγω (εἶπεν ὁ Σωκράτης) ἄλλ' ὁ καλὸς μου μαθητὴς οὗτος
(δείχνων τὸν Πλάτωνα) ἠλλοίωσεν. ὡς ἔκαμε καὶ εἰς
ἄλλους μου λόγους (2), τὴν λέξιν εἰς τὸ Χαλεπὸν καὶ διὰ
να δικαιώσῃ τὴν ἀλλοίωσιν, ἐπρόσθεσε τὸ Ὀλίγοι δὲ γίνονται
οἱ τοιοῦτοι. Ἄπε δὲ τοὺς ὀλίγους τούτους δικαίους,
ἐξέυρεις, Μάρκε, πόσους ὀνόμασεν; Ἐνα μόνον,
εἶπεν ὁ Μάρκος, τὸν φίλον μας τούτον Ἀριστείδην, εἰς
τὸν ὁποῖον πρέπει ἀναμφιβόλως τὸ δοθῆναι εἰς αὐτὸν ἐπι-
νόμιον, Δικαίος ὄχι ὅμως διότι ποτέ του δὲν ἠδίκησε
(πράγμα ἀδύνατον εἰς τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν), ἀλλ'
ὅτι αἱ ἀδικίαι τοῦ συνέβησαν πλέον ἐκ συναρπαγῆς,
παρὰ κατὰ προαίρεσιν. Ἐλέγω τὴν ἀλήθειαν, Ἀριστείδη;
Λαλεῖς ἀψευδέστατα, Μάρκε, ἀπεκρίθη ὁ Ἀριστείδης. Τὸ
αὐτὸ κρίνω, ἐπρόσθεσεν ὁ Μάρκος, καὶ περὶ ἑαυτοῦ. Ἡ
σαθερά μου προαίρεσις καὶ καθημερινὴ προσοχὴ ἦτο βέ-

[1] Πλάτ. Γοργ. § 81, σελ. 240.

[2] Ἰδ. Διογέ. Λακέρ. II, 45, καὶ III, 35.

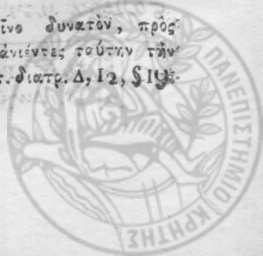

θαια νὰ μὴν ἀδικήσω, μηδὲ νὰ συγχωρήσω εἰς τοὺς πώ-
λιτας ν' ἀδικῆ κανεὶς κανένα, ἀλλὰ νὰ τοὺς κυβερνῶ ὡ-
σους ἐλευθέρους καὶ ἰσονόμους (1) ἢ βλεβυρὰ ὅμως ἀπόλυ-
τος ἐξουσία καὶ τὴν θέλησιν πολλάκις κλονεῖ, καὶ τὴν προ-
σοχὴν ἐξηλώνει. Σὺ μόνος, Σωκράτη, ἐφάνης ἀληθῶς δίκαι-
ος· εἰς σὲ μόνον ἐσυγχωρεῖτο νὰ λέγῃς το « Ἡδίκητα οὐδένα
πώποτε ἀνθρώπων » (2) διότι εὐτύχησες νὰ μὴ γευθῆς τὴν
πικρὰν ἀπόλυτον ἐξουσίαν. Εἰς μόνον τὸν θεὸν ἀνήκει
τὸ ἀπόλυτον καὶ ἀνυπεύθυνον· εἰς ἀνθρώπου χειρὸς καὶ
αὐτοῦ τοῦ δικαιοτάτου γίνεται ῥόπαλον· τὸ σιεὶ βεβαια
ὡς δίκαιος κατὰ τῆς κεφαλῆς τῶν ἀδίκων, ἀλλ' ἀδύνατον
νὰ μὴ κτυπήσῃ καὶ κἀνέν' ἀθῶων. Καὶ τοῦτο μάλιστα
συμβαίνει, ὅταν ὁ ἀνυπεύθυνος κρατῇ τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ
ζωῆς του. Ὅσον δίκαιος καὶ ἂν ὑποτεθῆ, πολλάκι καὶ
διάφοροι περιστάσεις τον συναρπάξουσιν καὶ τὸν παρασύρουν
πολλάκις ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης· καὶ ἄλλην ἀπο-
λογίαν τῆς πλάνης του δὲν ἔχει παρα τὴν ἀδιάκοπον προ-
σοχὴν νὰ μὴν ἀδικήσῃ, ὡς ἔλεγεν ὁ φίλος μας οὗτος Ἐ-
πίκτητος (3). Διὰ τοῦτο καὶ οἱ φρόνιμοι νομοθέται, οὐδ'
αὐτὴν τὴν ὑπεύθυνον ἐξουσίαν ἐμπιστευθησαν οὐτ' εἰς ἓνα
μόνον ἄνθρωπον, οὐτ' εἰς μακρὸν χρόνον διάστημα. Ὅταν
καὶ αὐτοὶ οἱ πρὸς καιρὸν ἐκλεγόμενοι εἰς τὰς δημοκρα-
τείας ἀρχόντες, καὶ μέλλοντες νὰ δώσωσι λογαριασμὸν
τῆς ἀρχῆς εἰς τοὺς συμπολίτας, κακομεταχειρίζονται

(1) « Πολιτείας κατ' ἰσότητα καὶ ἰσηγορίαν διακυμάνης, καὶ βασιλείας τιμώσης
πάντων μάλιστα τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀρχομένων. » Μάρκ. Αντωνίου, α, 14.

(2) Ξενοφ. ἄπομνημ. Δ, VIII § 10, σελ 146.

(3) « Δυνατὸν ἀναμάρτητον ἤδη εἶναι; Ἀμύχανον ἀλλ' ἐκεῖνο δυνατὸν, πρὸς
τὸ μὴ ἀμερτάνειν τετασθαι δυνεκῶς. Ἀγαπῆτον γὰρ, εἰ μηδέποτε ἀνέντες τούτων τῶν
πρροσοχῶν, ἐλίγων γὰρ ἀμαρτημάτων ἐκτός ἐσεμεθα. » Ἀρξίαν. τῶν Ἐπιτ. διατρ. Δ, 12, § 19.

καὶ ἐκείνου ἐπὶ ἐμὴν ἰσχυρὰν δύναμιν ἐπιπέσει. ἔτι προσμένεις ἀπὸ ἀνθρω-
πων ὅστις τὴν ἐλάβεν, ὄχι ἀπὸ τῶν ψήφου τῶν πολιτῶν,
ἀλλὰ τὴν ἐκλήρονομασ' ἀπὸ τῶν γονεῖς σου, οὐδὲ χρεώ-
σει νὰ δώσῃ λογαριασμὸν εἰς κανένα, οὐδὲ φοβεῖται μὴ
τοῦ τὴν ἀσπάζῃ κανεὶς ἀπὸ τῶν χεῖρας; Δὲν σε λανθάνει,
φίλε Φραγκλίνε, πῶς ἐμεταχειρίσθη τὸ ῥόπαλον τῆς ἐ-
ξουσίας, ὁ ὑποκριτὴς Τιβέριος, πῶς ὁ μανικὸς Καλιγό-
λας, πῶς ὁ ἡλιθίος Κλαύδιος, πῶς ὁ γελοῖότατος Νέρων
πῶς ἄλλοι πρὸ ἐμοῦ καὶ μετ' ἐμὲ πολλοί, μεταξὺ τῶν
ὁποίων εἶμαι... Ὀλίγον ἐλείψε νὰ στεναζῶ εἰς τῆπον, ὅ-
που δὲν χωροῦν στεναγμοὶ καὶ δακρυά... Ὅχι, δὲν με συ-
γχωρεῖται νὰ στεναζῶ διὰ τὸν στεναζόντα τώρα με τοὺς
ἄλλους τυράννους ἀλιτήριον υἱὸν μου. Μὲ τὴν γνώμη σου
εἶμαι, ἀπεκρίθη ὁ Φραγκλίνος. Οἱ μέλλοντες νὰ κτισθί-
σιν ἐξαρχῆς πολιτείαν, τοὺς ἐνδοχομένους Κοιμῶδους
χρεωστοῦν, Μάρκε, πλέον νὰ φοβῶνται, παρὰ νὰ βύσ-
κωται μετ' τὴν ἐλπίδα, ὅτι μέλλουν νὰ κυβερνῶνται ἀπὸ
ὁμοίον σου ὅστις, καὶ ἀπόλυταν ἐξουσίαν ἔχων, ἐκατώρ-
θωσες ὅμως νὰ σὶ ἐγαμαζῶσιν οἱ κυβερνώμενοι πατέρα,
υἱὸν, ὡς ἦτο καλεῖς νεώτερός σου, ἴσως ἢ πρεσβύτερος τὴν
ἡλικίαν (1). Καὶ δικαίως, εἶπεν ὁ Μάρκος, ἐπειδὴ κ' ἐγὼ
ὡς πατέρα εἰσεβόηην τοὺς πρεσβυτέρους, ὡς ἀδελφους
ἐτίμων τὰς συνηλικιώτας, καὶ ὡς τέκνα μου φιλοστόργως
ἐβλεπα τοὺς νεωτέρους. Ὅτι καλὸν ὅμως ἐπραξά εἰς αὐ-
τοὺς, τὸ χρεωσθῆναι εἰς τοῦ θεοῦ τὴν βοήθειαν, ὅστις μὴ χά-
ρισε γονεῖς, συγγενεῖς, φίλους καὶ διδασκάλους, ἱκανοὺς [2]

(1) Atque ab aliis modo frater, modo pater, modo fili-
us, ut cuiusque aetas sinebat, et diceretur, et amaretur.
CAPITOL. M. Anton. philosoph. pag. 29-30.

[2] "Παρὰ τῶν θεῶν, το ἀγαθῶν, κ. τ. λ." Μάρκ. Αντωνίων. β, 17.

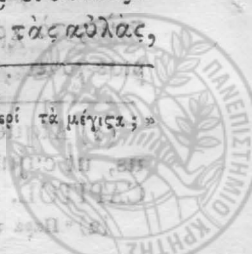
νά με διδάξωσι καὶ με τὸν λόγον καὶ με τὸ παράδειγμα
νά προσέχω εἰς ὅλας μου τὰς πράξεις νά μὴν ἀποπλανώ-
μαι μηδὲ τὸ παραμικρὸν ἀπὸ τὸν ὁρθὸν λόγον, μηδὲ νά
βυθοκινδυνῶ τὴν τύχην τῶν πολιτῶν, ὡς σὺ παίζοντες με
κλύθους [1]. Εὐγε! τὸν εἶπεν Ἡπίκτατος, ὡς ἀλήθης φιλό-
σοφος, ἀπέφυγες ὅσα ἐγὼ ὠνειδίζω τοὺς ψευδοφιλοσόφους
[2]. Ἄ· ἐγὼ χάριν, Ἡπίκτατε εἶπεν ὁ Μάρκος, εἰς τὰς Διὰ-
τριβὰς σου καὶ εἰς τὰ Ἀπονημιονεύματα τοῦ φίλου μας
τούτου Σωκράτους, δύο βιβλία, τὰ ὁποῖα μοῦ ἐγαλίνω-
σαν πολλάκις τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν. Τίποτε δὲν ἤθε-
λαν σ' ὠφελῆσεν οἱ διδασκαλοὶ καὶ τὰ βιβλία, Μάρκε,
εἶπεν ὁ Φρακγλίνος, ἂν δὲν εὗρισκαν γῆν ἀργὴν τὴν
φυγὴν σου, νά θρῆψῃ καὶ νά τελεσφορήσῃ τῆς διδασκα-
λίας τὰ σπέρματα. Συγγενέστερον παρά σέ καὶ σοφώτε-
ρον διδάσκαλον ποιοῦν ἄλλον ἐδύναται νά λάβῃ οὐδὲς σου,
καὶ ὅμως βλέπεις, ὅτι ἐματαιώσεν ὅλην σου τὴν πατρι-
κὴν πρόνοιαν, καὶ ἐβασίλευσεν ὡς νά ἐγενήθη ἀπὸ τὸν
Νέρωνα, καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν Μάρκον, διὰ νά μὴν ἀνα-
φέρω πολλοὺς ἄλλους Ῥωμαίους, οἱ ἀποιοῦν ἀντὶ νά μι-
μηθῶσι σέ τὸν καλὸν παιδαγωγὸν καὶ ἰσως τύχοντο τὸν
θάνατόν σου (3). Μὴν ἀμφιβάλλῃς, εἶπεν ὁ Μάρκος,
ὡς ἀλλ' ἐξεύρεις ποῖα μάλιστα πονοῦν τὸν υἱόν; Ὅχι ὅσοι μὲ ὠ-
νόμαζαν υἱόν, ἀδελφόν, πατέρα. Τοὺς γνωρίζω, Μάρκε·
οἱ ἀγαπῶντες νά κρέσσονται ἀργοὶ μὲ τῶν ἐργαζομένων
τούς κόπους, οἱ καταφρονηταὶ τῆς ἰσονομίας, οἱ στολιζό-
μενοὶ τοὺς τίτλους, οἱ ζῶντες εἰς τῶν βασιλέων τὰς ἀδύλας,

[1] * Τὸ ἀναμφιβόλος ἀκύβευτον κ. λ. λ. » Μάρκ. Αντωνίν. α. 8.

[2] * Πού ἴσθι φιλόσοφος, ἐκεῖνα ἄ εἰλεγεσ; . . . . Τὶ κλυθεύεις περὶ τὰ μέγιστα; »

Ἀρβαν. Ἐπικτ. Διατρ. Π, 9, § 17.

[3] * Ἀναπνεύσωμέν ποτὶ κ. τ. λ. » Μάρκ. Αντωνίν. ι, 36.

οι περιτρέγοντες τὰ ἀξιώματα, (καὶ πολιορκούντες τὸν
δημόσιον θησαυρὸν, ὡς πεινῶντες ψωμοζήται, ὡς φυγάδες,
ὡς ἀληθινοὶ μαστιγίαί, καθὼς τοὺς ἐχαρακτήρισ' ἕνας
ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας κωμωδοὺς,

Αὐτὰς θεραπεύειν ἐστίν, ὡς ἐμεῖ δοκεῖ,

Ἡ φυγάδες, ἡ πεινῶντος, ἡ μαστιγίου [E],

καὶ ὅμως φανταζόμενοι, ὅτι ἐπλάσθησαν ἀπὸ χρυσόχω-
μα, ὡς σκεῦη ἐκλογῆς, διάφορα ἀπὸ τοὺς χροικοὺς ἀν-
θρώπους. Βλέπω, ὅτι τοὺς γνωρίζεις καλῶτατα, εἶπεν ὁ
Μαρκος. Αὐτοὶ ἦσαν οἱ μεγαλήτεροισι ἐχθροί, καὶ ἀν-
ἔπραξα ποτέ τι ἄδικον, αὐτῶν τὰς ἀδικίας ἀνάγκαζό-
μενος νὰ κολάζω, ἔγινα καὶ μὴ θέλων ἄδικος. Πολλῶν
βαρβάρων ἔθνη ὑπέταξα καὶ ἡμέρωτα τούτων μόνον τῶν
ἐπαγγελλομένων εὐγενῶν τὰς τυρανικὰς βασκάνους ἀ-
στόργους καὶ ὑποκρίτιδας ψυχὰς δὲν ἐδυνήθη νὰ μαλά-
ξω (2). Καὶ δὲν ἤκει τούτο, ἀλλὰ μοῦ ἐφθείραν καὶ τὸν
λαὸν μὲ τὸ παραδειγμα τῆς αἰσχρᾶς διαγωγῆς των.
Τούτο συμβαίνει πάντοτε, φίλε Μαρκε, ὅταν ὀλίγοι
οἰκογένειαι σολισθῶσι τίτλους παῖς πατρὸς κατὰ
διαδοχὴν ἢ ὑπεροχὴ τῶν τίτλων τοὺς λάμβανει νὰ φαν-
ταζῶνται ὅτι καὶ ἀληθῶς ὑπερέχουν ἔθνη τοῖ μούν καὶ νὰ
καταφρονῶσι τοὺς ἀτίτλους, ἤρουν τὸ πολυπληθέστερον
μέρος τοῦ ἔθνους. Μη νομίσῃ, Φραγκλίνε, εἶπεν ὁ Μάρ-
κος ὅτι εὐχαριστοῦντο εἰς μόνην τοῦ λαοῦ τὴν καταφρο-
νησιν, πλείοτερον ἀκόμη ἐκαταφρόνουσιν αὐτοὶ ἐαυτοὺς.
Ὀνομάζουσι τὸ ἔθνος ὅλον μὲ ἐν ὄνομα ἀγένειαι ἀλλὰ με-

(1) Δίφιλ. παρ' Ἀθην, σελ. 189. ὅτ' ἐλλοθ' ἐπέ

[2] Ὅσα ἡ τυρανικὴ βασκάνια, καὶ ποικιλία καὶ ὑπόκρισις. καὶ ὅτι ὡς ἐπίπαν οἱ κα-
λούμενοι εὐτοὶ παρ' ἡμῖν εὐπατρίδαι ἀσφαγῆται πῶς εἰσίν. » Μάρκ. Ἀντωνίν. α. 11.

ταξῶ των οὐδ' αὐτοὶ ὅλοι ἐπίσης κοινονται εὐγενεῖς· ἡ εὐγενεία των διακρίεται εἰς πολλοὺς βαθμοὺς καὶ διαφόρους ταξεις, καὶ ὁ τῆς ἀνωτέρας τάξεως τόσον ἀποσρέφεται τὴν συναναστροφὴν τῶν εὐγενῶν τῆς κατωτέρας, ὡς ἤθελε μετὰ χαρᾶς τοὺς ἐξορίσειν εἰς τὴν ταξιν των ἀγενῶν, ἂν δὲν ἐφοβείτο μή ποτ' ἔλθῃ εἰς χρεῖαν αὐτῶν. Ἡ συνάληλος ἀναστροφή των δὲν εἶναι πλὴν ὑπόκρισις· μὲ ὅλον ὅτι καταφρονοῦν εἰς τὸν ἄλλον, κολακεύουν ὁμῶς αἰσχροῦς, καὶ κλίνουν τὴν κεφαλὴν εἰς εἰς τὸν ἄλλον [1]. Το αἰσχισον, τὴν κλίνουν ἀκόμη καὶ εἰς τοὺς καταφρονουμένους ὡς ἀγενεῖς, ὡς ἂν ἐλπίζουσι κέρδος, ἢ φοβῶνται βλάβην ἀπ' αὐτούς· τόσον εἶναι αἱ ἄθλιοι χαμερπεῖς. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς [εἶπεν ὁ Φραγκλῖνος] εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πολιτεύματός μας ἐκαταργήσαμεν ὅλους τοὺς εὐγενικοὺς τίτλους, κριναντες τὴν κατάργησιν αὐτῶν ὡς ἀκρογωνῆαίον λίθον, χωρὶς τοῦ ὁποῖου ἦτον ἀδύνατον νὰ κρατηθῇ ἀκλόνητος ἡ οἰκοδομὴ τῆς πολιτείας. Εἰς ἐσᾶς (εἶπεν ὁ Μάρκος) ἦτο δυνατὴ ἡ κατάργησις, ἐπειδὴ ἐκτίζετο πολιτεία ἀβασίλευτος. Μοῦ ἤλθε πολλάκις εἰς τὸν λογισμὸν νὰ καταργήσω καὶ ἐγὼ τὴν τερατώδη ταύτην διαδοχικὴν καὶ τιτλοφορικὴν εὐγενείαν· δὲν ἤργησα ὁμῶς νὰ καταλάβω, ὅτι ἐπρεπε πρῶτος ἐγὼ, ὡς πρῶτος τῶν εὐγενῶν, ν' ἀπαρνηθῶ τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν, πηγὴν καὶ ῥίζαν πάσης εὐγενείας. Τοῦτο ἔχει μέγα καὶ πρῶτον κακὸν ἢ ἀπόλυτος ἐξουσία· χωρίζουσα, ἢ μᾶλλον κατασχίζουσα τὴν ὁλοκληρίαν τοῦ ἔθνους εἰς παντάπασιν ἀνίστα δύο μέρη, ἐπιβάλλει τὸ ἐλάχιστον, ἓνα μόνον ἄνθρωπον, ὡς θεὸν εἰς ὅλον τὸ ἐπίλοιπον· ὅθεν ἀπολυθεὶ ὅτι τὸ

[1] - Ἀλλήλων καταφρονούντες, ἀλλήλους ἀρσεκίονται, καὶ ἀλλήλων ὑπερέχουσιν ὁδόντες, ἀλλήλους ὑποκατακλίνονται, » Μάρκ. Ἀντωνίου γ', 14.

μυριάριθμον πλῆθος τοῦτο, ἐπειδὴ δεσπόζεται ἀπ' ἑνα μόνον, ὑπερβαίνοντα ταλμηρῶς τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν, λογίζεται πλέον ὡς συνάθροισμα ζῶων κατωτέρων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀποθιωθεὶς οὗτος δεσπότης ὑπηρετεῖται ἀπὸ ἰδιαιτέρους πολλοὺς ἢ ὀλίγους τινας δορυφόρους, ἀκόλουθον ἀκόμη εἶναι νὰ λογίζωνται καὶ οὗτοι χωριστοὶ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινον φύσιν, ὡς δευτέρας τάξεως θεοὶ, ἢ ἄγγελοι, τοῦ εὐγενεστάτου καὶ ἀπολύτου δεσπότης ὑπαλλήλοι εὐγενεῖς δεσποτίσκοι. βλέπεις λοιπὸν φίλε Φραγκλῖνε, πόθεν ἐγεννήθη ἡ διαδοχικὴ εὐγένεια. Ἐπὶ ἄλλα διὰ τί, Μάρκε, δὲν ἀπαρνήθης τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν; Δεύτερον τοῦτο δυστύχημα, φίλε Φραγκλῖνε, τῶν ἐκ γενετῆς δεσποτῶν, ὅτι οὐδὲ ὁ δικαιοτάτος αὐτῶν, ἐμπορεῖ πλέον ν' ἀποτιναχθῆ τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν, ἀφοῦ κατὰ δυστυχίαν τὴν κληρονομίαν ἀπὸ τοὺς γονεῖς του. Τὴν ἐκράτουν, ὡς λύκον ἀπὸ ταυτίαι [1]. οὔτε νὰ τὴν κρατῶ ἤθελα, διὰ τὸν φόβον μὴ με φθείρῃ, διὰ τὸν ὁποῖον καὶ ἐπεθύμησα πολλάκις τὸν θάνατον [2], οὔτε νὰ τὴν ἀφίσω ἐτολμοῦσα, φοβούμενος μὴ κατασπαράξῃ ὅλον τὸ ἔθνος. Ποσάκις ἐπεθύμησα νὰ κηρύξω πασιφανῶς ὅτι δὲν θελω πλέον νὰ ὀνομαζῶμαι Ἀυτοκράτωρ, ἀλλὰ πολίτης· νὰ καταστήσω ἰσόνομον κοινοβουλευτικὸν καὶ κοινονοσημονικὸν (3) πολίτευμα. Ἐπὶ ἄλλα πιστεύεις, ὅτι ἤθελαν μ' ὀφθεῖν οἱ εὐγενέστατοί μου ἄγγελοι, ἢ δευτέροι θεοὶ, νὰ πληρώσω τὴν ἐπιθυμίαν μου; Ὁχι, βέβαια, εἶπεν ὁ Φραγκλῖνος· δὲν εἶναι ἄλλο ἰσως ἀνθρώπων γένος πλέον

[1] Ρωμαϊκὴ παροιμία. *Lupum auribus tenere* (Γαλλ. *Tenir le loup par les oreilles*).

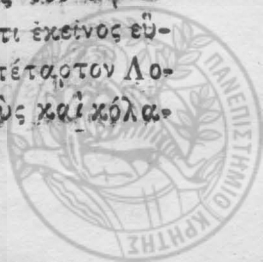
[2] Μάρκ. Ἀντωνίν. θ', 3.

[3] Μάρκ. Ἀντωνίν. α', 16.

ἐχθρόν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσονομίας παρὰ τοὺς στολίζομένους μὲ τί-λους εὐγενείας. Ἐχομεν τούτου παραδείγματα ὄχι παλαιά. ἤκουσες ὅσας ταραχὰς προξενούν σήμερον εἰς τὴν ἐπαγγελομένην σοφὴν Εὐρώπην οἱ ὀλιγαρχικοὶ κοσμικοὶ, βοηθουμένοι ἀπὸ τοὺς ὀλιγαρχικοὺς κερωμένους. Φοβούμενοι μὴ δὲν ἀφανίσωσιν, ὡς ἐπιθυμοῦν, τὴν γεννηθεῖσαν ἀπὸ τὴν πρόσδον των ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν ἐλευθερίαν, ἠπάτησαν καὶ τοὺς ἰδίους των βασιλεῖς, ὥστε νὰ τοὺς ἐξοπλίσωσι κατὰ τῆς ἐλευθερίας, καὶ νὰ τοὺς κάμωσι συμμάχους τῶν τυράννων κατὰ τῶν τυραννουμένων, βοηθοὺς τῶν Μουσουλμανῶν κατὰ τῶν Γραικῶν χριστιανῶν. Συμμάχους τῶν τυράννων! ἐφώνησεν ὁ Μάρκος. Naὶ τῶν τυράννων, Μάρκε. Ἐκαὶ δὲν ἐφρονηθήσαν, εἶπεν ὁ Μάρκος, μὴ νομισθῶσιν αὐτοὶ τυράννοι βοηθοῦντες τυράννοισι; Ἀπίστευτον μὲ φαίνεται τόσον αἰσχρὸν ἔργον. Ἐρώτησε τὸν ἐμώνυμόν σου τοῦτον, ἀπεκρίθη ὁ Φραγκλῖνος, τὸν γενναῖον Μάρκον Βότσαριν, ὅστις μὰς ἀκούει πρὸ πολλοῦ μὲ μεγάλην προσοχὴν. Δὲν εἶναι πολλαὶ ἡμέραι ἀπὸ ἧλθεν ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμον, ἀπέσας ἐκεῖ τὸ σῶμά του θυσίαν, λαμπρῶς ἐξαπλωμένην εἰς τὸν βορρῶν τὴν πατρίδος...

X. Δὲν ἐξεύρω, φίλ' Εὐθύδημε, πῶς νὰ κρίνω ὅσα μὲ εἰδηγήθης ἕως τώρα. Ἄν δὲν σ' ἐγκρίζω εὐλαχρῶς ὀρθόδοξον, ἤθελα σὲ ὑποπτεῦσθαι Σβεδεμβουργίτην. Ἄλλο δὲν διαφέρει ἰσῶς τὸνεῖρόν σου ἀπὸ τὰς ὁπτασίας τοῦ αἱρεσιάρχου Σβεδεμβόργου (Swendeborg), πλὴν ὅτι ἐκεῖνος εὐρισκεν εἰς τὸν οὐρανὸν του καὶ τὸν δέκατον τέταρτον Λοδοβικον, ὁμοίως περικυκλωμένον ἀπὸ αὐλικούς καὶ κόλα-

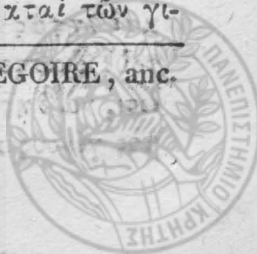

καε, ὁμοίως δεσπότην, ὡς εἰδίοποιε καὶ ζῶν τοὺς Γάλλους [1] σὺ δὲ ἐξεναντίας ἔμαθες ἀπὸ τὸν Βότσαριν, ὅτι κατοικεῖ ἐκεῖ ὁ Μάρκος, εὐλισμένος με ὅσας εἰδείξεν ἐπὶ τῆς γῆς ἀρετάς. Τόνοιόν σου, φίλε μου κατετάραξε τὰς φρένας ἄλλα δὲν ἔμεινε, νὰ μοῦ τὰς μετοικίσης ὀλότελα, παρὰ νὰ πλασης καὶ τὸν Μάρκον Βότσαριν συνομιλοῦντα με τὸν Μάρκον Αὐρήλιον.

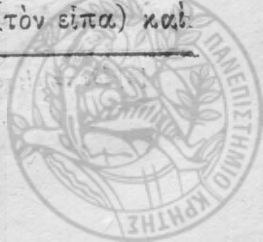
Ε. Ναὶ συνομιλοῦντα. — Τότε [με εἶπεν ὁ Βότσα-
ρις], φρέων ὁ Μαρκος πρὸς ἐμέ, μ' παρακάλεσε νὰ τὸν
ἰσορήσω ο, τι νέον ἔφερα ἀπὸ τὸν κόσμιν. — Μέγιστε Αὐτο-
κρατωρ, τὸν εἶπα... Μὴ με λέγῃς Αὐτοκράτορα, εἴτε μὴ
με δίδῃς τίπτεν εἰς μόνον τὸν θεὸν ἀνήκοντα. Μάρκος
ὀνομαζομαι, καθὼς ἐσὺ, φίλε μου Μάρκε. : Τί πράστουν,
τί βουλευόνται οἱ ζῶντες εἰς τὸν κάτω κόσμον; Βουλὰς
καὶ πράξεις ἀνηκούσους καὶ ἀπροσδοκήτους, τὸν ἀπε-
κρίθην. Πράξιν δικαιοσάτην, ἂν καὶ ὄχι πολλὰ ἀπρο-
σδάκητον, ἐπράξαμεν ἡμεῖς πρῶτον ἀποτινόξιντες τὸν
ζυγὸν τῆς τυραννίας... Εὐγε σας! εἶπεν ὁ Μαρκος. Α-
φοῦ, τὸν εἶπα, εἰδείξαμεν ἀνδρίας ἔργα, ὄχι ὀλιγωτερον
θαυμασα τῶν προγονικῶν ἔργων τοῦ Μαραθῶνος, τῆς
Σαλαμίνοσ, τῶν Θερμοπυλῶν, τῶν Πλαταιῶν, ἠλπίζα-
μεν, ὅτι καὶ οἱ χριστιανοὶ βασιλεῖς ἐμελλαν νὰ δράμωσιν
εἰς βοήθειάν μας, διὰ νὰ ἐξορίσωμεν ὀλότελα ἀπὸ τὴν
Ἑλληνικὴν γῆν ἀσεβῆ καὶ ὑπερήφανον τύραννον, ὅσιν αὐ-
ταὺς πρῶτους πολὺ πλέον ἐκαταφρόνει παρ' ἡμᾶς τοὺς τα-
λαιπῶρους. ; Καὶ ἔδραμαν (με ἠρώτησεν) εἰς βοήθειάν
σας; Τινὲς ἐξ αὐτῶν [ἀπεκρίθην] εἰσιναν θεχταὶ τῶν γι-

(1) Histoire. des sect. religieux. par M. GREGOIRE, anc.
evêque de Blois, tom. I, Pag. 223.

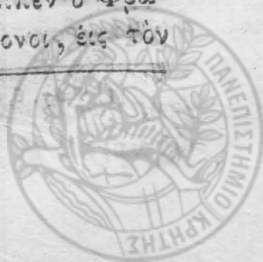
νομένων ἀδιάφοροι· ἄλλοι ἄδικώτεροι τούτων, καὶ ἐβοήθησαν τὸν τύραννον, νὰ ἐξάλειψη ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς Ἑλληνικῆς γῆς αὐτὸ τοῦ Χριστοῦ τὸ νομα... Ἐλαμαν (εἶπε διακόπτων τὸν λόγον μου ὁ Φραγκλῖνος) ὅ,τι κάμνουν οἱ χωρίζοντες τὸ δίκαιον ἀπὸ το συμφέρον, ἢ μᾶλλον νομίζοντες ψευδῶς, ὅτι συμφέρει κάποτε καὶ ἡ ἀδικία. Τὸ αὐτὸ ἐπραξάν καὶ ὅσοι ἐβοήθησαν τὸν πάλαι βασιλέα μας καθ' ἡμῶν· ἐκεῖνοι ὅμως εἶχαν καὶ ἀπολογία, ὅτι ἐβοήθουν βασιλέα νόμιμον κατὰ τῶν ἕως τότε ἰδίων του ὑπηκόων, οἱ ἑποιοὶ ἂν καὶ ἠδικήθημεν ἀπ' ἐκείνον, δὲν ἐπάθαμεν ὅμως οὐδὲ τὸ μυριεσόν, ὅσων ὑπέφεραν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὸν ἄνομον ληστὴν τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' οἱ χριστιανοὶ ἡγεμόνες, βοηθοῦντες τοὺς πολεμοῦντας καὶ φοβεριζοντας νὰ ἐξολοθρεύσωσι τοὺς Ἕλληνας χριστιανούς, τί ἔχουν ν' ἀπολογηθῶσι δὲν ἐξέρω. Ὁ Μάρκος, ἀφοῦ ἤκουσεν ἐμὲ καὶ τὸν Φραγκλῖνον, καὶ μᾶς ἶδε καὶ τοὺς δύο μὲ μεγάλην ἀπορίαν. Ὁι δὲ ὑπήκοοι λαοὶ τῶν; εἶπε. Παρεκτός, εἶπα, πολλὰ ὀλίγων ὀλιγαρχικῶν, οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης μᾶς ἐπαίνεσαν, μᾶς ἐνίσχυσαν, μᾶς ἐβοήθησαν ὅλοι καὶ μὲ τὰς εὐχὰς καὶ μὲ τὰς πράξεις των. Ἐνῶ οἱ βασιλεῖς ἐσυγχώρουν εἰς μὲν τοὺς ἐσημεριδογράφους νὰ μᾶς συκοφαντῶσιν, ὡς ἀποστάτας νομίμου ἡγεμόνος, καὶ νὰ δοξολογῶσι τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Χριστοῦ τυράννους μας, εἰς δὲ πολλὰ των ἄλλ' ἀνδράποδα, νὰ τοὺς βοηθῶτι, φέροντες εἰς αὐτοὺς, πρῶτον κρυφᾶ, ἔπειτα καὶ φανερά, τροφὰς καὶ ὄπλα, καὶ νὰ μετακομίζωσι μὲ τὰ πλοιά των τοὺς φονεὰς καὶ ληστές στρατιώτας τοῦ ἀσχιλησοῦ Σουλτάνου, καὶ νὰ τοὺς διασπείρῶσιν ὅπου τῆς Ἑλλάδος ἦτον ἔυκολον νὰ καίωσι, νὰ ληστεύωσι, νὰ φονεύωσι, νὰ αἰχμαλωτίζωσι παντὸς γένους καὶ πάσης ἡλικίας χριστιανούς, νὰ καταισχύ-

νωσι γυναίκα, νὰ βιάζωσι παρθένους· ἐνῶ, λέγω, οἱ χριστιανοὶ ἠγεμόνες οὗτοι τῶν λαῶν, χιρίροντες καὶ τρυφῶντες, ἤκουαν τὰς γοερῆς κραυγᾶς τῶν κατασφραζομένων χριστιανῶν, κ' ἐβλεπαν εἰς κίνδυνον φανερόν νὰ ἐξαλειφθῇ ἀπ' ὅλην τὴν Ελλάδα καὶ αὐτὸ τοῦ Χριστοῦ το ὄνομα, οἱ λαοὶ τῶν ἐξεναντίας ἔφριξαν διὰ τὴν ἐνδεχομένην ἀπώλειαν τῆς Ἑλλάδος. κ' ἔδραμαν προθύμως εἰς σωτηρίαν τῆς καὶ πολιτικᾶ ἐφόδια ἐχορήγησαν, καὶ στρατηγὰς ἐπεμψαν εἰς αὐτήν, εἰς ἓνα λόγον, ἐπλήρωσαν ὅσα χρεωσθῶν οἰφίλοι τῆς δικαιοσύνης εἰς τοὺς ἀδικουμένους. Δὲν ἐντραπήσαν λοιπὸν [εἶπεν ὁ Μάρκος] οὐδὲ τοὺς λαοὺς των! Ἐὖς θέλεις (ἀπεκρίθη ὁ Φραγκλῖνος) νὰ ἐντραπῶσιν, ἀφοῦ κατεφρόνησαν καὶ αὐτοὺς αὐτῆς τῆς ἰδίας των θρησκείας τοὺς χρησμοὺς, οὐδ' ἐσυλλογίσθησαν ὅτι ἐπλήρωσαν τὴν προφητείαν τοῦ Δαυὶδ; Ποίαν προφητείαν; ἤρωτησα τὸν Φραγκλῖνον ἐγὼ. Ἐλησμώνησες, βλέπω, φίλε Βόσχαρι, ὅ,τι πολλάκις ἤκουσες εἰς τὴν ἐκκλησίαν σας τὸ «Παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ» αὐτοῦ (†). «Ἄλλ' ἐσεῖς (μὲ εἶπεν πάλιν ὁ Μάρκος) ποίᾶς ἐλπίδας σώζεις ἀκόμη; Ὅσον μέρος (τὸν εἶπα) τῆς Ἑλλάδος ἐλευθερώθη ἕως τώρα, δὲν κινδυνεύει πλέον νὰ μεταπέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν τυράννων. Ἄφηκα πολεμιστὰς Ἕλληνας φίλους τῆς ἐλευθερίας πολλοὺς, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ὁ ἀγαπητός μου ἀδελφός, ὁ Κωνσταντῖνος, ἱκανοὺς νὰ φυλαξῶσιν ὅσα μέρη τῆς Ἑλληνικῆς γῆς ἔφραναν μὲ τὸ αἷμά των. Ἐῤῥχετε, μ' ἐρώτησε, τόσῃν ὁμόνοιαν ὅσην εἰδείξατε ἀνδρῖαν; Χρεωσθῶμεν (τὸν εἶπα) καὶ

τάς διχονοίας μας εἰς τοὺς ξένους. Οἱ ξένοι (εἶπε) δὲν ἤθελαν δυνηθῆν νὰ σᾶς διασπάσωσιν, ἂν δὲν σᾶς εὕρισκαν κακὰ συγκαλλημένους. Ἐχετε εὐγενεῖς; Ὀλίγοι, τινὲς τοιοῦτοι ἀρκοῦν νὰ σᾶς διαίρῳσωσιν, ἢ καὶ νὰ σᾶς πωλήσωσιν. Ὁ τουρκικὸς ζυγὸς [τὸν εἶπα] ἐξέσωσε τοὺς αὐχένας ὄλων ἡμῶν (1), οὐδ' ἐσυγχώρησεν εἰς καὶ ἑνὸς νὰ ὑπερέχη ἄλλον τινὰ ὡς εὐγενῆς. Εὐτυχία σας (εἶπε) μεγάλη, τὴν ὁποίαν χρεωθεῖτε εἰς τὴν Πρόνοιαν τοῦ θεοῦ, ἣτις δὲν σᾶς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Γραικορωμαίων ἀναξίων διαδοχῶν μου Αὐτοκρατόρων· ἀλλὰ σᾶς ὑπέβαλε πρῶτον εἰς βαρύτερον ζυγόν, ὡς εἰς χωνευτήριον, τὸν τουρκικόν, διὰ νὰ σᾶς καθάρισῃ ἀπὸ τὴν λέπραν τῆς διαδοχικῆς εὐγενείας, καὶ νὰ σᾶς δώσῃ πολιτείαν ἀσυγκρίτως εὐνοματέραν παρὰ τὰς πολιτείας τοῦ Λυκούργου καὶ τοῦ Σόλωνος. Πολιτείαν (εἶπεν ὁ Φραγκλῖνος) ὁμοίαν τῆς ἡμετέρας τῶν Ἀγγλομερικανῶν, ἣτις συγχωρεῖ εἰς ὅλους τοὺς πολίτας νὰ εὐγενισθῶσι προσωπικῶς, ἀλλὰ δὲν ὑποφέρει εὐγενείας διαδοχικάς. Τόσον εὐτυχῆσαι εἶναι οἱ Γραικοί, ὅσον μὴ γινώριζοντες ὀλότελα τίτλους εὐγενείας, οὐδὲ δυσκολίας θέλουσιν ἀπαντήσῃν νὰ τοὺς ἐξαλείψωσιν, ὡς συνέβη εἰς ἄλλα ἔθνη, ὡς ἀκόμη καὶ εἰς ἡμᾶς, ὅταν ἐκατηργήσαμεν τοὺς ὁποίους εἶχαμεν κληρονομήσειν τίτλους ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν. Λανθάνεσαι, τὸν εἶπα· τὸξιν εὐγενῶν χωριστήν, κατὰ τοὺς ὁποίους λέγεις, δὲν εἶχαμεν εὕρισκονταί ἔμως ὀλίγοι τινὲς μεταξύ μας, οἱ ὁποῖοι ὀργίζονται, ἂν δὲν τοὺς τιτλοσολίσῃς, ὡς ἐφερούμενοι τιμῆς χρεωστυμένης εἰς τὰς ἀρετάς των. Ἐκαὶ ποῖας ἀρετάς; εἶπεν ὁ Φραγκλῖνος. Διότι (ἀπεκρίθην) τούτου οἱ πρόγονοι, εἰς τὸν

[2] Ἰδε τὰ εἰς τὸν Βακκάρ. Προλεγμ. σελ. ρδ. σημ. 1

καιρόν τῶν Βενετῶν, ὑπουργοῦσαν ἀμέσως τοὺς γελλο-
 μένους ἀπὸ τῆν Βενετικὴν ὀλιγαρχίαν διοικητὰς εὐγενεῖς.
 ἐκεῖνου, διότι ἐδούλευαν τοὺς σατράπας τοῦ Σουλτάνου,
 ἢ ἐχρημάτισαν πολλακίς Κοτζαμπάσιδες εἰς τὰς πόλεις
 τῶν ἄλλου, διότι εὐτύχησαν νὰ φιλήσωσι τρέμοντες τὸ
 κράσπεδον κίβηνος ἀπο τοὺς εὐνούχους ἢ ἱποκόμους τοῦ
 τυράννου, καὶ ἄλλου, διότι τοὺς ἐπέμπεν ὁ τυράννος (ὡς
 πέμπει τοὺς δημίους του) εἰς τὴν Μολδαβίαν ἢ τὴν Βλα-
 χίαν, νὰ πρέφωνται καὶ νὰ τὸν τρέφωσι μὲ τὰ αἶματὰ τῶν
 ταλαιπώρων Βλαχομολδαύων. Ἐκαλὲ τί λέγεις, φίλε Βό-
 σταρι; εἶπεν ὁ Φραγκλῖνος. Ἐὰν αὐτοὶ τολμῶσι νὰ καυ-
 χῶνται, εἰς ὅσα ἔπρεπε νὰ κρούψωσι, ὡς αἰσχρὰ, ἕποσον
 ἔχουν νὰ καυχηθῶσι τὰ τέκνα σου, τὰ τέκνα τοῦ ἀδελφοῦ
 σου, τὰ τέκνα τῶν λοιπῶν Γραικῶν στρατηγῶν ἢ ναυάρχων,
 ὅσοι ἔχουσιν, καὶ εἶναι ἔταιμοι νὰ χύσωσι τὸ αἷμά των διὰ
 νὰ καθαρίσωσι τὴν πατρίδα των ἀπὸ τὴν λέπραν τῶν τυ-
 ράννων. Εὐχόμεαι (τὸν εἶπα) εἰς τὰ τέκνα μου νὰ πυρώ-
 ρωσι μὲ ὅσον ἐπυρώθην ἐγὼ ἐρωτᾶ τῆς πατρίδος τὰς ψυ-
 χὰς των· ἀλλὰ τὰ καταρῶμαι ἀπὸ τῆς παρούσης ὥρας,
 εἰάν ποτε τολμήσωσι νὰ φαντασθῶσιν, ἢ νὰ ὑποφέρωσιν
 ὀνεισμαζόμενοι ἀπὸ ἄλλους εὐγενέστατοι, ἐκλαμπότατοι,
 ἐνδοξότατοι, ἢ ὑψηλότατοι, δι' ἔργα ἰδικά μου. Εὐγε!
 Βόσταρι, μὲ εἶπεν ὁ Φραγκλῖνος, Εὐγε! ἐφώναξαν ὁ Μάρ-
 κος, ὁ Ἄρισεΐδης, ὁ Σωκράτης, ὁ Ἐπαμεινώνδας, καὶ ὅσων
 ἄλλων αἱ ψυχαὶ εὑρέθησαν ἐκεῖ παρούσαι. Ταῦτα γεν-
 ναῖα φρονήματα σπούδασε νὰ κοινωνήσῃ εἰς ὅλους σου
 τοὺς ὁμογενεῖς· πληροφορήσέ τους, ὅτι ὅσον ἰσχυρὰν καὶ
 ἂν οἰκοδομήσωσι τὴν πολιτείαν, ἂν δὲν ἐμποδίσωσι βη-
 τῶς ἀπ' ἀρχῆς τοὺς τίτλους, τοῦτο μόνον τὸ παρόραμα
 ἄρκει νὰ κατασκαφῇ τὴν οἰκοδομηγὴν ὅλην. Νὰ τοὺς πλη

ροφορήσω! (εἶπα) ἑκαὶ πῶς, ἐπειδὴ μὴ ἐχώρισεν ὁ θάνατος ἀπ' αὐτούς; Ἐχεις δίκαιον. φίλε, εἶπεν ὁ Μάρκος ἔπειτα σρέφων πρὸς τὸν Φραγκλῖνον, Ἐξεύρεις, τὸν εἶπε, τί συλλογίζομαι; Ὁχι. (τὸν εἶπεν ὁ Φραγκλῖνος). Νὰ τελώμεν (ἐπρόσθεσεν ὁ Μάρκος) τὸν γενναῖον Βότσαριν εἰς τοὺς ὁμογενεῖς του. Δὲν εἶναι δυνατὸν, Μάρκε, νὰ τὸν ἀναστήσωμεν, οὐδὲ θέλουν οἱ ὁμογενεῖς του πιστεῦσαι ὅτι ἀνεστήθη. Ἐὶν ψυχὴν του, Φραγκλῖνε, τὴν ἐδῶ παροῦσαν λέγω. Ἐνα κάμη τί; Μάρκε. Νὰ τοὺς ἀναγγεῖλη ὅσα μᾶς ἤκουσεν ἐδῶ συνομιλοῦντας, νὰ ἐνισχύσῃ τοὺς γνησίους πολίτας, νὰ σφραγίσῃ τοὺς ψευδοπολίτας, ἀνακαλύπτων τοὺς δόλους των. Νὰ τοὺς ἐνθυμίσῃ. εἶπεν ὁ Λυκούργος (ὅστις εἶχε τότε μᾶς πλησιάσειν συνοδευμένος μετὰ τὸν Φωκίωνα), ὅ, τι ἔγραψα κατὰ τῶν, ὅσοι φύγουν τὴν πατρίδα (1), ἢ δὲν τρέχουν πανταχόθεν εἰς βοήθειαν αὐτῆς, ὅταν κινδυνεύῃ ἡ πατρίς. Νὰ παρακινήσῃ, εἶπεν ὁ Φωκίων, πάσης τάξεως καὶ πάσης ἡλικίας πολίτας εἰς τὴν σωτηρίαν αὐτῆς. Οὐδ' αὐτὸ τὸ γῆρας εἶναι δίκαιον νὰ προφασισθῇ ὅστις ἀγαπᾷ τὴν πατρίδα ὀγδοηκονταετῆς τὴν ἡλικίαν ἐσρατήγησα μίαν ἀπὸ τὰς τελευταίας μου ἐσρατηγίας [2]. Καὶ πρὸ πάντων, εἶπεν ὁ Σωκράτης, νὰ τοὺς διδάξῃ, νὰ μὴ τολμᾷ κανεὶς νὰ ὀνομάζεται χροσὸς πολίτης, ἂν δὲν ἀγαπᾷ εὐκρινῶς τὴν δικαιοσύνην [3]. Ἐἵτις εἶναι (εἶπεν ὁ Μάρκος) ἡ ἰσονομία, ἡ ἰσχυρογρία καὶ ἡ κοινὴ πάντων ἐλευθερία [4]. Ἐἵτις ἐπρόσθεσ' ὁ Φραγκλῖνος ἀποβάλλει τοὺς κατὰ διαδοχὴν τίτλους,

(1) Ἰδ. Λυκούργ. βίον, § XIII.

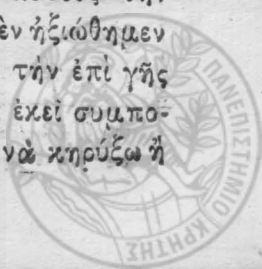
[2] Πλευταρχ. Φωκ. § 24.

[3] Ξενοφ. Ἀπομνημ. Δ, II.

[4] Ἰδὲ ἀνωτέρ. σελ. κί, σμ. 2.

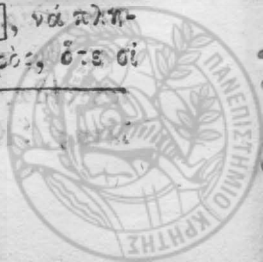
καὶ τὰς διακρίσεις μεταξύ ἰσονόμων ἀδελφῶν. Καὶ τοῦτο
να καταχωρισθῆ ῥητῶς εἰς τὸ πολιτικὸν αὐτῶν σύνταγμα,
ὡς ἐν ἀπὸ τὰ κυριώτερα τῆς πολιτείας σηρίγματα, καὶ
δεύτερον τὸ περὶ τῶν ἐκλογῶν. Ἰ Τί νοεῖς, εἶπεν ὁ Μάρ-
κος, μετὰ τὸ δεύτερον τοῦτο; Νὰ διορισθῶσιν, ἀπεκρίθη ὁ
Φραγκλῖνος, ἐπιτίμια καὶ ποιναὶ βεβρυτάται, κατὰ τοῦ
τολμῶντος νὰ πωλήσῃ τὴν ψῆφόν του, ἢ νὰ τὴν δώσῃ εἰς
ἀνάξιον κἀνένα, ὡς καὶ κατὰ τοῦ τολμῶντος νὰ τὴν ἀ-
γοράσῃ, ἢ νὰ τὴν λάβῃ μὲ βίαν. Ἐπειδὴ ὠνόμασες Πο-
λιτικὸν σύνταγμα, Φραγκλῖνε, συμφέρεῖ, νομίζω, νὰ δώ-
σωμεν εἰς τὸν Βότσαριν γραμμένον τὸ Ἀγγλαμερικανόν
σας σύνταγμα, νὰ τὸ κηρύξῃ καὶ νὰ τὸ συζητήσῃ εἰς τοὺς
ὁμογενεῖς του. Τὸ γνωρίζουν, Μάρκε, εἶπεν ὁ Φραγκλί-
νος, τόσον καλῶς, ὥστε καὶ ἐσπούδασαν νὰ τὸ μιμηθῶσιν.
Ἄλλὰ φοβοῦμαι (καὶ τοῦτο με λυπεῖ πολὺ) μὴ δὲν ἔχω-
σιν ἀκόμη δύναμιν οἱ Ἕλληνες νὰ τὸ κρατύνωσι καὶ νὰ
τὸ φυλάξωσιν. Οἱ στρατηγοὶ των, ὡς συμπεραίνεται ἀπὸ
τὰς ἐκεῖθεν ἐρχομένας εἰδήσεις, δὲν ἔχουν ὅλοι τὴν ἀφιλο-
κέρδειαν τοῦ καλοῦ μας τούτου Βότσαρι, καὶ πολλοὶ ἀπὸ
τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν καὶ κυβερνήτας πλέον φροντίζουν
νὰ ἄρχωσιν αὐτοὶ παρὰ νὰ καταστήσωσιν, ὡς εἶναι δίκαι-
ον, μόνην ἄρχουσαν τὴν πατρίδα των. Ἄρκει νὰ τοὺς
κοινωνήσῃ ὁ Βότσαρις ὅσα ἤκουσεν ἐδῶ, διὰ νὰ τοὺς δι-
δάξῃ καὶ, ἐὰν πέσωσιν εἰς ἀκαταμάχητον ἀνάγκην νὰ
βασιλευθῶσι, με ποίας καὶ πόσας συνθήκας χρεωστοῦν
νὰ δεχθῶσι βασιλέα. Ἄρκει νὰ διηγηθῇ εἰς αὐτοὺς τὴν
συνομιλίαν μας καὶ νὰ τοὺς βεβαιώσῃ, ὅτι δὲν ἠξιώθημεν
τῆς ἐδῶ κατοικίας, πλὴν διότι ἐσεβάσθημεν τὴν ἐπὶ γῆς
πατρίδα, καὶ ἐζήσαμεν ὡς μ' ἀδελφοὺς τοὺς ἐκεῖ συμπο-
λίτας. Ἰ Καὶ εἰς τίνας [τοὺς ἠρώτησα] ἔχω νὰ κηρύξω ἢ

νά διηγηθῶ ἕσα ἤκουσα; Γνωρίζεις, μ' ἐρώτησεν ὁ Μόρ-
κος, κἀνενα φίλον τῆς ἐλευθερίας εὐκρινῆ, δίκαιον καὶ
ἀγαθὸν πολίτην; Τὸν φίλόν μου Εὐθύδημον, ἀπεκρίθη.
Αὐτὸ τοῦ ὄνομα [εἶπεν] εἶαι καλὸς οἰωνός. Ἄμε λοιπὸν εἰς
τὸν Εὐθύδημον. Ὅπως φανερά τὴν ἡμέραν; εἶπα. Ἀρ-
κει [ἀπεκρίθη] νά τοῦ φανῆς εἰς τὸν ὕπνον. Διηγήσου τὸν
ὄσα μὰς ἤκουσες λαλοῦντας, νά τὰ διηγηθῆ καὶ αὐτὸς
εἰς τὴν βουλὴν, ἂν ἦναι ἀντιπρόσωπος, ἦν αὐτὸ δημοσι-
εῦση δια τὸ τίτου. Βεβαιώσεται, ὅτι τοῦτο τῶν Ἀγγλα-
μερικανῶν τὸ σύνταγμα πρέπει νά δεχθῶσιν οἱ Ἕλληνες,
ἂν ἀρέσωνται νά κατασταθῶσιν εὐδαιμονέστεροι καὶ παρ'
αὐτοὺς τῶν τῶς προγόνου. Εἰς τὸν παρόντα χρόνον, καὶ
τὴν πορείαν τῶν πραγμάτων καταστάσιν, οἷον ἔθνος
ἀβασίλευτον νομοθετησῆ ἄλλο παρὰ τοῦτο, ἠμοιάζει τὸν
ὄσος ὑπεφέρει, καὶ μετὰ τὴν εὐρεσιν τοῦ ἄστου, νά τρέφ-
εται μὲ βαλαμίδα. Ἄλλο παρὰ τοῦτο δὲν ἤθελε συν-
τάξιν εἰς τοὺς Ῥωμαίους οἷδ' ἐγὼ, ἂν τὸ ἐγνωρίζα, καὶ
ἂν οἱ τότε ἀγενέστατό μου εὐφραίνεαι δὲν μ' ἐμπόδιζαν (1) ὁ
Ἄλλ' ἔχωντες, τὸν εἶπα, τὸ λαμπρὸν ὄνομα τοῦ Ἀυτοκρά-
τορος. Ἐκέρδαινα λαμπρότερον, φίλε μου, ἀπεκρίθη, τὸ
Πολίτης Ῥωμαῖος [2]. Ἄμε, φίλε μου, νά πείσῃς τοὺς
μογενεῖς σου νά κατασταθῶσι πολῖται, καὶ νά τοὺς διδά-
ξῃς καὶ ὄσα δίκαια ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν ὁ πολίτης,
καί ὄσα κατήκοντα χρεώσται εἰς αὐτήν, μηδὲ νά χωρῆ
ποτὲ τὸ ἴδιον ἀπὸ τὸ κοινὸν συμφέρον, ἢ μάλλον νά κρινῆ
καὶ εἰς ἑαυτὸν ἀσύμφερον, ὅ,τι δὲν συμφέρει εἰς ὅλους.
Εἰπὲ τὸν φίλον σου (ἐπρόθεσε καὶ ὁ Φραγκλικός), νά πλη-
ρηφορῆσῃ τοὺς φιλοδόξους, ὅτι ἐπέρασεν ἀκαίρως, ὅτε οἱ

[1] Ἡ ἀνωτέρη σελ. 18.

[2] Ὁ τοῦ πρώτου ἀελοῦτος, σὴμ. EE.

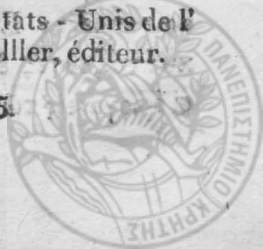

φλόδοξοι ἦσαν μόνον μισητοί, ὡς καταφρονηταί τῆς ἀληθι-
 νῆς ἰσονομίας· ἡ πρόδοδος σήμερον τῆς ἀληθινῆς πολι-
 τικῆς τοὺς ἀποδείχνει καὶ γελοίους. Ἐπέρασεν ὁ καιρὸς,
 ἔτε θαυμαζόντο οἱ Καίσαρες, οἱ Πομπηῖοι, οἱ Ἀλεξαν-
 δροὶ, καὶ ὅλοι οἱ παλαιοὶ καὶ νέοι δορικτήτορες, οἱ ὅποιοι
 μ' ὅλον τοῦτο ἦσαν γίγαντες πρὸς νάνους, ἢ μᾶλλον ἄν-
 δρες ἐμψυχοὶ πρὸς ἀψύχους ἀνδριαντισκούς, παραβαλλό-
 μενοι μὲ τούτοις σημερινούς τιτλοφίλους. Ἄν δὲν πιεθεύσωσι
 Βότσαρι, τὸν φίλον σου, ἄς τοὺς ενθυμισθ' ἀκόμη, τοῦ εὐ-
 ρίσκαται ἢ αἰθινή δόξα, καὶ ποιοὶ τὴν ἀπέκτισαν, γω-
 ρίς νὰ τρέχωσιν ἐξαπισωτῆς ὡς ψωμεζῆται. Ἀπὸ τού-
 τῳ παλαι λαμπρὸς δὲν ἐγκωμιοῦνται σήμερον εἰς τὴν γῆν,
 παρὰ ὁ φίλος μας οὗτος Μάρκος, καὶ ὀλίγοι τινὲς ἄλλοι
 μ' αὐτὸν φίλοι τῆς ἰσονομίας ἡγεμόνες. Ἄ ἀναγνώσωσι
 μὲ προσοχὴν τὴν ιστορίαν (1) τῆς ὁποίας ἐκκαυαν ὑποδο-
 χῆς οἱ συμπολιταί μου εἰς τὸν ὄντως ἐνδοξότατον Λαφαί-
 έτην, καὶ τῶν, ὅσα μᾶς ἐδιηγήθησαν ἐσ/ατος, οἱ ἐκεῖ-
 θεν ἐρχόμενοι περὶ τῆς λαμπρᾶς κηδείας τοῦ νέου τούτου
 φίλου μας, τοῦ στρατηγῶ Φινῶ [2], καὶ περὶ τῆς γενναί-
 ὀτητός τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους, τὸ ὅποιον δὲν ὑπέφερε νὰ
 μείνωσι τοῦ εὐεργέτου τῆς πατρίδος τὰ τέκνα ὄρφανά,
 ἀλλὰ τὰ υιθένησε, τὰ ὠνέροσε Τέκνα τοῦ ἔθνους,
 καὶ ἐχορήγησεν ἀφθόνως τὴν χρειώδη εἰς ἀνατροφὴν αὐ-
 τῶν δαπάνην, διὰ νὰ τὰ κατασκευῆ τοῦ πατρὸς τῶν ὀ-
 μοῖα (3). Ἄς μετρήσωσιν, ἄς ζυγίσωσιν, ἢ λα ταῦτα τῆς
 δεκάτης ἐννάτης ἑκατονταετηρίδος τὰ θαύματα, καὶ ἄς

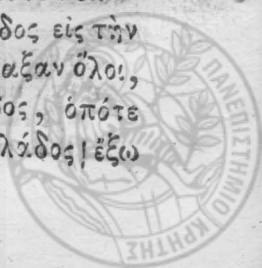
(1) Voyage du général Lafayette aux États-Unis de l'Amérique, eu 1824 et 1825. Paris. chez l'Huillier, éditeur.

(2) Ἰδε ἀνωτέρ. σελ. 17.

(3) Ἰδε τὰς Γαλλικ. ἐφημερίδας τοῦ Δικαεβρίου μηνός, 1825.

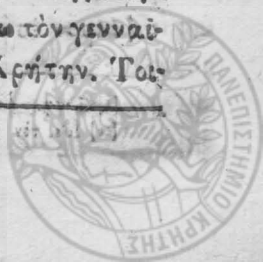

ἔλθωσιν εἰς αἴσθησιν, λέγοντες, ὅτι ἡναγκάσθησαν καὶ πολλοὶ τῶν ὀλιγαρχικῶν τῆς σοφῆς Εὐρώπης νὰ ὁμολογήσωσιν, « Ὅψι μὲν, ἀλλὰ νῦν ἐσχίκαμεν. Ἡ μοῖρα ὑποφέρεται, ὅσον καιρὸν φέρει τι κέρδος ἢ τιμὴν. ἀλλ' ὅταν κατασταθῇ γελοία, γίνεται καὶ ἄτιμος καὶ ἀκερδής. Εἰς ἐσᾶς δὲ τοὺς Γραικοὺς παλὺ πλέον ἄτιματέρα, ἐπειδὴ παρὰ τὰ σήμερον γινόμενα, ἔχετε καὶ προγονικὰ παραδείγματα, καὶ προγόνους διδασκάλους, μεταξύ τῶν ὁποίων λάμπει, ὡς ἥλιος, ὁ σεβαστὸς οὗτος τῆς δικαιοσύνης διδάσκαλος, ὀφίλος μας Σωκράτης. Διὰ τί νὰ μὴ φανῇ ἀκόμη μεταξύ τῶν Γραικῶν, κανένας λόγιος, νέος τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ φρενωμένος ἀπὸ τοιοῦτου διδασκάλου παραγγέλματα, καὶ φλεγόμενος ἀπὸ προγονικὴν ἐλευθερίας ἔρωτα, νὰ μιμηθῇ τὸν Ἀριστείδην, τὸν Ἐπαμινώνδην, τὸν Πελοπίδαν, τὸν Τιμολέοντα, τὸν Φιλοπαίμενα, καὶ τοὺς ὀπαδοὺς καὶ μιμητὰς τῶν παλαιῶν νέους τούτου, τὸν Λαοαἰέτην, τὸν Φουᾶν, καὶ ἄλλους ἥρωας φίλους τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἰσότητος, οἱ ὅποιοι καὶ αὐτοὶ ἀπὸ νεότητος ἐξεδύθησαν εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνας; Διὰ τί λέγω, νὰ μὴ φανῇ ἓνας τοιοῦτος νέος Ἕλληνα εἰς τὴν ἑλληνικὴν γῆν νὰ παύσῃ τὰς διχονείας τῶν ὁμογενῶν του, νὰ διδάξῃ τοὺς ἀπείρους, νὰ σωφρονίσῃ τοὺς μωροὺς, νὰ ἀνακαλύψῃ τὰς μηχανὰς τῶν πανούργων, νὰ καταπλακώσῃ μὲ τὸ ἴδιον αὐτοῦ φρόνημα καὶ βᾶρος τοὺς ταρασσόντας τὴν πατρίδα μὲ τὰ γελοῖα τῶν σκιστῆματα πιθήκους; Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς λογίους μας, τὸν εἶπα, ἐκ τῶν ὁποίων ἠλπίζοντο πολλὰ καὶ μεγάλα καλά, περιέρχονται ἔξω τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν φωτισμένην Εὐρώπην. Ἐξω τῆς Ἑλλάδος! ἐφώναξαν ὅλοι, κυττάζοντες ἓνα τὸν ἄλλον· ἔξω τῆς Ἑλλάδος, ὅποτε οἱ ὁμογενεῖς τῶν Ἑλλήνων μάχωνται ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος! ἔξω

πῆ: Ἐλλάδα, ἡ δὲ βλέπουσι καὶ πολλοὺς ἀλλογενεῖς τρέ-
χοντες εἰς βοήθειαν τῶν Ἑλλήνων! ἔξω τῆς Ἑλλάδος,
ὅποτε οἱ τυράννοι ὄκισαν νὰ κάμωσι μὴλόσοτον τὴν Ἑλ-
λάδα! Ἀπεφάσισαν λοιπὸν (εἶπεν ὁ Φραγκλῖνος) νὰ μὴν ἐ-
πιστρέψωσι πλέον εἰς τὴν πατρίδα τῶν! Ὅχι, τὸν εἶπα
προσμένον νὰ τοὺς καλέσῃ ἡ πατρίς. Ἦγουν (εἶπε) προ-
σμένον, ἢ τὸν παντεῖ ἢ τῆς πατρίδος ὄλεθρον ἀπὸ τὸν τυ-
ράννον, διὰ νὰ διαλέξωσιν ἄλλην πατρίδα εἰς κάμειαν
ξένην γῆν, ἢ τὸν θρίαμβον αὐτῆς κατὰ τοῦ τυράννου, διὰ
νὰ συμμερισθῶσιν ἔπειτα ἀκόπως τῆς πατρίδος τὴν εὐ-
δαιμονίαν μετὰ τοὺς κοπιήσαντας νὰ τὴν καταστήσωσιν
εὐδχίμοι. Ἀπαγεί εἰφῶναξα, κάνεις ἀπὸ τοὺς νέους μας
δὲν τρέφει τοιαῦτα φρονήματα, Πιστεύω, ἀπεκρίθη ὅτι
σῶζεται εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκόμη τῆς προγονικῆς ἐλευθε-
ρίας ὀϊρω. Μὴν ὑποφέρωσι λοιπὸν νὰ βλέπωσι μακρόθεν
τοὺς ἀγῶνας τῆς πατρίδος, καὶ νὰ ὀνειδίζωνται ἀπὸ τοὺς
ξένους, ὡς λειπατάκται τῶν ἀγῶνων. Δὲν τοὺς λανθάνει,
ὡς ἐγκάλει καὶ πῶς ἐκρίνεν ἄλλοτε ἡ πατρίς τῶν τοὺς
διαδρασιπολίτας [1]. Ἔχομεν ὅμως, τὸν εἶπα, καὶ παρα-
δείγματα νέων, οἱ ὅποιοι δὲν φοβοῦνται τῆς πατρίδος τὴν
ὑπὲρ αὐτῶν κρίσιν, οὐδὲ τοὺς ὀνειδισμοὺς τῶν ξένων.
Τοὺς γνωρίζω, εἶπεν, ἐπειδὴ ἦλθαν ἐξ αὐτῶν καὶ ἐδῶ εἰς τὸ
Ἱλύσιον τιχῆς. Καὶ πούκαταικοῦν; τὸν εἶπα! Βλέπεις,
εἶπεν, ἐκεῖ πρὸς τὰ δεξιὰ σου τὴν σκητὴν ἐπιγραμμεινὴν
ΤΕΚΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ. Ναι, βλέπω, εἶπα, καὶ ἂν
δὲν λανθάνωμαι, διακρίνω καὶ τινὰς ἐμπροσθεν τῆς σκη-
τῆς περιπατοῦντας, καὶ τοὺς γνωρίζω. Βλέπω τὸν γενναῖ-
ον ἰατρὸν Κανέλλον, ὅστις ἀπέθανεν εἰς τὴν Κρήτην. Τοῦ

εὔτον ἄλλον ἕνα ἰατρὸν ἀρῆκα ζῶντα εἰς τὴν γῆν, τὸν
Γλ. καὶ ἄλλους ὁμοίους τοῦ νέου ρηλαπάρτιδας· τοιοῦ-
τους ἤκουσα πολλοὺς πρὶν ἀποθάνω, ἄλλους ὅτι ἦσαν εἰς
τὸν δρόμον, καὶ ἄλλους ὅτι ἐτοιμαζόντο νὰ δράμωσιν εἰς
σωτηρίαν τῆς πατριδος. Εὐγέ τους! εἶπεν ὁ Σωκράτης·
τοιοῦτος πρέπει νὰ ἦναι ὁ χρυσῆς πολίτης· «Εὐεπανεὶ
πράγματα καὶ πάντα τρόπον ὠφέλιμος.» (1) Εὐγ. τους
ἐφώνηξε καὶ ὁ ῥήτωρ Λυκούργος· ἐμαίθησαν τοὺς συν-
δραμόντας εἰς τῆς Χαιρωνείας τὴν μαχίν, καὶ ὄχι τὸν
Αὐτόλυκόν καὶ τὸν Λεωκράτην, τοὺς ὁποίους εἶσθε εἰς
τὸ δικαστήριον (2). Ἀλλ' εἰπέ με, Βότσαρι, με ἠρώτα-
σιν ὁ Φραγκλῖνος, ἵ δια τί ἡ κυβερνήσις, βλέπουσα τὴν
ἀπὸ τοὺς χριστούς τούτους πολίτας ὠφέλειαν εἰς τὴν Ἑ-
λλάδα, δὲν ἐπροσκάλεσε καὶ τοὺς πλανημένους ἐξω τῆς
Ἑλλάδος; Οὗτος ἦτο, με φαίνεται, ὁ τρόπος νὰ τῶν κόψη
πάσαν πρόεσιν. Εὐποδίσθη, τὸν εἶπα, ἀπὸ τὰς καθημε-
ρινὰς περὶ πολέμου φροντίδας. Ἰ Μὴ δὲν ἔχουν, εἶπε,
τὰς αὐτὰς φροντίδας καὶ αἱ ἀγωνιζόμεναι ἀκόμη ὑπὲρ
τῆς ἐλευθερίας Ἰσπαναμερικαναὶ πολιτεία; καὶ ὁμῶς
δὲν ἔπαυσαν νὰ φροντίζωσι καὶ περὶ τῆς παιδείας τοῦ
ἔθνους. Αἰ! τὸν εἶπα, ἵ τί με λέγεις τοὺς Ἰσπαναμερικανούς,
ὅτι ἐποῖσι εὐτύχησαν νὰ ἐχῶσι γαιτονικὸν παραδειγμα τὴν
εὐδαιμόνιαν τῶν Ἀγγλαμερικανῶν; δὲν εἶναι ἀξιοὶ ἐλευ-
θερίας ὅν δὲν τοὺς ἠμῆθωσι κατὰ πάντα. Οὐδ' εἰς τοὺς
ἀρεγενεὶς σου [εἶπε], Βότσαρι, πρέπει ἡ ἐλευθερία; ἄνδεν
μακθῶσιν ἡμας τοὺς Ἀγγλαμερικανούς; Ἡ τυπογραφία
σήμερον ἐσὺν περὶ τὰ; ὁδούς, ἐπλητίσας τὰ μακροσμένα,

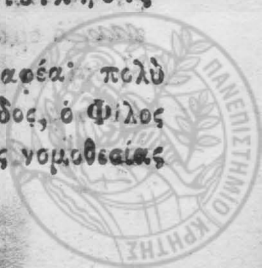
[1] Εὐεπ. Ἀπομνημ. Δ. Ι, § I.

[2] Ἰδί. τὸν Βίον Λυκούργ. § XIII.

ἕκα με γείτονας ἀλλήλων ὄλα πὰ ἔθνη, καὶ ὅ,τι γίνεταί ἢ
λέγεταί εἰς ἐν ἔθνος, τὸ μανθάνει εἰς μικρὸν χρόνον διάστη-
μα ἢ λοιπὴ οἰκουμένη· δὲν ἔχετε εἰς τὴν Ἑλλάδα ἑπταμε-
ρίδας; Ἔχομεν, τὸν εἶπα, τρεῖς ἢ τέσσαρας σάββαγγας, ἢ
μᾶλλον τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡλεκτρικὰς μηχανὰς, κανὼνὰ
σείσωσι τὰς ψυχὰς τοῦ ἔθνους, ἂν αὐχρατοῦνται αὐτὰς
[τοὺς ἑπταμεριδογράφους λέγω] γνωρίζωσι πῶς πρέπει νὰ
τὰς ρυθώσιν ἢ νὰ τὰς ἐξάπτωσιν. Ἀσχλημένος [εἶπα]
ἀκαταπαύστα νὰ πολεμῶ τοὺς τυραννοὺς, δὲν εἶχα καιρὸν
νὰ αναγινώσκω ἑπταμερίδας ἐπαραπονούντο ομογενεῖς
σίνες, ὅτι αἱ ἑπταμερίδες μας δὲν ἐγνωστοποιῶσαν αρκετὰ
εἰς τὸ ἔθνος τὴν λόγους καὶ τὰς πράξεις τῶν ἀγωνιζομένων
ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἄλλων ἔθνων· ὅτι, ἀντὶ νὰ διεγειρωσι
τὸ ἔθνος εἰς μίμησιν τῆς προγονικῆς ἀπλότητος, εἰς τοὺς ὀ-
ποιοὺς ἦσαν ἀγνωστοὶ διόλου οἱ τίτλοι, δὲν παύσαν νὰ μο-
λύνωσι τὰς ἑπταμερίδας μὲ ἐνδοξοτάτων, ἐκλαμπροτάτων
καὶ φιλοσοφικῶν ὀνόματα. Σημεῖον, εἶπεν, ὅτι δὲν εὐρίσθη-
ρογαὶ ἀκόμη ἀρχαῖα τῶν ἀριθμῶν εἰς τὴν ἑκαστοῦ, ἐμπει-
ροστικῆς ἑπταμεριδογραφίας, νὰ συντάξωσιν ὡς τὴν διδασκα-
λικὴν ἑπταμερίδα. Ἐὰν ἡ κυβέρνησις ἐκάλει τοὺς ἐξω τῆς
Ἑλλάδος πλανωμένους, καὶ τὴν ἀμελλοῦν ἤθελε διεγείρειν,
καὶ τὴν ἀναγκασίαν γνώσιν εἰς ἑπταμερίδας συνθεσὶν αὐξή-
σειν. Ὅπως ἀν ἦναι, ἦπαρε, σὺ μοι Βόσσαι, χωρὶς ἀνα-
βολῆν, νὰ διδάξῃς πῶς ὁμογενεῖς σου τὰ ἀληθινὰ τῶν συμβ-
εφέντων. Μὴ λησιμονήσῃς μάλιστα νὰ ἀναφέρῃς εἰς αὐτὰς
ρήτως ὅσα ἤκουσες ἀπὸ τὸν φίλον μου Σοκράτην, καὶ ὅσα
εἶπεν ὁ ὁμώνυμός σου εὐτὸς Μάρκος κατὰ τῆς ἀπολύτου
ἐξουσίας, μὴ ὅλιν ὅτι ἐχρημάτισεν αὐτὸς ἀπόλυτος
Αὐτοκράτωρ. Εἰπέ τευς, νὰ μὴ συγχωρήσωσι πῶς ἀπόλυ-
τον ἐξουσίαν εἰς κανένα, μηδὲ νὰ ἐμπιστεύωνται πολιτικῶς

ἐπαγγέλματα εἰς τοὺς χωριζομένους ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ
των μὲ τίτλους. Ως ἀξίωμα ἀναντίρρητον καὶ σύμβολον
πίστεως πολιτικῆς ἀψευδέστατον νὰ πιστεύωσι, καὶ παιδι-
όθεν νὰ διδάξωσι τὰ τέκνα των τοῦτο, ὅτι εἶναι ἀδύνατον
νὰ μὴν ἐπιθυμῇ ἀπόλυτον ἐξουσίαν ὅστις ἀγαπᾷ νὰ στελί-
ζεται μὲ τίτλους ὅτι εἰς ὅποιον ἔθνος βασιλεύει κατὰ δε-
αδοχὴν τιτλοφορικὴ εὐγένεια, ὁ σωφρονέστερος λαὸς δὲν ἐρ-
γεῖ νὰ μεταβαλθῇ εἰς ἀλόλαστον ἄχλον, ἱκανὸν νὰ κατα-
στρέψῃ τὸ πολίτευμα. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐκρίναμεν τὴν
κατάργησιν τῆς τοιαύτης εὐγενείας ἀναγκαίαν νὰ κρατῇ
καὶ νὰ συνεχῇ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πολιτεύματος, ὡς ἀκρο-
γωνιαῖος λίθος. Ὑπάγε, φίλε Βότσαρι, νὰ σωφρονίσῃς τοὺς
ὁμογενεῖς σου. Βλέπεις λοιπὸν, Εὐθύδημε [μὲ εἶπεν ὁ Βό-
τσαρις], τίνες, καὶ διὰ τί μ' ἴσταιλαν εἰς τοῦτον τὸν κόσ-
μον. Ἀκουσε ὁμῶς καὶ τί ἐπροφήτευσεν ὁ Φραγκλῖνος περὶ
μελλούσης τύχης τῆς Ἑλλάδος... Καὶ πρὶν τὸν ἀκούσω, ἐ-
ξύπνησα, ἀγανακτῶν καὶ καταρώμενος τὸν ὑπηρετήν, ὅστις
χωρὶς προσταγῆς ἐμβῆκε μὲ θόρυβον εἰς τὸν κοιτῶνά μου.
Χ. Ἄς ἔχη καὶ τὴν ἰδικήν μου κατάραν! ἐπειδὴ ἡ παῦ-
σις τοῦ ἀνείρου σου μᾶς ἀπερεύει τὴν προφητείαν τοῦ Φρα-
γκλῖνου. Πιθανὸν ὁμῶς ὅτι ἐπροφήτευσεν ὁ Φραγκλῖνος
φιλανθρωπότερα περὶ τῶν Γραικῶν, παρ' ὅ,τι τολμῶμεν νὰ
προφητεύωμεν ἡμεῖς οἱ Γραικοὶ περὶ τῶν Ἀγγλοαμερικα-
νῶν. Δὲν μὲ λέγεις, τίνος ἦτον ἡ πλάσις ἀπὸ λέξεως
καὶ πτωχὴ ἀπὸ πραγμάτων πείραν διατριβῆς ἐκείνης, ἡ
ἐσχάτως δημοσιευθεῖσα, περὶ τοῦ, Ποία διαίκτησις
συμφέρει εἰς τὴν Ἑλλάδα;
Ε. Δὲν γινώσκω τῆς διατριβῆς τὸν συγγραφεῖν· πλὴν
πλέον μ' ἐλύπησεν ὁ ἐκδότης τῆς ἡμερηίδος, ὁ Φίλος
καὶ νόμου, καταχωρίζων εἰς αὐτὴν, ὡς ὀρθῆς νομοθεσίας

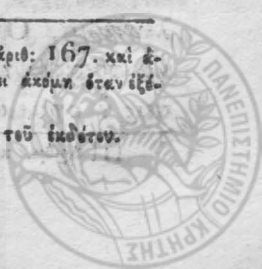

δόγματα, ὅ,τι ὅσκις τύχη τὸν προσφέρει. (1). Ἐύκολον ὅμως ἦτο νὰ κρίνη, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐσύγχυσε τὰς παλαιὰς Ἑλληνικὰς ἐκκλησίας, συγκροτουμένας ἀπ' ἑλόν τὸν δῆμον, μετὰ τὴν ἐκλεγομένην ἀπ' αὐτὰν ὀλίγων ἀντιπροσώπων συνέθετον κ' εὐκολώτερον ἀκόμη νὰ καταλάβῃ, ὅτι ἔπρεπε καὶ νὰ ἐξαλείψῃ τὸν τελευταῖον τοῦ συγγραφέως διαταγμὸν περὶ τῆς διαμονῆς τῆς οὕτω κυβερνωμένης Ἀγγλαμερικανῆς πολιτείας· πολιτείας κτισμένης ἀπὸ Βασικτιῶνας, Ἰεφερσῶνας, Φραγκλίνους καὶ ἄλλους τοιοῦτους ἀνδρας.

X. Ἰσχυρὰ μὲν κατάραν διαταγμὸν καὶ κατάραν κατὰ πολιτείας, ἣτις εὐχεται τὴν ἀναγέννησιν τῶν Ἑλλήνων, καὶ τοὺς ἐβοήθησε καὶ μετὰ ἀργυρικὴν χρησίαν! Ἡ δυστυχία μας εἶναι, ὅτι ὄχι μόνον στερούμεθα ἀπὸ ἀνδρας ὁμοίους τοῦ Φραγκλίνου, ἀλλ' οὐδ' εἰμεθ' ἀκόμη ἱκανοὶ νὰ κρίνωμεν τὰς πολιτικὰς βουλὰς καὶ πράξεις τοιοῦτων ἀνδρῶν. « Πρὸ 44 μόνον χρόνων (λέγει τῆς διατριβῆς ὁ συγγραφεὺς) εἶναι ἀνεξάρτητος ἡ Ἀμερικὴ ἡμπερὶς νὰ με βεβαιώσῃς, ὅτι καὶ μετὰ παρέλευσιν ἐνὸς αἰῶνος θέλει μείνῃ ἡ αὐτὴ; Τὸ εὐχομαι, πλὴν δὲν τὸ πιστεύω. » (2). Ἐγὼ δὲ πιστεύω ὅτι οὐδὲ τεταρτημόριον αἰῶνος ἐδύνατο νὰ διαμείνῃ, εἰάν οἱ κτίσαντες αὐτὴν εἶχαν τὴν φρόνησιν τοῦ συγγραφέως, εἰάν δὲν τὴν ἐκτιζαν εἰς τρόπον, ὥστε καὶ ὁ πλέον ταπεινὸς Ἀγγλαμερικανὸς χερομάχος ἀπέκτησε σήμερον γνῶσιν τῆς ὀρθῆς πολιτικῆς πολὺ πλειοτέραν, ὅσης δειχνεὶ γνώσεως ὁ πολὺ διάφο-

[1] Ὁ φίλος τοῦ Νόμου ἀναίρεσις τὴν διατριβὴν ταύτην εἰς τοὺς ἀριθ: 167. καὶ ἀκολούθως, τοὺς ὁποίους, ὡς φαίνεται ὁ Κ. Α. Κοραῆς δὲν εἶχε λάβῃ ἀκόμη ἐναντίον ἑαυτοῦ τὸν περὶ τὸν διαλογόν.

Σημείωσις τοῦ ἐκδότη.

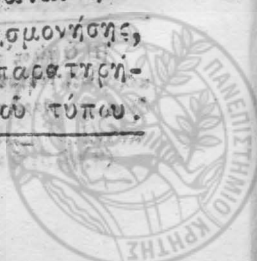
ρος ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ νέος οὔτος προφήτης. Ἐνας ἀπ' ἐκείνους, βιάζομενος, νὰ προφητεύσῃ κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ εἶπε, « Τί καταράσῃμαι ὃν οὐ καταράται ὁ θεὸς ; [1] ὁ δὲ Γραικὸς προφήτης, χωρὶς βίαν ἢ ἀνάγκην, γίνεται κακῶν μάντις κατὰ πολιτείαν, τῆς ὅποιος φαίνεται ὅτι δὲν ἔχει οὐδεμίαν γνώσιν. Ως νὰ ἦλθε σήμερον ἀπὸ τὴν ἄλλον κόσμον, ὡς νὰ ἐξύπνησε τὴν ὥραν ταύτην ἀπὸ μακροχρόνιον ὕπνον, ὡς νὰ μὴν ἀνέγνωσε μηδ' ἤκουσε τιποτε, καταράται ἔθνος, τὸ ὅποιον εἰς πολλὰ μικρὸν χρόνον διαστήμα ἀπελάυσε τόσας εὐλογίας τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε νὰ πληθυνθῇ εἰς τὸ διπλοῦν, νὰ εὐδαιμονήσῃ, νὰ ζηλοτυπῆται ἀπὸ τοὺς θαλασσοκράτορας πατέρας του, νὰ ἐμπνέῃ φόβον εἰς τοὺς ἐχθρούς, μίμησιν εἰς τοὺς φίλους, καὶ κοινῶς εἰς ὅλους σεβασμόν. Λυπούμαι [πάλιν το λέγω], ὅτι σ' ἐξύπνησεν ὁ ὑπερέτης, πρὶν ἀκούσῃς τὴν περὶ ἡμῶν προφητείαν τοῦ Φραγκιανοῦ.

Ε. Σ' ἔκαμα λοιπόν, Χαρίδημε, νὰ πιστεύῃς ὀνειράτα. Προσμένω τώρα νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς τὸ ὄνειρον ὡς σε παρεκάλεσα.

Χ. Περὶ τοῦ ὀνειροῦ σου, φίλε, λέγω, ὅτι κρίνω καὶ περὶ τῶν λοιπῶν,

Τὰ δ' εἰσὶ ὀνείρων νεότερων φαντάσματα.

Τὸ ὄνειρόν σου δὲν εἶναι πλὴν ὄνειρον, ἤγουν ζωγραφισμένη εἰς τὴν φαντασίαν εἰκὼν ὅσων συλλογίζεσαι καθημέραν. Ὁ ἔρωσ τῆς ἐλευθερίας ἐπαράστησεν εἰς τὴν κοιμημένην κεφαλὴν σου τα μέσα, διὰ τῶν ὁποίων ἀποκτάται ἡ ἐλευθερία. Ὅπως ἂν ἦναι, συμφέρει, πρὶν τὸ λησμονήσῃς, νὰ τὸ γράψῃς, νὰ τὸ συναδεύσῃς με ὀλίγας παρατηρήσεις ἢ σημειώσεις, καὶ νὰ τὸ κοινώσῃς διὰ τοῦ τύπου.

Ωφέλειαν ἐλπίζω ὅτι θέλει προξενήσῃν ἡ ἀνάγνωσίς του. Μὴ το ἀμελήσῃς· ἐμπορῶ νὰ σε βοηθήσω κ' ἐγὼ, ἐνθυμίζων, ἐὰν τι λησμονήσῃς ἀπ' ὅσα μοῦ ἐδιηγήθης τοῦ ὀνείρου. Μὲ προσοχὴν τὴ ἤκουσα, καὶ ὀλίγα ἐξ αὐτοῦ, νομίζω, μοῦ ἔφυγαν τὴν μνήμην.

Ε. Ἐἰς τὰς ἐφημερίδας νὰ τὸ στείλω, ἢ νὰ τὸ τυπώσω εἰς χωριστὸν φυλλαδίον;

Χ. Χωριστὸν μὲ φαίνεται καλῆτερα, διὰ νὰ ἀναγινώσκαται μὲ συνέχειαν· εἰς τὰς ἐφημερίδας ἐξ ἀνάγκης μέλλει νὰ μερισθῇ εἰς πολλὰ κατὰ διχοκοπήν φυλλα.

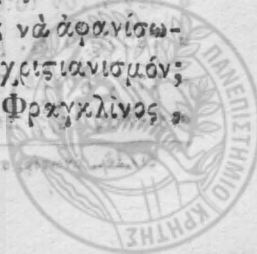
Ε. Ἀλλῆ ποίαν ὠφέλειαν ἐλπίζεις ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσίν του, ἐπειδὴ ἀπ' ὅσα ἤκουσαν ἢ ἀνέγνωσαν ἕως τῶρα οἰομονογενεῖς δὲν ὠφελήθησαν τίποτε. Ἡ διχόνοιά των μὲ φέρει εἰς ἀπελπισίαν τῆς ἐλευθερίας.

Χ. Μὲ πολλὴν μοῦ λύπην βλέπω κ' ἐγὼ τὰς διχονοίας των· δὲν εἰν' ὅμως τόσαι, ὥστε νὰ μᾶς ἀπελπίσωσι τῆς ἐλευθερίας.

Ε. Δὲν βλέπεις, φίλε, ὅτι δι' αὐτὰς παρ' ὀλίγον ἦλθε νὰ κρατηθῇ ὅλη ἡ Πελοπόννησος ἀπὸ τὸν βάρβαρον σατράπην τῆς Αἰγύπτου;

Χ. Δὲν ἀρνούμαι, ὅτι συνήργησεν εἰς τὰ κατορθώματα τοῦ βαρβαροῦ καὶ ἡ διχόνοια· τὸ πλεόν ὅμως συνέβη, διότι μᾶς ἔλειπε τακτικὸν στρατεύμα.

Ε. Μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἴ τις ἤλπιζε ποτὲ ὅτι οἱ χριστιανοὶ τῆς σοφῆς Εὐρώπης ἐμελλαν καὶ τοὺς ατάνκτους νὰ ταῖωσι καὶ νὰ στρατηγήσωσι, καὶ μὲ τὰ χριστιανικά των πλοῖα νὰ μετακομιζώσι τοὺς σπουδάζοντας νὰ ἀφανίσωσιν ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς Ἑλλάδος ἕλης τὸν χριστιανισμόν; Ἰ τις ἤλπιζεν, ὅτι ἐμελλαν, ὡς ἔλεγεν ὁ Φραγκλῖνος,

να πληρώσωσι τὴν προφητείαν τοῦ Δαυίδ; « Παρέστησαν
« οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ
« αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ » (1).

X. Θαυμαστὴ προφητεία. Χριστιανὸί κατὰ Χριστοῦ!

E. Ἦτις δύναται, κατὰ δυστυχίαν, νὰ προσαρμοσθῆ
καὶ εἰς τοὺς ἡμετέρους φατριαστας; ἐπειδὴ καὶ τούτων
αἱ διχόνοιαί ἐγίναν βίβη « κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ
τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ « ἐξ αἰτίας αὐτῶν ἠχμαλωτίθησαν
πολλοὶ χριστιανοί. ὧθει ἴσως ἐπαυσαν τὴν ὥραν ταύτην
νὰ ἦναι πλέον χριστιανοί. Διὰ τὰς διχονοίας τῶν ἡμε-
τέρων φατριαστῶν, μᾶς ἤρπασεν ὁ βαρβαρὸς σατράπης
καὶ τὸ Νεοκάστρον. Ἰσως δὲν ἐξέυρεις τὴν αἰτίαν τῆς ἀ-
λώσεως τοῦ Νεοκάστρου.

X. Τὴν ἤκουσα πολυτρόπως. ὅθεν ἀπορῶ τί νὰ πιστεύσω.

E. Ἄκουσε τῆς ὁποίας φίλος μου τις, εὐρισκόμενος τό-
τε ἐξῆν τῆς Πολοποννήσου, ἔλαβεν ἀπὸ ἀνδρα ἀξιόπιστον
Μεσολογγίτην ἐπιστολῆς ἀπόσπασμα, τοῦτο· « Ὁ Α. με-
« τὰ τοῦ Β. ἠτοίμασαν ἐπισήμους κατὰ τῶν ἐχθρῶν πα-
« ρασκευάς. Ὁ Α. ἀποφασίζει νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ Πα-
« τρῶν, καὶ ὅλον τὸ ἔθνος ἠλπίζειν αἰσια τέλη, παρεούρ-
« θη ὁμῶς εὐκόλως ἀπὸ τὸν Γ. καὶ ἀντὶ νὰ συνεχστρα-
« τεύσῃ μὲ τὸν Β. συνεχστρατεῖ ἐξαίφνης μὲ τὸν Γ. Ὁ Β.
« δυσαρεστηθεὶς εἰς τοῦτο, ἀντενεργεῖ εἰς τρόπον, ὡς λει-
« ποτακτοῦν τῆς Ρούμελης τὰ στρατεύματα εἰς τὴν ἀκ-
« μὴν τοῦ ἀγῶνος, καὶ πίπτει τὸ Νεοκάστρον. Ἄν ὁ Γ.
« δὲν ἦτον ἰδιοστέλης, ἤθελε βέβαια ὑποφέρει νὰ ἐκστρα-
« τεύσῃ ὁ Α. μὲ τὸν Β. ἂν ὁ Β. πάλιν ἦτο καλὸς πατριώ-
« τής, ἤθελε παραβλέψῃ τὴν πονηρίαν τοῦ Γ. διὰ τὸ ὁ-
« φελὸς τῆς πατρίδος. » Τοιοῦτεν τύποπτεύονται ὅτι συ-

νέθη καὶ εἰς τὴν ζήτησιν τῆς προστασίας ἢ ὑπερασπίσεως τῶν Ἀγγλῶν.

Χ. Τοῦτο ἦτον ἀναγκαῖον διὰ τὰς κατεχούσας περιστάσεις. « Ἀνάγκη οὐδὲ θεοὶ μάχονται. »

Ε. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀνάγκη, ἂν ἀληθῶς ἦτον ἀφευκτος, ἐγεννήθη ἀπὸ τὰς διχονοίας τῶν ὁ τρόπος ὁμοίως, πῶς ἐπενόησαν νὰ τὴν ἀποδείξωσι, καὶ νὰ τὴν δικαιολογήσωσι μὲ μαρτυρίαν τοῦ Βάττελ. τὴν καταστένει ὑποπτον.

Χ. Δὲν ἐξεύρω ποίαν μαρτυρίαν λέγεις.

Ε. Δὲν ἀνέγνωσες, ὡς φαίνεται, τὴν Γραικικὴν ἐφημερίδα (δεν ἐνθιμοῦμαι τώρα ποίαν), ὅπου φέρουν μᾶστουρα τὸν Βάττελ, ὅτι « Ἔθνος ἀσθενέστερον, ὅταν διὰ τὴν ἀσφάλειάν του ὑποβάλλεται εἰς προστασίαν ἰσχυροτέρου, δὲν γάνει διὰ τοῦτο τὴν ἰδίαν ἀνεξάρτητον κυριαρχίαν του [1]. Αὐτὸ ὁμοίως τὸνομα τῆς Προστασίας ἀντιφάσκει μὲ τὴν Ἀνεξαρτησίαν· ἐπειδὴ ὅσον ἰσχυραὶ καὶ ἂν ὑποτεθῶσιν αἰσυνθῆκαί, ἡ κρίσις τοῦ μέτρου, τοῦ τρόπου καὶ τῆς ἀντιμισθίας τῆς προστασίας εἶναι πάντοτε εἰς τὴν ἐξουσίαν, ὡς ἰσχυροτέρου, τοῦ προστατεύοντος καὶ εἰς τὸν προστατευόμενον δὲν μένει πλέον ἄλλο παρὰ νὰ εὔχεται νὰ ἔχη ὁ προστάτης τοῦ Μαρκου Αὐρηλίου ψυχὴν. Ἄρκετὰ μᾶς εἰδ. δάξεν ἡ ἱστορία, πῶς ἐπροστάτευαν οἱ Λάκωνες τὰς ὑποδεεστέρας πολιτείας, πῶς καὶ αὐτοὶ οἱ ἀσυγκρίτως φιλανθρωπότεροι τῶν Λακωνῶν Ἀθηναῖοι. Ἐπειτα τὸ ζητούμενον δὲν ἦτο πόσον ἐμελλαν νὰ μᾶς πωλήσωσι τὴν προστασίαν οἱ καλοὶ Ἀγγλοὶ, ἀλλ' ἂν ἡ προστασία ἀληθῶς ἐζητήθη ἀπὸ ἀναγκασμένον τὸ ἔθνος, καὶ ὄχι ἀπὸ μιαν ἢ τινὰ φατρίαν τοῦ ἔθνους, ἀπα-

(1) VATTEL, le Droit des gens, etc. Liv. 1, chap. 1, § 6, pag. 26, et chap. XVI, § 191, Pag. 237,

τημένην ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς φατριαστάς. Καὶ τοῦτο δὲν ἀ-
πεδείχθη κηταπειστικῶς. Ἐὰ τοιαῦτα, φίλε, δὲν σε φαί-
νονται δεινὰ καὶ ἄξια νὰ γεννήσωσιν ἀπελπίσιαν;

Χ. δεινὴ καὶ πάνδεινα. Μ' ὄλον τοῦτο μὴν ἀπελπί-
ζεσαι; λάλει, γράφε, κήρυττε.

Ε. Ἐνὰ λαλήσω καὶ τί νὰ γράψω; Εἶναι πολλά,
τὰ ὅποια πρέπει νὰ μένωσιν ἀλόγη ἀλάλητα, ἐμοῦ...

Χ. Λάλει κἄν ὅσα μοῦ ἐδιηγήθη. Τὰ τοιαῦτα καὶ
ἄλλα παρόμοια, λαλούμενα, γραφόμενα καὶ διὰ τοῦ τύπου
σχορπιζόμενα, καὶ ἀναγιωσκόμενα, ἐμποροῦν νὰ γεννή-
σωσιν εἰς τὴν ψυχὴν κἀνεως ἀπὸ τοὺς νέους μας τὴν ὀ-
ρεξίν καὶ το φρόνημα νὰ ἐξομοιωθῇ μὲ τοὺς ὄντως ἐνδόξους
ἄνδρας, παλαιούς ἢ νέους, φίλους τῆς δικαιοσύνης καὶ
τῆς ἐλευθερίας. Μὴν ἀπελπιζώμεθα, φίλε. Τὰ καλὰ πρέ-
πει νὰ λεγῶνται καὶ νὰ μεταλέγονται συχνά, κατὰ τὴν μέ-
θοδον τοῦ Σωκράτους. Ἐὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν [1]. Ὅτι
ἐδιηγήετο ἐκεῖνος εἰς τοὺς νέους περὶ τῆς νεότητος τοῦ Ἡ-
ρακλέους [2], τί ἄλλο ἦτο παρὰ τοῦ ὀνειρέουσου ὁμοίον ὄ-
νειρον;

Ε. Φοβούμαι μὴ καὶ τὸ ἀποτελεσματικὸν τοῦ χρηματισμοῦ
ἡμῶν. Ἐφ' οὗ τοῦ Σωκράτους τὰ χρυσὰ παραγγέλματα
δὲν ἰσχυρὰν νὰ παύσωσι τὰς διχονοίας τῶν Ἀθηναίων,
αὐδὲ νὰ γεννήσωσιν εἰς αὐτοὺς κἀνενα νέον Θεμιστοκλέα,
ικανὸν νὰ προσφυλάξῃ τὴν αὐτονομίαν τῆς πατρίδος του ἀπὸ
τὰς μετ' ὀλίγον μελλούσας ἐπιβουλὰς τῶν Μακεδόνων, τί
καλὸν ἐλπίζεται ἀπὸ τα ἰδικά μου ὀνείρατα;

Χ. Ἀπολύσαι κἄν ἀπὸ το χρεωστρόμενον εἰς τὴν πα-
τρίδα χρέος, ὡς ἔπρασεν ὁ Σωκράτης; τὸ ὅποιον δὲν

[1] Εὐνοφ. Ἀπομν. Α, VI, § 6, σελ. 128 καὶ Πλάτων. Γοργ. § 45, σελ. 199.

[2] Αὐτ. ἐστ. Β, I, § 21-34, σελ. 40-44.

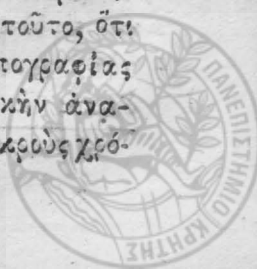

είναι μικρὸν κέρδος. Ἐπειτα, ἂν δὲν σ' ἀκούσωσιν εἰ σύγχεροναι. Θέλουν δώσειν πλείωτάραν προσοχὴν οἱ μεταγενέστεροι. Ἡ τοιαύτην βλέπεις σήμερον τινῶν ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης, καὶ σχεδὸν ὅλων τῶν κατοίκων τῆς Ἀμερικῆς, ἐπιθυμίαν νὰ ἐνώσωσι τὴν πολιτικὴν μὲ τὴν ἠθικὴν, τί ἄλλο εἶναι πλὴν ἀποτέλεσμα τῆς σοκρατικῆς παλαιᾶς διδασκαλίας;

Ε. Θυμασθὴν παρεγορεύω μὲ παρεγορεύεις! νὰ ξεριθθῆ σήμερον ἡ ταλαίπωρος πατρίς μας τὴν χρεωτωμένην εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς αὐτονομίας, μὲ ἐλπίδα νὰ τὴν ἀπολαύσῃ μετὰ σχεδὸν ἐκαστρεῖς ἑκατονταετηρίδας!

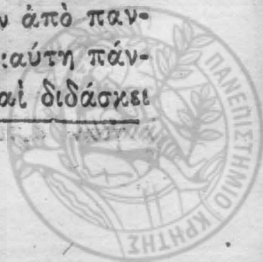
Ε. Ο λογαριασμὸς σου, φίλε, δὲν εἶναι ἀκριβής. Ἀπὸ τῆς ἐκαστρεῖς σου ἑκατονταετηρίδας ἔπρεπε πρῶτον νὰ ἀραιώσῃς σχεδὸν τὰς δεκαεννέα, ἀπὸ τοῦ Σωκράτους ἕως τῆς εὐρέσεως τῆς τυπογραφίας. Εἰς ὅλον τούτο τὸ διάστημα, τοῦ δικαίου ἐκείνου ἀνδρός ἡ διδασκαλία κατεπολεμήθη πρῶτον ἀπὸ τοὺς σοφιστὰς, ἔπειτα ἀπὸ τοὺς δορικτήτορας τῆς Ἑλλάδος Μακεδόνας καὶ Ῥωμαίους, καὶ τέλος κατεποντίσθη ἀπὸ τοὺς ἀνοήτους Αὐτοκράτορας, οἱ ὅλοντι εἰς τούτων μάλιστα τὴν ἐξουσίαν ἤτο νὰ τὴν ἀναζωπυρῆσωσιν, ὄντες χριστιανοί, μὲ τὴν ἀπὸ τὸν Χριστὸν παραγγελθεῖσαν ἰσονομίαν. Ἀριθμεῖ λοιπὸν, ἀπὸ τῆς εὐρέσεως τῆς τυπογραφίας μέχρι τῆς σήμερον, μόλις τέσσαρας ἑκατονταετηρίδας, καὶ παρατήρησε εἰς ὅλον τούτο τὸ διάστημα τὴν ἀδιακοπὸν ἐνέργειαν εἰς τῶν ἀνθρώπων τῆς ψυχῆς τῆς θείας ταύτης τέχνης. Παρατήρησε ἀκόμη καὶ τὸ ἀξιώτερον παρατηρήσεως τούτου, ὅτι καθὼς ὁ χρόνος προχωρεῖ, ἡ ἐνέργεια τῆς τυπογραφίας ταχύνεται, ὅχι πλέον κατὰ τὴν ἐξαρχῆς χρονικὴν ἀναλογίαν, ὅτι δίδαγμα τῆς ἐχρειάζετ' ἄλλατε μακροῦς χρό-

νευς νὰ πείσῃ ὀλίγους τινὰς ἀνθρώπους, μόλις σήμερον γνωστοποιεῖται, καὶ πειθεὶ μέγα μέρος αὐτῶν. Συνέθη εἰς αὐτὴν ἀπαρallόκτως ὅ,τι λέγει ὁ Δαυὶδ « Ἡμέρα τῆ ἡμέρα ἐρεύγεται ῥῆμα, καὶ νύξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνῶσιν. Οὐκ εἰσὶ λαλιαὶ οὐδὲ λόγοι, ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἰ ῥωναὶ αὐτῶν. Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὀφθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν [1]. »

Τὸ ῥητὸν ἤθελ' εἶσθαι προσφύεσaton, ἂν ἐσυμφῶναι μετὰ γινόμενα. Βλέπω ὁμως, ὅτι ἡ τυπογραφία ἐγίνε κοινὸν ὄπλον καὶ τῶν ἐχθρῶν καὶ τῶν διδάσκαλων τῆς πολιτικῆς τοῦ Σωκράτους. Εἰς τούτων τὰς χεῖρας, « ἀναγγέλλει γνῶσιν » ἀληθῶς, ὡς λέγει ὁ Δαυὶδ, ἐνῶ οἱ ἐχθροὶ τῆς σοφισαὶ τὴν μεταχειρίζονται νὰ διασπείρῳσι τὴν ἀγνωσίαν καὶ ἰσχύουν τόσον πλέον παρὰ τοὺς ἀρχαίους σοφιστὰς, ὅσον ἀναισχύντησαν ἕως νὰ μεταχειρίζωνται ὄργανον καὶ αὐτὴν τὴν θρησκείαν.

X. Τοῦτο μάλιστα τὸ ἀναισχυτόν τόλμημα κατέλυσε τὴν ἰσχύν καὶ δύναμιν αὐτῶν, καὶ ἐξεσκέπασε τοὺς δόλους των. Τὴν θρησκείαν καυχῶνται σύμμαχον, καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ, κινδυεύουσιν ν' ἀφανισθῆ, κατ' αὐτοὺς, ὑπεκρίνονται ὅτι ὑπερασπίζουσιν. Ἀλλὰ τὸ περιέχον τὴν διδασκαλίαν ταύτην Εὐαγγέλιον δὲν εἶναι πλέον φυλακισμένον ἀπ' αὐτοὺς, ὡς ἄλλοτε ἄλλ' ἀπολυμένον ἀπὸ τα δεσμάτων κηρύσσεται σήμερον (δῶρημα καὶ τοῦτο τῆς τυπογραφίας) κήρυγμα δεύτερον, μεγαλοφρονότερον τοῦ κηρύγματος τῶν Ἀποστόλων, μεταγλωττισμένον εἰς ὅλας τὰς γλώσσας καὶ ἀναγνωσκόμενον ἀπὸ πάντοσ ἐθνους καὶ πάσης τάξεως ἀνθρώπους. Τοιαύτη πάνδημος ἀνάγνωσις « ἀναγγέλλει γνῶσιν » καὶ διδάσκει

τοὺς λαοὺς ὅτι οἱ ὑποκρινόμενοι ὑπέρμαχαι τῆς εὐαγγελι-
κῆς διδασκαλίας, εἶναι αὐτοὶ ἐκεῖνοι αἱ τόσον αὐστηρᾶ
σηλιτευόμενοι ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιον Φαρισαῖοι, καὶ τὰς ὁ-
ποίας ἐπαγγέλλονται θρησκευτικὰς παρατηρήσεις, εἶναι
αὐταὶ ἐκεῖνοι αἱ κατακρινόμενοι ἀπὸ τὸν Χριστὸν καὶ
τοὺς Ἀποστόλους του ὡς λόγοι καὶ πράξεις Φαρισαίων (1),
ὡς « διδασκαλῖαι δαιμονίων (2) ».

Ε. Μ' ὄλον τοῦτο, φοβοῦμαι μὴ κατισχύσωσιν οἱ ὑπο-
κριταὶ αὐτοί, ὡς κατίσχυσαν οἱ σοφισταὶ τῆς Ἑλλάδος, καὶ
οἱ Φαρισαῖοι τῆς Ἰουδαίας.

Χ. 'Τί; νὰ κατασθῶσι φονεῖς, ὡς ἐκεῖνοι; Ἐπραξαν
καὶ φόνους ἄλλοτε, διότι εἶχαν σύμμαχον λαὸν ἀσύνητον
καὶ δεισιδαιμόνα· ἀλλ' αὐτὸς ὁ ὀδηγούμενος τότε ἀπ' αὐ-
τοῦς, τυφλὸς ἀπὸ τυφλοῦς λαὸς, τρέχει σήμερον εἰς τὰ
θέατρα καὶ κροτεῖ μετὰ χαρᾶς βλέπων σηλιτευομένους
τούτους τοὺς Ταρτούφους. Ἐμπορεῖ τίς, φίλε, νὰ ἀντι-
λέγη σοφίζόμενος εἰς τοὺς συλλογισμοὺς καὶ τὰς διὰ λόγων
ἀποδείξεις; ἀλλ' εἰς αἰσθητὰ καὶ φανερὰ πράγματα· τί
ἔχει νὰ ἀντιλέξῃ; ' Πῶς ἔχουν νὰ ἐξηγήσωσιν ἐξ ἐνὸς
μέρους τὴν κακοδαιμονίαν τῆτ Ἰσπανίας καὶ ἄλλων με-
ρῶν τῆς Εὐρώπης, ὅπου αὐτοὶ βασιλεύουν, καὶ ἀπὸ τὸ
ἄλλο τὴν εὐδαιμονίαν τῶν ἐθνῶν, ὅπου οὐδ' ἀκούεται τῶ-
νομά των; ' Διὰ τί συγχρόνως μετὰ τὸν θεατρικὸν καὶ πε-
ριγελοῦν τῆς ὑποκρίσεως των δοξάζεται καὶ μεγαλύνεται
ἡ ἀρετὴ τοῦ Λαφαῖετου, τοῦ Φουᾶ, καὶ τῶν ὁμοίων αὐ-
τῶν; Εἰς πράγματα [πάλιν τὸ λέγω] τόσον φανερὰ ὀπλέ-
ον ἀναίσχυντος σοφιστῆς ἄλλο δὲν ἔχει νὰ κάμῃ παρὰ
νὰ ὀργίζεται ματαίως. Καὶ βλέπετε, ὅτι ἡ ὀργὴ των ἐ-

[1] Λουκ. ια', 39... 47.

[2] Πρὸς Τιμόθ. Α, δ' Ι.

μεταβάλλῃ εἰς λύσσαν. Συκροφάντου, βλασφημῶν, ὑβρίζουν τοὺς δειχνόντας τὰ πράγματα κατ' αὐτοῦ τοῦ νομίμου τῶν βασιλέως ἐτόλμασαν νὰ ἀπεθίσωσιν ἐπ' αὐτῶν, διότι ὤμισε νὰ φυλάξῃ τὸ πολιτικὸν σὺντάγμα, πεπρωμένος, ὡς φρόνιμος ἡγεμῶν, εἰς τὰ πράγματα.

Ε. Μοῦ ἐνθυμιζεῖς, ὅ, τι ἔλεγεν ὁ φιλόσοφος Λειτουργῆς τοῦ δεκάτου ἔκτου Λαδοβίκου... δὲν ἐνθυμοῦμαι τῶρα τὸ νόμα τοῦ... ὁ Φίλος τοῦ Φρηκλίνου.

Χ. Καὶ ἀσπόνδος ἐχθρὸς τῶν Τούρκων, τῶν ὁποίων ἐπεθύμει χ' ἐσυμβούλευε τὴν καταστροφὴν [1], ὁ Τουργότος.

Ε. Ναι, ὁ περιβόητος Τουργότος.

Χ. Ἐπὶ ἔλεγεν;

Ε. Ὅτι, δὲν πρέπει νὰ ἀσχιζώμεθα κατὰ τῶν πραγμάτων, διότι δὲν αἰσθάνονται τὴν ὀργὴν μᾶς, οὐδὲ μεταβάλλονται δι' αὐτήν. *H ne fait pas se fâcher contre les faits parce que cela ne leur fait rien.*

Χ. Πολλὰς ἑκατοντάετες δας, φίλε μου, ἀρχήτερα τοῦ Τουργότου, τὸ εἶπεν ὁ Εὐριπίδης,

Τὰς πραγμασίαν γὰρ οὐκ ἐνθυμῶσθαι χρὴν,
Μίλει γὰρ αὐτοῖς οὐδὲν, ἀλλ' ἀντιπαράστατον
Τὰ πράγματα ὁρθῶς ἦν τινῆ, πράσσει καλῶς [2].

Καὶ βλέπεις, ὅτι ὁ παικτὴς προσθέτει καὶ δευτέραν νοουθεσίαν, λέγων, ὅτι μὴ, δυνάμενοι νὰ μεταβάλλωμεν τὰ πράγματα, ἀντὶ νὰ ἀσχιζώμεθα κατ' αὐτῶν, χρεωσούμεν νὰ τὰ ὑποφέρωμεν ἀγαγνύως, ἂν ἦναι ἀνιάτως κακὰ, ἢ νὰ φροντιζώμεν τὴν εἰς τὴν καλύτεραν μεταβολὴν αὐτῶν.

(1) Id. La Correspondance Littéraire de GRIMM, 3e Part. tom. IV, pag. 70.

(2) Εὐριπίδ. λείψαν. ἐκ τοῦ Βελλεροφόντου.

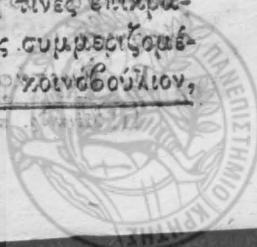

καὶ πρόσδον, ἀν ἦναι καλὰ. Τοῦτο ἀπαιτεῖ ἡ φρόνησις. Δὲν ἔχει πολλῆς σοφίας χεῖρα νὰ καταλάβῃ τίς, ποῦ σήμερον εὑρίσκεται ἡ εἰρήνη, ἡ δόξα, ἡ εὐδαιμονία, « τὸ πράσσειν καλῶς » εἰς τοὺς φρονούντας καὶ λαλοῦντας, τὴν γλώσσαν τῆς δεκάτης ἐνάτης ἑκατονταετηρίδος, τὴν γλώσσαν τῶν βασιλευμένων ἀπὸ ἡγεμόνας ὑποκειμένους εἰς ἐθνικούς νόμους, τὴν γλώσσαν τῶν ἀβασιλευτῶν ἐλευθέρων καὶ αὐτονόμων ἐθνῶν, ἢ τοὺς ἰσχυρίζομένους νὰ μᾶς πείσωσιν, νὰ φρονώμεν καὶ νὰ φελλίζωμεν ὡς τὰ νῆπια τῆς δεκάτης τρίτης καὶ δεκάτης τετάρτης;

Ε. « Ὁ τῆμην νῆπιος (λέγει ὁ Παῦλος), ὡς νῆπιος ἐλάλου, « ὡς νῆπιος ἐφρόνουν, ὡς νῆπιος ἐλογιζόμεν » ὅτε δὲ γέγονα ἀνὴρ, κατήργηκα τὰ τρυφήν[1]. »

Χ. Εἰς καλὸν ἐνθυμήθης τοῦ Ἀποστόλου τοὺς λόγους. Καὶ σημείωσε τὴν κατὰ διαδοχὴν πρόσδον τῆς ὁποίας λέγει καταργήσεως, ὅτι συντρέχει ἀναλόγως μετὰ τὴν πρόσδον τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων. Πρῶτοι κατήργησαν οἱ Ἄγγλοι τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν τῶν ἰδίων ἡγεμόνων· δευτεροί, σοφώτεροι, ὡς καὶ εἰς σφετέραν χρόνου περίσδον γεννημέσι, οἱ Ἀγγλαμερικανοὶ κατήργησαν καὶ τοὺς κατὰ διαδοχὴν τίτλους τῆς εὐγενείας, ἀφίνοντες τὸν δεσμόν ἀνοικτὸν εἰς ὅλους τοὺς πολίτας νὰ εὐγενίζεται καθεὶ προσωπικῶς ἀπὸ τὰ ἴδια τοῦ ἔργα. Εἰς πολλὰ τῆς Μυρώτ παύσης ἡ κείρου μέρη οὐδ' ἀκούεται πλέον ἡ ἀπόλυτος ἐξουσία. Ὁ Ἐλβετῶν πολιτεύονται πολιτείαν ἀβασιλευτῶν. Εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπῃ ἡ Γαλλία, ἡ Βαυαρία, ἡ Βιρτεμβέργη, ἡ Σαξονία, τὸ Βέλγιον καὶ ἄλλαι τινὲς ἐπικρατεῖαι κυβερνῶνται ἀπὸ ἡγεμόνας ἢ βασιλεῖς συμμεριζομένους τὴν γαμυθετικὴν ἐξουσίαν καὶ ἐθνικὸν κοινὸν βούλιον,

[1] Πρὸς Κορινθ. Α., 17, II.

καὶ διὰ τοῦτο πολὺ δυνατωτέρους, πολὺ εὐδαιμόνευτους,
ὡς καὶ πολὺ πλεον ἄγαπωμένους ἀπὸ τῶν ὑπηκόων,
παρὰ τοὺς ἀπολύτους ἡγεμόνας.

Ε. Τοιοῦτόν τι εἶδος βασιλοπολιτείας φαίνεται ὅτι ἐπιθυμοῦμεν νὰ καταστήσωμεν καὶ ἡμεῖς.

Χ. Χωρὶς ἀμφοβολίαν, φίλε, ἂν εἶχαμεν ὁμογενῆ νόμιμον βασιλέα, καθὼς οἱ Γάλλοι, οἱ Ἀγγλοὶ καὶ τάλαι πᾶ βασιλευόμενα ἔθνη.

Ε. Εἶναι ὁμῶς γνώμη τινῶν ἀπὸ τῶν ἡμετέρων νὰ προσκαλέσωμεν ἐξωθεν ἄλλογενῆ βασιλέα μὲ συνθήκας, νὰ κυβερνᾷ μὲ βουλήν καὶ γνώμην τοῦ ἔθνους.

Μεγάλη χάρις εἰς αὐτοὺς, ὅτι ζητοῦν καὶ συνθήκας!

Ε. Ἐγὼ νοεῖς μὲ τοῦτο;

Χ. Ἴσως εὐρίσκονται καὶ τινες περιττὰς νομιζόντες καὶ τὰς συνθήκας ἴσως, παρὰ νὰ λέγωνται πολῖται, ὑποκείμενοι εἰς νόμους, προκρίνουσ' ὅτι ἔλεγε τὸ ἀνδράποδον τῆς κωμωδίας,

Ἐμοὶ πόλις ἐστὶ καὶ καταφυγὴ καὶ νόμος,

Καὶ τοῦ δικαίου τοῦ τ' ἀδίκου παντὸς κριτής,

Ὁ δεσπότης πρὸς τοῦτον ἕνα δεῖ ζῆν ἡμέ (1).

Εἶναι καὶ ἄνθρωποι εἰς τὸν κόσμον, τοὺς ὁποίους (συγχώρησέ με τὴν παραβολὴν) τρώγει ἡ βία, ἂν δὲν φέρῃ καθ'αλλάρην ἐξ ἐκείνων μάλις, ὅσοι καὶ ὑπὸ τὸν ἄνομον καὶ ἄγριον καθ'αλλάρην τοῦ δυσυχοῦς, ἀλλ' ὄχι ἀγενοῦς ἔθνοισι, ἐσυγχωροῦντο νὰ καθ'αλλικεύσωσιν ἄνοους. Οὐδὲ τὴν δουλείαν ἀποφεύγομεν [λέγουσιν οἱ τοιοῦτοι], εἰ μὴ μόνον μᾶς συγχωρήσῃ νὰ μένωμεν, ὡς ἡμεῖς πρότερον, τύραννοι.

Ε. Ἐμετάφρασαι, χωρὶς ἴσως νὰ τὸ συλλογισθῆς, τὸ

nous serons serfs pour demeurer tyrans,
 τοῦ Γαλλικοῦ Ἀνακρέοντος.

X. Ναί τοῦτο. Ἄλλ' ὅπως ἀν ἦναι, μὲ συνθήκας ἢ ἀσύνθετον, ἴ τίνα μέλλουν οἱ Γραικοὶ νὰ προσκαλέσωσι βασιλέα, εἰς ποῖον νὰ εἰπῶσι ; « Δεῦρο σύ βασιλεύσον ἐφ' ἡμῶν (1) » καὶ τίς ἀπὸ τούς ξένους βασιλεῖς ἔχει νὰ ἔλθῃ ἢ νὰ στείλῃ συγγενήτου τινὰ νὰ βασιλεύσῃ εἰς τὴν Ελλάδα, χωρὶς νὰ διεγείρῃ τὴν ζήλοτυπῖαν τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων, χωρὶς νὰ δώσῃ ἀφορμὴν νέων ταραχῶν εἰς τὴν μόλις ἡσυχάσασαν Εὐρώπην ;

E. Ἄλλὰ συμφέρει πάλιν εἰς αὐτοὺς νὰ μείνῃ ἀβασιλευτος ἡ Ελλάς ;

X. Ω; δὲν ἐκρίναν ἀσύμφορον τὸ ἀβασιλευτον τῶν Ελβετίων ὑπὲρ τὰς τέσσαρας ἑκατονταστηρίδας μέχρι τῆς σήμερον, οὕτω δὲν ἔχουν τί νὰ φοβηθῶσιν ἀπὸ τὴν ἀβασιλευτον Ελλάδα· πολὺ πλέον φοβερὰ ἐνδέχεται νὰ κατασταθῇ εἰς αὐτοὺς ἡ Ελλάς ἀν ὑποταχθῇ εἰς βασιλέα.

E. Κρίνεις λοιπὸν ἀρμόδιον καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας τῶν Ελβετίων τὸ πολιτικὸν σύνταγμα.

X. Τοῦτο, ἢ τῶν Ἀγγλαμερικανῶν τὸ σύνταγμα, ὡς μᾶς ἐσυμβούλευσαν καὶ οἱ ξένοι (2). Πολὺ πλέον ὁμῶς ἀρμόζει εἰς ἡμᾶς τῶν Ἀγγλαμερικανῶν ἡ πολιτεία.

E. Φοβοῦμαι, φίλε, ὅ,τι ἔλεγεν ὁ Φραγκλῖνος τοῦ οὐνείρου. Πρῶτον, μὴ δὲν εἴμεθ' ἀκόμη ὄριμοι νὰ κυβερνώμεθα ἀβασιλευτοὶ καὶ δεῦτερον, ὅχι τὸ ὁποῖον ἐφοβήθης σὺ ἀσύνθετον, ἀλλὰ τοὺς μέλλοντας νὰ πραγματευθῶσι τὰς μὲ βασιλέα συνθήκας. Ἀπ' ὅσους βλέπω καὶ γνωρίζω σήμερον ὀλίγοι ἔχουν ἀρκετὴν πολιτικὴν γνῶσιν

(1) Κοιτ. θ. 14.

(2) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. μ.ε. καὶ μ.β. καὶ τὸν STANHOPE Greece in 1823 and 1824, Let. XLI, tom I, pag. 63.

των τοιούτων· καὶ ἀπὸ τούτων ἐχόντων δὲν εἶναι σχεδὸν κί-
νῆεις, ὅστις δὲν προκρίνει νὰ πραγματευθῆῖ παρὼν πᾶ εἰς
ἑαυτὸν καὶ τοὺς φίλους του συμφέρονται· Ἔχεις τί προ-
φυλακτικὸν τοῦ κινδυνου τούτου μέσον;

X. Εὐχόμεθα νὰ μείνῃ ἀβασλευτοποὶ Ἑλλάς, διὰ
τοῦτο μέγαν, ὅτι δὲν συμφέρει εἰς τὴν παρούσαν αἰ-
τῆς κατάστασιν αὐτῆ βασιλικῆ· Ἐὰν ὅμως τοῦτο ἀπο-
δειχθῆ ἀδύνατον, αἱ με βασιλέα σκηθῆται, διὰ νὰ ἦναι
ἐκουσίαι τοῦ ἔθνους συνάσεις, καὶ ὅχι μηχανορραφίαι φα-
τρίας, συμφέρει νὰ συγκροτηθῆ ἑθνητικὴ συνέδριον καὶ ἐκλέξη-
αὐτῆ δώδεκα πρόσωπα, μεταξὺ τῶν αἰσίων νὰ ἦν· Ἐ-
ρίσκεται κανεὶς ἀπὸ τοὺς νῦν κυβερνήτας ἢ ὑπουργούς
των, κανεὶς ἄλλος ἀπὸ τοὺς ὑπηρετούντας μεμιασθῶν· Ἦν
πολιτεία, καὶ εἰς ἀπὸ τούτων καταλαβάνεις παιδὶς
λέγω· ὅτι νὰ ἴδωμεν ὅτι νὰ ἔχουν ὅτι νὰ ἴδωμεν

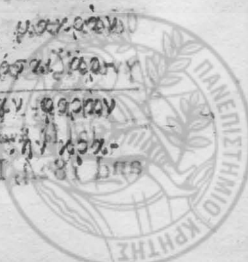
E. Διὰ τί ἀποκλείεις τοὺς ἄλλους;

X. Διὰ τὸν ἕνα λόγον· ὅτι ἔχουν ὅτι νὰ ἴδωμεν

Ἐπειτα ἡ βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων νὰ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν
νὰ χωρίσῃ ἀπὸ τῶν δώδεκα πάλιν με φησφορίαν, πέντε,
καὶ νὰ ἐμπιεθῆ εἰς τοὺς αὐτοὺς τὴν πραγματεύσιν τῶν
συνθηκῶν, ἀφοῦ πρῶτον τοὺς ὁρκώσῃ εἰς τὸ μέρον· Εὐχ-
γέλιον·

E. Ὡς ποίαι συνθήκας κρίνεις ὅτι πρέπει νὰ ἰσχύσῃ
τὰ ἔθνη;

X. Τὰ περὶ συνθηκῶν, αἰθέριον, χρειάζεται μακροῦ
σκέψιν· οὐδὲν εἰκὴν ἴσως νὰ ἀνέγωμεν καὶ πρὸς αὐτὴν
κοινὴν νὰ δεσμεύσωσιν ἄνθρωπον, ὅστις ἀφορμὴν φέρων
λάβῃ τὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἔθνους, τῆς ἰσ-
χίας

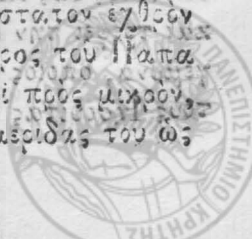
ταί ἐπὶ ζωῆς του, τὴν ἀείνει κληρονομήσαν εἰς τὰ τέκνα του, ὡς τὰ λοιπὰ του κτήματα, καὶ ἀκολουθῶν τρέχει τὸν κίνδυνον, ὡς ἄνθρωπος, νὰ λησμονήσῃ καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἐκλεκτὰς εὐγνωστότην. Τὰς μεγάλας, φίλε [ἄνθρωπίνως πάλιν λαλῶ], τὰς μεγάλας πλέον παρὰ τὰς μικρὰς δωρεὰς ἀκολουθεῖ ἡ ἀχαριστία.

Ε. Ἀλλ' ὅμως ἐρωτῶ σε πάλιν ποίας συνθήκας;

Χ. Τὰς συνθήκας πολλῶν ἄλλων κοινοβουλευτικῶν νεώτερων βασιλείων. Μία μὲν συνθήκη παρὰ ταύτας μὲ φαίνεται ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα εἰς τοὺς Γραικοὺς, διὰ τὰς κατεχούσας σήμερον τὴν φωτισμένην Εὐρώπην περιστάσεις...

Ε. Ποία;

Χ. Ἐν οὐμίλλων νὰ βραβιεύσῃ ἦναι τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, νὰ μὴ συγκλωστή ποτε εἰς τὰ πολυπληθῆ μαζικὰ τῶν δυτικῶν ταγματα, καὶ ἐξαιρέτως τοῦ φαρισαϊκοῦ τῶν Ἰησοῦτων ταγματός τὴν εἰσοδὸν τῆς Ἑλλάδος. οὐδ' ἱερεῖς δυτικῶς νὰ ἐμβόσῃ εἰς αὐτὴν πλειοτέρους, παρὰ ὅσοι ἀκούν νὰ ὑπουργώσιν εἰς τὰς ἐκκλησίας τῶν ὀρθῶν ὁμογενῶν καὶ συμπολιτῶν μᾶς δυτικῶν χριστιανῶν. Ἐξαιρεῖς πότον μᾶς ἀγάπα ὁ Παπικὸς κληρὸς. καὶ ἐδείξεν ἐσχάτως τὴν εἰς ἡμᾶς φιλανθρωπίαν του, ὥστε νὰ μὴ ἀφίσσῃ οὐδεμίαν ἀσπίδολίαν περὶ τούτου. Ὁλων χωρὶς ἐξαιρέσιν τῶν λοιπῶν χριστιανικῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικής οἱ ἱερεῖς μᾶς ἐβαθίστην καὶ με ἀσχυρικῆς συνέσεισφρας, καὶ με προσευχὰς εἰς τοὺς ναοὺς τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερωσῆς τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὸν ἀσεβέστατον ἐχθρὸν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Μόνος ὁ Κληρὸς τοῦ Παπα κωιματά: βαθύτατον ὕπνον, ἢ δὲν ἐξυπνεῖ πρὸς μικρὸν, πλὴν διὰ νὰ μᾶς κατηγορῇ εἰς τὰς ἐφημερίδας του ὡς

ἀποστάτας. Αὐτὸς ὁ μακάριος Πάπας, ἡ κεφαλὴ τῆς δυ-
τικῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας, δυνάμενος νὰ εὐεργετήσῃ
μεγάλως τοὺς ἀγωνιζομένους ὑπὲρ Χριστοῦ, καὶ νὰ βλάψῃ
τοὺς πολεμοῦντας τὸν Χριστὸν, ἐφοβήθη καὶ τὴν εὐεργε-
σίαν καὶ τὴν βλάβην.

Ε. Ἐξ ἴσου εἶναι νὰ κάμῃ ὁ Πάπας;

Χ. Ἐνας τοῦ μόνου ἀφορισμοῦ ἤρκει νὰ ἐμποδίσῃ ναυ-
κλήρους, ναύτας, ναυπηγοὺς, ἐμπόρους, στρατιώτας,
στρατηγούς, καὶ ὅλους τοὺς ἀρνησιχρίστους, ἔσοι ἔδραμαν
εἰς βοήθειαν τοῦ ἀγρίου σατράπου τῆς Αἰγύπτου, καὶ
ἀκολούθως νὰ παραλύσῃ τὴν δύναμιν τῶν Τούρκων. Ἐνας
τοῦ μόνου ἀφορισμοῦ ἤθελ' ἰσχύσειν νὰ φράξῃ τὰ στόματα
τῶν συνηγόρων τοῦ Κορανίου χριστιανῶν ἐφημεριδογράφων,
καὶ ἐξαιρέτως τοῦ ^{***}, τὸσον ἀγριωτέρου παρὰ τὸν σαρ-
ρωτὴν Πιλάτον, ὅσον αὐτὸς γράφει παρὰ γνώμην τοῦ
χριστιανοῦ καὶ νομίμου τοῦ βασιλέως, ὅπότε' ἐκεῖνος ἐδού-
λευε τὸν τύραννον τῆς Ῥώμης Τιβέριον. Τοῦτο εἶναι
νὰ κάμῃ ὁ Πάπας. Ἐγὼ ἔκαμην;

Ε. Μὰ τὴν ἀλήθειαν! τοῦτο δὲν τὸ ἐσυλλογίσθη ἀκόμη.
Ἐποση ἀφροντισία ἢ μάλλον καταφρόνησις τῶν χριστιανῶν
Γραικῶν ἀπὸ τὴν μακαριότητά του τί σημαίνει;

Χ. Σημαίνει, ὅτι προτιμᾷ νὰ ἐξαλειφθῶσιν ὅλοι τε
ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ἢ καὶ νὰ τουρκίσωσιν ὅλοι οἱ
Γραικοί, παρὰ νὰ ζῶσι χριστιανοὶ μὴ γνωρίζοντες αὐτὸν
κεφαλὴν τῆς ἐκκλησίας των. Σημαίνει, ὅτι ἐὰν οἱ περι-
σωθέντες ἕως τώρα Γραικοὶ σωθῶσι μέχρι τέλους, εὐχεται
καὶ τρέφει τὴν ἐλπίδα νὰ ὑποταχθῶσι καὶ εἰς τοιοῦτον ἡ-
γεμόνα, ὁποῖος νὰ κατακαλύψῃ τὴν Ἑλληνικὴν γῆν ἀπὸ
τοὺς Ἰησοῦίτας του. Διὰ τοῦτο κρίνω ἀναγκαῖον νὰ ἐμπο-

διορθῆ ῥητῶς μὲ συνθήκην τοῦτο τὸ κακόν, ἂν ὁ ἡγευὼν ἦναι τέκνον τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας.

Ε. Λαοθάνασαι, φίλε μου, εἰς τοῦτο. Πρώτη συνθήκη πρέπει νὰ ἦναι, μηδ' ὁ ἡγευὼν νὰ ἔχη κάμψαν σχέσιν μὲ τῆς Ῥώμης τὴν αὐλήν. Τῶν Ἀνατολικῶν τὴν θρησκείαν χρεώσῃ νὰ πρεσβεύῃ, ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ βασιλεύῃ εἰς τὴν Ελλάδα.

Χ. Ἦγουν νὰ ἀλλάξῃ τὴν θρησκείαν του, ὡς ἀλλάσσει τὰ φορέματά του, ὅταν καταλυθῶσιν ἢ δέν τὸν ἀρέσκωσι πλέον. Τοῦτο, νομίζω, λέγεις.

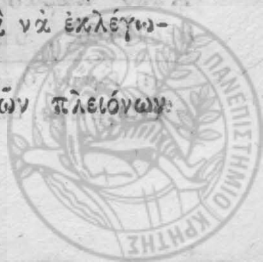
Ε... Δὲν λέγω τοῦτο... Ὄχι... ἀλλ' οὐδ' ἐξεύρω πλέον τί λέγω. Ἄπορα καὶ ἀσυμβίβαστα.

Χ. Διὰ τὰς ἀσυμβιβάστους λοιπὸν ταύτας ἀπορίας, καὶ μάλιστα διὰ τὴν ὁποίαν ἔλεγα κατὰσασιν τῆς Ἑλλάδος, ἔκρινα, ὅτι συμφέρει πλέον εἰς αὐτὴν ἡ Ἀγγλοαμερικανὴ πολιτεία.

Ε. Οὕτω διηρημένη εἰς πολλὰς ἁμοσπόνδους πολιτείας;

Χ. Τοιαύτη διαίρεσις εἰς ἐκείνους ἦτον ἀναγκαῖα διὰ τὴν μακρὰν ἔκτασιν τῆς γῆς των. Ἡ Ἑλλάς εἶναι πάρα μικρά, ὥστε νὰ διαιρεθῆ εἰς πολλὰς αὐτονόμους πολιτείας, χωρὶς νὰ βάλῃ εἰς φανερόν κίνδυνον τὴν ἐλευθερίαν τῆς. Μὲ ἀπὸ τὰς πρώτας αἰτίας, διὰ τὰς ὁποίας οἱ προγονοὶ μας δὲν ἴσχυσαν νὰ μείνωσιν ἐλεύθεροι, ἐχρημάτισε καὶ ὁ καταμερισμὸς τῆς Ἑλλάδος εἰς πολλὰς χωριστὰς αὐτονόμους δημοκρατίας, καὶ δευτέρα, τὸ κακῶς νομιζόμενον δίκαιον τῶν πολιτῶν, νὰ ἐκκλησιαζῶσιν ὅλοι ἐντάμα εἰς τὴν περὶ τῶν κοινῶν βουλήν καὶ σκέψιν, ἀντὶ νὰ ἐκλέγῳσιν ἀντιπροσώπους.

. Αἱ ἀποφάσεις των ὅμως ἐγίνοντο μὲ τῶν πλείονων τὴν ψῆφον.

X. Εἰπέ, μέτων πλειόνων τὰς ἀτάκτους καὶ θορυβίως
 δαίς κραυγᾶς, τὰς ὀππίας εὐκολον ἦτο νὰ διεγείρωσιν
 ὀλίγοι δημαγωγοί, πλέον ῥήτορες παρά φίλοι τῆς πατρί-
 δος, ἑσάκις ἤθελαν νὰ εὐχαριστήσωσι τα πάθη των. Ἡ
 δὲν γνωρίζεις πῶς ἐγίνοντο αἱ ἐκκλησῖαι των.

E. Τὰς γνωρίζω ἀπὸ τὴν ἱστορίαν.

X. Ζωηρότερα παρά τοὺς ἱστορικοὺς τὰς χαρακτηρί-
 ζουν οἱ ποιηταί, καὶ μάλιστα οἱ κωμικοί. Ἐνας Κλέων,
 ἕνας Κλεοφῶν, ἕνας Ὑπέρολος, ἕνας Ἀριστογείτων, ἕνας
 ἀπ' ἐκείνους, περὶ τῶν ὁποίων λέγει ὁ Εὐριπίδης.

καὶ τῶδ' ἀνίσταται
 Ἄνηρ τις ἀθυράγλωστος, ἐσχὺν θράσει,
 Ἀργεῖος, οὐκ Ἀργεῖος, ἠναγκασμένος,
 Θεοῦ βῆτα πίσυρος κλυαθεὶ παρρησία,
 Πιθανὸς ἐξ' ἀσούς περιβαλεῖν κάκῳ τίνι.
 Ὄταν γὰρ ἡδύς τις λέγῃς, φρονῶν κηκῶς,
 Πείθῃ τὸ πλῆθος, τῇ πόλει κακὸν μέγα κ. τ. λ. (1),

ἐνὸς λέγω ἀπὸ τοὺς τοιοῦτους ἦρκει νὰ κινήσῃ ἕξ χιλιά-
 δες ἀπαίδευτου ὄχλου εἰς ὀλεθρίους ἀποφάσεις.

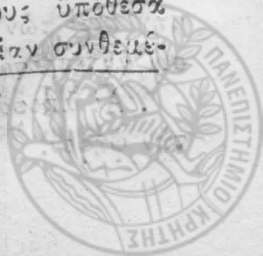
E. Ὁχι βεβαία. Ὑπόθεσις ἐκάτῳ, διακοσίους, ἢ ἂν ἀγα-
 πᾶς, καὶ χιλίους φρονίμους, μεταξὺ τῶσων μωρῶν πολι-
 τας, ἐπιθυμοῦντας νὰ κατασιγάσωσι τοὺς δημαγωγούς,
 τί ἐδύνατο νὰ κάμωσιν, ὅτε αἱ λοιπαὶ τόσαι χιλιάδες,
 ἐνθουσιασμένα ἀπὸ τὰ σοφίσματα τοῦ δημαγωγοῦ τὸν
 ἐχροτοῦσαν, φωναζαντες,

Εὐ γ, εὐ γε, νῆ δίκ' λέγῃς, λέγ, ὃ γαθέ; (2)

Βλέπεις, ὅποια ἦτο τῶν πλειόνων ἡ ψῆφος, καὶ ποίους
 πικροὺς καρποὺς ἐμελλε νὰ γεννήσῃ μετὰ τὸν καιρὸν.
 Ἄλλο παραδοξότερον. Ἀντὶ χιλίων, ὅσους ὑπέθεσα
 φρονίμους, ὑποθέτω τώρα ὅλην τὴν ἐκκλησίαν συνθεμέ-

(1) Εὐριπίδ. Ὁρέστ. 892-898. ἐκδ. Porson.

(2) Ἀριστοφῶν. Ἐκκλ. 213.

νην ἀπὸ Σωκράτους ἢ Φωκίωνας. Οὐδ' ἀπὸ ἐξ γιλιάδας Σωκρατῶν ἢ Φωκίωνων Βουλευτῶν ἐλπίζεται τί καλὸν (1) εἰς τὰς πολιτείας, ἂν δὲν ἐκλέγωσιν ἐξ αὐτῶν ὀλίγους τινὰς ἀντιπροσώπους των, παραδίδοντες εἰς μόνους αὐτοὺς τὴν περὶ τῶν κοινῶν σκέψιν.

Ε. Ἀλλὰ τοιαυτοτρόπως δὲν μετέχει ὅλον τὸ ἔθνος ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν.

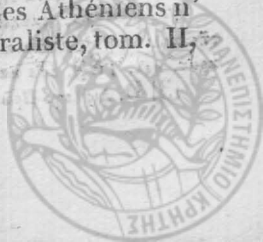
Χ. Τὴν ἐλευθερίαν ἐφαντάζοντο ὅτι ἐβύλασαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι μὲ τὰς πανδήμους ἐκκλησίας των· κ' ἔπαθαν ὅλον τὸ ἐναντίον. Πρὶν δουλωθῶσιν εἰς τοὺς Μακεδόνας, κατεστῆθησαν δούλοι τῶν ἰδίων δημαγωγῶν, χωρὶς νὰ τὸ αισθάνονται. Ἄρκετὰ εὐλεύθερος εἶναι, φίλε, πᾶς ἕνας πολίτης, ὅταν ἀπολαύῃ τοῦ προσώπου του καὶ τῶν κτημάτων τὴν ἀσφάλειαν, τὸ δίκαιον νὰ διδῇ τὴν ψῆφόν του εἰς τὴν ἐκλογὴν ἐκείνων, ὅσοι φέρουν τὸ πρόσωπόν του, καὶ τὸ δίκαιον νὰ δημοσιεύῃ ἀκωλύτως διαζώσης φωνῆς διὰ τοῦ τύπου, ἢ ὅπως ἄλλως δύναται, τὴν περὶ τῶν κοινῶν γνώμην του. Τὰ δίκαια ταῦτα ἀρκοῦν νὰ σώσωσι τὴν εἰρήνην καὶ τὴν εὐδαιμονίαν. Ἔχομεν τοῦτο παράδειγμα τὴν Ἀγγλαμερικανὴν πολιτείαν.

Ε. Βλέπω, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ὅτι καὶ τὸ Προσωρινόν μας πολίτευμα ἐμεινάζει τῶν Ἀγγλαμερικανῶν τὸ πολίτευμα.

Χ. Ὡς εἰδῶλον ἐκείνου ἀμυδρὸν καὶ ἀτελέστατον. οὐδ' ἐσυγχώρει ἴσως τελειότερον ἢ περὶ τοῦ πολέμου μέριμνα.

---

(1) Dans toutes les assemblées nombreuses, de quelques hommes qu'elles soient composées, les passions détruisent toujours l'empire de la raison. Quand même tout citoyen d'Athènes eût été un Socrate, l'assemblée des Athéniens n'eût jamais été qu'un attroupement. Le Fédéraliste, tom. II, pag. 197.

δύναται ὅμως νὰ διορθωθῆ καὶ νὰ τελειωθῆ εἰς τὸ ἐξῆς με πλειοτέραὶ σκέψιν. Συμφέρει ν' ἀκολουθήσωμεν κατὰ πάντα τοὺς Ἀγγλαμερικανούς, παρεκτός ὧν ἐκεῖνοι ἤναγκάσθησαν νὰ νομοθετήσωσι διὰ τὴν ὁποίαν ἔλεγα ἔκτασιν τῆς χώρας των.

Ε. Τοῦ κλίματος, νομίζω, τὴν διαφορὰν νοεῖς. Ἡ δὲν συμφωνεῖς με τοὺς νομίζοντας, ὅτι οἱ κυβερνῶντες τὰ ἔθνη νόμοι πρέπει νὰ ἀρμόζωσιν εἰς τὸ κλίμα καθενὸς τῆς κατοικίας.

Χ. Καὶ τὸ νομίζουσι ὁρθά, ἂν νοῶσι τοὺς πολιτικοὺς (civiles), καὶ ὄχι τοὺς συντακτικοὺς (1) τῆς πολιτείας νόμους. Οἱ πολιτικοὶ νόμοι διαφέρουσι ἐξανάγκης κατὰ τὴν διαφορὰν τῆς γῆς, καρποφόρου ἢ ὀλιγοκάρπου, νήσου ἢ στερεᾶς, μεσογείου ἢ παραθαλασσίας, ἀνθρώπων τρεφομένων ἀπὸ μόνην γεωργίαν, ἀπὸ τέχνας, ἀπὸ ἐμπορίαν, ἢ ἐντάμα ἀπ' ὅλα ταῦτα. Ἐξεναντίας οἱ συντακτικοὶ νόμοι τοὺς ὁποίους ἐμπορεῖς, δι' ἀποφυγὴν συγχύσεως, νὰ ὑνομάσῃ καὶ Θεσμούς (2), ὡς θεμέλια θεμένα πρὸ παντὸς ἄλλου νόμου τῆς πολιτικῆς οἰκοδομῆς, οἱ τοιοῦτοι λέγω νόμοι, μόνον σκοπὸν ἔχοντες τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν κατάστασιν τῶν ἀρχῶν (3), καὶ τὴν φυλακὴν τῆς ἐλευθερίας, ἀρμόζουσι εἰς ὅλα τὰ κλίματα, ἐπειδὴ δὲν εἶναι σχεδὸν κἀνὲν ἔθνος, ὁποιοῦδήποτε κλίματος κάτοικον, ἀνεπίδεκτον ἐλευθερίας. Ἀπόδειξις τούτου [διὰ νὰ μὴν ἀναφέρω τὰ ἐκ τῆς παλαιᾶς ἰστορίας] εἶναι αὐ-

[1] Ἰδ. τὰ εἰς τὰ Πολιτικ. Ἀριστοτέλ. Προλεγόμεν. σελ. μᾶ, σημ. I.

[2] "Θεσμός" ἐκαλεῖτο μὲν παλαι καὶ εἰς ἕκαστος τῶν νόμων θεσμός. καὶ τὸ ἅπλῃ δι-
τῆς πολιτείας σύνταγμα οὕτω κέκληκεν ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ Κατ' Ἀριστοκράτους - Ἀρπε-
κρατ. σελ. 189. Ἴδε καὶ τὸν Ὀρκον τῶν ἐφέδων, εἰς τὰς σημ. σελ. 63.

[3] Ἰδ. Διάλογ. Πρωτ. Περί τῶν Ἑλλήνων συμφερόντων. σημ. ΒΒ.

τῆ τῶν Ἀγγλαμερικανῶν ἢ γῆ, ἔχουσα τόσην ἔκτασιν, ὥστε περιέχει ὅλα σχεδὸν τῆς γῆς τὰ κλίματα.

Ε. Δὲν φέρει καὶ ἡ θρησκεία κάποιαν διαφορὰν εἰς τὸ πολιτικὸν σύνταγμα;

Χ. Καὶ μεγάλην. Δὲν ἐπαρετήρησες, πῶς κρίνει ὁ Σωκράτης τοῦ ὀνείρου τὰ περὶ τῆς θρησκείας; Παρὰ τὰς ὁποίας ἔλεγα αἰτίας τῆς δουλώσεως τῶν Ἑλλήνων εἶναι καὶ τοῦτο ἔχι μόνον ἐπίστευαν πολλοὺς θεοὺς, ἀλλὰ καὶ θεοὺς τειοῦτους, τῶν ὁποίων ὁ μυθολογούμενος καὶ πιστευόμενος βίος δὲν ἐσυγχώρει κοσμικὴν εὐνομον πολιτείαν.

Ε. Ἡ πολυθεία τῶν ὅμως δὲν ἦτον ἀληθῶς τειοῦτη, ἐπειδὴ ἐπίστευαν ἓνα θεὸν ὕψιστον τὸν Δία, πατέρα τῶν ἄλλων ὄλων θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων (1).

Χ. Δὲν ἀρκεῖ οὐδὲ τοῦτο, ἂν ἡ πρὸς ἓνα θεὸν πίστις δὲν καθαρῶς ἀπὸ δεισιδαιμονίας ἴδες, ὁποῖαν Δία ἐπίστευαν. Τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Τούρκων ὁ θεὸς εἶναι ἀναμφιβόλως ἀνώτερος τοῦ Διὸς τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, ἐπειδὴ εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ τῶν Χριστιανῶν ὁ θεός. ἀλλ' οὔτε οἱ Τούρκοι ἐμποροῦν νὰ συνταξωσιν αὐτοὶ καθ' αὐτοὺς εὐνομον πολιτείαν, ἐνόσω πιστεύουν τὸν Μωάμεθ, οὔτε οἱ Ἰουδαῖοι, ἐνόσω πειθονται εἰς τὰς Ταλμουθικὰς μυθολογίας τῶν Ραββίνων.

Ε. Μόνη λοιπὸν ἡ χριστιανικὴ θρησκεία συμβιβάζεται μὲ κοσμικὴν εὐνομον πολιτείαν.

Χ. Μόνη, μὴν ἀμφιβάλλης; ἀλλὰ καὶ αὐτὴ, ἂν ἦναι ἀληθῶς ὡς τὴν ὀνομάζουν οἱ Ἀπόστολοι, Λογικὴ λατρεία [2], Λογικὸν ἄδολον γάλα (3), ἢ ὡς τὴν

[1] "Πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε." Ἰλιάδ. ε', 544.

[2] Πρὸς Ρωμ. ιβ', Γ.

[3] Πέτρ. Α, β, 2.

ώνόμασεν αὐτὸς ὁ Χριστὸς, ὅλη πνεῦμα καὶ ἀλήθεια, ἡ-
γουν καθαρὰ καὶ ἀδόλωτος ἀπὸ τὴν ὕλην τῆς δαιμονίας,
ἀπὸ πάθη κοσμικὰ, καὶ ἐξαιρέτως τὰ πάθη τῆς
πλεονεξίας καὶ φιλαρχίας· «Πνεῦμα ὁ θεὸς, καὶ τοὺς
προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀλήθειᾳ δεῖ προ-
σκυνεῖν [1].» Μόνη τοιαύτη θρησκεία δύναται νὰ κρα-
τύνη καὶ νὰ σερεῖσῃ τὴν κοσμικὴν πολιτείαν.

Ε. Καλὰ λοιπὸν καὶ εἰς τὸ Προσωρινὸν πολίτευμα, ἐκη-
ρύχθη Ἐπικρατοῦσα θρησκεία τῶν Ἀνατολικῶν Χρι-
στιανῶν ἢ ὁρθόδοξος πίστις.

Χ. Νὰ κρατύνη, εἶπα ἡ θρησκεία τὴν πολιτείαν, ὅχι
νὰ ἐπικρατῆ καὶ νὰ ἐξουσιασθῇ αὐτή. Τὸ κράτος αὐτῆς
εἶναι ὅλον πνευματικόν, καὶ περιορισμένον εἰς τὴν συ-
νειδήσιν καὶ ὁμολογίαν τῶν πιστευόντων. Ἐπειτα, ἴδεν
βλέπετε ὅτι καὶ ἀντιφάσκει τὸ Ἐπικρατοῦσα θρησκεία μὲ
τὰ λοιπά;

Ε. Δὲν καταλαμβάνω ποῖαν ἀντίφασιν λέγετε.

Χ. Ἀντιφάσκει μὲ τὰ ἀκολούθως λεγόμενα, ὅτι «Ὅσοι
» αὐτόχθονες κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος πιστεύουν εἰς Χρι-
στὸν, ἀπολαμβάνουν ἄνευ τινὸς διαφορᾶς ὅλα τὰ πο-
λιτικὰ δίκαια, καὶ εἶναι ὅμοιοι ἐνώπιον τῶν νόμων ἄ-
νευ τινὸς ἐξαιρέσεως.» Οὔτε ἴσοι, οὔτε ὅμοιοι χωρὶς ἐξαι-
ρεσιν ἐμποροῦν νὰ ἦναι οἱ χριστιανοὶ τῶν ἄλλων αἰρέσε-
ων, ὅταν ἐξαιρῆται ὡς ἐπικρατοῦσα ἡ Ἀνατολικὴ καὶ τὸ
χειρότερον, οὗτ' ἴσους οὗτ' ὅμοιους τοὺς κρίνει, ἐπειδὴ
κατ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τοὺς ὑβρίζει, ὀνομάζων αὐτοὺς
κακοδόξους.

Ε. Κακοδόξους! Πού τὸ εὐρηκες τοῦτο;

[1] Ἰωάν. δ', 24.

X. Εἰς αὐτὸ τὸ ἐπίθετον Ὄρθοδοξος, τὸ διδόμενον εἰς τοὺς Ἀνατολικούς.

E. Ω; καὶ ἀληθῶς εἴμεθα.

X. Οὐδ' ἐγώ, φίλε, διατάζω περὶ τούτου. Ἐξεναντίας εἶμαι πληροφορηένος, ὅτι ἡ ἐκκλησία τῆς Ἀνατολῆς φρονεῖ καὶ πιστεύει ἀσυγκρίτως ὀρθότερα παρὰ τὴν Δυτικὴν καὶ ὅτι αἱ δεισιδαιμονίαι μας, ἂν εἰσέβησαν τινὲς καὶ εἰς ἡμᾶς, διὰ τὴν μακρὰν δουλείαν καὶ τὴν ἀχώριστον αὐτῆς ἀπαιδευσίαν, λογιζονται σταλαγμοὶ τινὲς ὀλίγοι πρὸς ὠκεανόν, παραβλλόμενοι μὲ τὰς παντὸς εἶδους δεισιδαιμονίας καὶ καταχρήσεις τῆς Παπικῆς αἰρέσεως. Βελίον ὀλόκληρον χρειάζεται νὰ καταριθμηθῆσας δεισιδαιμονίας τρέφουν εἰς τὰς ψυχὰς τοῦ κοινοῦ λαοῦ οἱ μοναχὶ τῶν δυτικῶν, καὶ ἐξαιρέτως τῶν Ἰησοῦτινῶν τὸ τάγμα. Τοῦ τάγματος τούτου [διὰ νὰ μὴν ἀναφέρω πολλὰ τοῦ ἄλλα εἰς τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν ἀσεβήματα] εὖρημα εἶναι καὶ ἡ Χριστοκαρδιολατρεία (adoration du sacré coeur de Jésus).

E. Περὶ ταύτης τῆς νέας αἰρέσεως ἢ θρησκείας δεν ἤκουσ' ἀκόμη τίποτε.

X. Δέν εἶναι οὐτ' αἵρεσις οὔτε θρησκεία,

Ἀλλ' ἡμερίτι τῶν ἐν ἀνθρώποις νέσων

Παρῶν ἀνάδικα (1),

καὶ φρικτὴ εἰς αὐτὴν τὴν πανσέβασον θρησκείαν ἀσεβεία. Οἱ ἀναδιδεσάτοι οὗτοι Καρδιολάτραι (Cordicoles) κατεμέλισαν τὸν Χριστὸν, κ' ἔλαβαν χωριστὴν ἀκολουθίαν, χωριστὰς προσευχὰς καὶ δεήσεις εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Χριστοῦ.

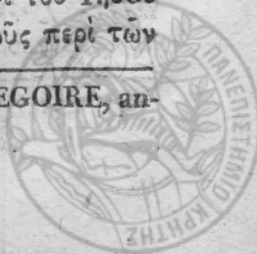
Ε. Ἀπίστευτα μὲ διηγείσαι.

Χ. Ἰηθελες εἰπεῖν, ἂν ἐδιηγοῦμην, καὶ ὅτι ἡ Καρδιολατρεία ἔλαβεν ἀρχὴν καὶ γένεσιν ἀπὸ πνευματικο-θυγατέρα Ἰηουίτου, ἂν ἰσοροῦσα καὶ τὰς ἐρωτικὰς ὀπτασίας καὶ συνομιλίας μὲ τὸν Ἰησοῦν τῆς μωρᾶς ταύτης παρθένου; Τὰς παρατρέχω καὶ διὰ τὸ μάκρος, καὶ διὰ τὸ αἰσχρὸν τῆς διηγήσεως, καὶ σὲ πέμπω εἰς τὴν Ἰστορίαν τῶν αἰρέσεων (1), ὅπου ὁ σοφὸς καὶ σεβάσιμος συγγραφεὺς αὐτῆς ἀναγκάζεται νὰ τὰς ἐκθέσῃ, ἐλσεινολογῶν τὰ προξενούμενα ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦτα σκάνδαλα εἰς τὴν ἐκκλησίαν του. Εἰς τὸ σύνταγμα ταῦτο θέλεις εὐρεῖν καὶ ἄλλην χωρὶσθὴν προσκύνησιν εἰς τὴν καρδίαν τῆς Θεοτόκου Μαρίας. Ἐπειτα, ἑδὲ διὰ τί σε φαίνεται ἀπίθανος ἡ τόση ἀναίδεια ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἐσαΐασαν κατ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ ἡ κρίνεις ὀλιγώτερον ἀναίδες ὅ, τι τολμοῦν σήμερον;

Ε. Ποῖον;

Χ. Τάγμα καταργημένον πρὸ πενήκοντα ἐτῶν, ἀπὸ βασιλεῖς, ἀπὸ Πάπας, ἀπ' αὐτὴν τῶν λαῶν τὴν καταβόησιν, ὅχι μόνον ἀναγεννᾶται τολμηρῶς, ἀλλὰ καὶ ἐμβαίνει καὶ ἰσχυρίζεται νὰ διατρίβῃ, καὶ νὰ συγκροτῇ φατρία εἰς πόλεις, ὅπου τοὺς ἀποστρέφονται οἱ πολῖται, τοὺς στηλιτεύουν καθημέραν οἱ συγγραφεῖς καὶ οἱ ἐφημεριδογράφοι, τοὺς περιγελοῦν οἱ σκηνικοὶ, ὅπου, εἰς ἓνα λόγον τοὺς βδελύσσειται καὶ τοὺς ἀποδιώκει ἡ κοινὴ ὑπόληψις. Τί λέγεις περὶ τούτου; οἱ σφετεριζόμενοι τοῦ Ἰησοῦ τὸ ὄνομα πράσσουν ὅ, τι ἐσυμβούλευεν ὁ Ἰησοῦς περὶ τῶν

(1) *Histoire des sect. religieux.*, par M. GREGOIRE, ancien évêque de Blois, tom. I, pag. 333-370.

διωγμῶν τοὺς ἀπιστολοὺς, ὅτι ἔπρασαν οἱ διωκόμενοι ἀπόστολοι;

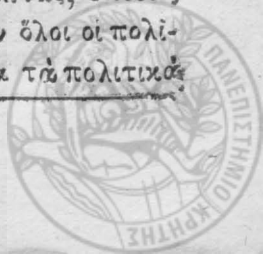
Ε. Καταλαμβάνω ποίαν συμβουλήν νοεῖς· « Ὅσοι ἂν μὴ δεξῶνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ἀποτινάξατε, εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτούς » [1]. Ἀπὸ ταύτην μόνον τὴν διαφορὰν φαίνεται, ὅτι οἱ ἀπόστολοι ἐδίδασκαν σωτηρίαν, καὶ οἱ Ἰησοῦται ἀπώλειαν. Εἶχα δικαίον νὰ καυχῶμαι εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας.

Χ. Καὶ μέγα δίκαιον, φίλε· ἀλλὰ πάλιν, ἐπιστρέφων εἰς τὸ προκείμενον, σὲ λέγω, ὅτι τοιαύτη θρησκευτικῆς ὑπερχῆς ὁμολογία δὲν ἔχει χώραν εἰς Πολιτικὸν σύνταγμα· ὁ τόπος τῆς εἶναι εἰς τοῦ καθενὸς τὰν συνείδησιν, καὶ ἡ κήρυξις αὐτῆς ἀρμύζει εἰς τοὺς ἱερῶς ναοὺς, ἢ εἰς τὰ ἀντιρρήτικὰ τῶν θεολόγων συγγράμματα. Τὸ Πολιτικὸν σύνταγμα, ὡς σύνδεσμος πολιτῶν, χρεωστὴ νὰ πνέῃ ἀπαρχῆς εἰς τέλος ὁμόνοιαν, ἰσονομίαν, εἰρήνην, καὶ ν' ἀποφεύγῃ ὅ,τι ἐρεθίζει τὰ πάθη, ὅ,τι δίδει ὑποψίαν ὑπερχῆς ἐνὸς μέρους πολιτῶν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους.

Ε. Τὸ τρίτον ἄρθρον ὅμως ἀναίρει πᾶσαν ὑποψίαν. « Ὅλοι οἱ Ἕλληνες εἰσὶν ὅμοιοι ἐνώπιον τῶν νόμων ἄνευ » τινὸς ἐξαιρέσεως ἢ βαθμοῦ, ἢ κλάσεως, ἢ αξιώματος. »

Χ. Εἶναι καὶ ἀτελές, καὶ εἰς αὐτοὺς τῆς γραμματικῆς τοὺς κανόνας ἐναντίον. Πρόσθετες, ὅτι καὶ ἔπρεπε νὰ ἐνωθῆ μετ' αὐτὸν ἄρθρον, ἢ καὶ νὰ τεθῆ ἀμέσως μετ' αὐτὸ, εἰς τοῦτον τὸν τρόπον. « Ὁ νόμος, εἴτε προσατεύει, εἴτε » κολάζει, εἶναι ὁ αὐτὸς δι' ὅλους τοὺς πολίτας, ὁποῖας » τάξεως ἢ καταστάσεως ἤθελαν εἶσθαι. Ὅθεν ὅλοι οἱ πολῖται ἔχουν ἐπίσης δίκαιον νὰ ἐνεργῶσιν ὅλα τὰ πολιτικά.

[1] Δευκ. θ, 5'

» καὶ δημόσια ὑπουργήματα, κατὰ τὸ μέτρον τῆς καθε-
 » νός εἰς καθὲν ικανότητος, χωρὶς κἀμμίαν ἄλλην διά-
 κρισιν ». Ἐδῶ εἶχε χώραν ἀκόμη εἰς ἄρθρον χωριστὸν, ὡς
 ἐκρίθη ἀναγκαῖα εἰς τὸ Πολιτικὸν σύνταγμα τῶν Ἀγγλα-
 μερικανῶν (1), καὶ ἐψηφίσθη ἔπειτα ἀπὸ τὴν πρώτην συν-
 τακτικὴν συνέλευσιν τῶν Γάλλων [2], ἡ κατάργησις τῆς
 κατὰ διαδοχὴν τιτλικῆς εὐγενείας, καὶ τῶν γιλοίων ἐπι-
 θέτων τῆς ἐξοχότητος, ἐκλαμπρότητος καὶ τῶν τοιοῦτων.

Ε. Οἱ Ἀγγλαμερικανοὶ καὶ οἱ Γάλλοι τὴν ἔκριναν ἀνα-
 γκαίαν, διότι μετέβαιναν εἰς νέον εἶδος πολιτείας ἀπὸ
 πολιτείας, ἣτις ἐγνώριζε τῆς εὐγενείας καὶ τῶν τίτλων
 τὴν διάκρισιν. ἀλλ' εἰς ἡμᾶς ὁ τύραννος κατήργησε ται-
 αύτην διάκρισιν (3), οὐδὲ μᾶς ἀφῆκε πλέον τὸν κόπον νὰ
 τὴν καταργήσωμεν.

Χ. Δὲν ἀναγινώσκεις, ὡς φαίνεται, τὰς ἐφημερίδας.

·: Ποίας;

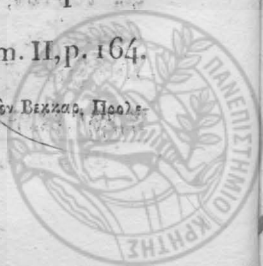
Χ. Τὰς Γραικικὰς. Εἰς αὐτὰς εὐρίσκεις Ἐνδοξοτάτους,
 Ἐκλαμπροτάτους, Εὐγενεστάτους, Πανευγενεστάτους (4),
 καὶ τὸ εὐλεινότερον καὶ Πρίγκιπας. Σὲ λανθάνουν, βλέπω,
 τὰ γινόμενα καὶ λεγόμενα, ἔχι μόνον εἰς τὴν Ἑλλάδα,
 ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν λοιπὴν φωτισμένην Εὐρώπην. Ἐκεῖ ἄν-
 δρες σεβάσμιαι, ἄνδρες εὐεργέται τῆς Ἑλλάδος, ἀντὶ τῆς
 χρεωσυσμένης εἰς αὐτοὺς εὐγνωμοσύνης, ἢ πατήθησαν ἀ-
 πατην αἰσχρὰν, ὥστε νὰ ἀνομάζωσι Πρίγκιπας τοὺς ἰσχυ-
 ριζομένους νὰ καταμαλύνωνται μετὰ Πρίγκιπας τουρκικὰς.

(1) WARDEN, Descript. statist. Histor. et politiq. des
 États-Unis, tom. V, pag. 319.

(2) LANJUNAIS, Constit. de la nation française. tom. II, p. 164.

[3] Ἰδ. ἐπιπέδ. σελ. 25, 27.

[4] Ἰδ. τὸν Πρῶτον διάλογ. σελ. 128, 170, 180, καὶ τὰ εἰς τὸν Βεκάου, Προλε-
 γόμ. σελ. 4-5.

Πολλοὶ τοιαῦτα Τουρκοπριγκίπες περιήλθον ὄχι πρὸς πολέ-
 ζαυ τὴν Γερμανίαν ἄκουσιν, ἅτι εὐρίσκονται τινὲς καί εἰς
 τὴν Ὀδησσόν. Καὶ ὑπομενῆ διὰ τοὺς ἔξω τῆς Ἑλλάδος,
 ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν Ἑλλάδα ν' ἀκούωνται σιμὰ πολλῶν
 ἀληθῶς ἐνδόξων ὀνομάτων, καταπολεμουμένων Τούρκους,
 ὀνόματα Τουρκοπριγκίπων! Καὶ τοῦτο κατὰ τὴν δεκά-
 την ἐνάτην ἑκατόνταετηρίδα, μετὰ τισαῦτα παραδεί-
 γματα σοφῶν νομοθετῶν! καὶ τοῦτο εἰς ἔθνος, ἐπαγγελ-
 λόμενον (ὡς συμπεριπίπτει ἀπὸ τὸ Προσωρινόν του πολί-
 τεύμα) ὅτι μιμείται τὴν νομοθεσίαν τῶν Ἀγγλοαμερικανῶν,
 καὶ καυχᾶται εἰς πραγμους, οἱ ἅποιοι δὲν ἐγκύριζαν τί-
 τλους! Δὲν εἶναι γελῶσιον νὰ κληρονομήσῃται ὡς κήπια, μὲ
 νηπιακὰ ἄσματα, ἀπὸ ἀνέστησαν τὴν Ἀθηνῶν καὶ τὴν
 Ἄρειον πάγον. Εἰς τινα ποιητὴν ἢ συγγραφεῖα εὐσηκασιν,
 ὅτι οἱ Ἄρειοπαγεῖται ἐπωνομάζοντο Ἑλληπρότατοι ἢ Εν-
 δοξότατοι; Ἡσθεὺν ἤκουσαν, ἅτι ὁ περιβόητος καὶ μέγας
 Περικλῆς ἐπωνομάθη Πρίγκιψ; Ἄς ἐξηγηθῶσι καθαρὰ,
 χωρὶς περιπλοκάς. Ἑλληπες θέλουσι νὰ ἦναι ἢ Τούρκοι,
 χριστιανοὶ, ἢ ἐχθροὶ τῆς εὐαγγελικῆς ἰσότητος Εὐαίσιδες [2];

Β. Μὴ ταρασσεσαι, φίλε, περὶ τοιούτων μικρῶν πραγ-
 μάτων τὸ μέγα μας κηκὸν εἶναι ἡ διχνοῖα. Οἱ τίτλοι
 εἶναι πλέον σφάλμα τῶν ἐφημεροδωγραφεῶν, παρὰ τῶν
 σοφίζουμένων μὲ τίτλους.

Χ. Μικρῶν πραγμάτων! Ἡ μανία, φίλε μου, τῶν τίτλων
 γεννᾷ καὶ τὰς διχνοῖας, διότι σημαίνει πάντοτε δεσποτι-
 κὴν καὶ αἰσὶ φίλαρχον ψυχῆς ἔξιν

Ταῦτ' εἰς ἀσπίδας ἔστιν, ὃ πάτερ, λέγον,

Ἄλλ' ἔργα θένει [2].

(1) Ἐμάρ, εἰς τῶν Τούρκων τὴν γλῶσσαν, σημαίνει Πρίγκιψ,

(2) Σοφοκλ. Οἰδ. Κολ. 382.

ἔλεγ' ἕνας ἀπὸ τοὺς τραγωδοὺς, ἰσορῶν τὰ ἐκ τῆς φιλαρ-
χίας κακά. Τόσον εἶναι δεινὰ, ὥς οἱ φρόνιμοι Ἀγγλα-
μερικανοὶ φοβούμενοι τὰς ἐξ αὐτῶν γεννωμένας μεγάλας
καὶ δεινὰς συμφορὰς, ἔκριναν καὶ ὠνόμασαν τὴν κατάρ-
γησιν αὐτῶν Λίθον ἀκρογωνιαῖον τῆς οἰκοδομῆς τῆς πο-
λιτείας των.

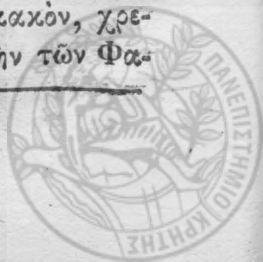
Ε. Ὡς ἔλεγεν ὁ Φραγκλῖνος τοῦ Ἡλύσιου πεδίου εἰς
τὸν Μάρκον.

Χ. Ὡς τὸ ἔλεγε καὶ πρὶν ὑπάγη εἰς τὸ Ἡλύσιον· ὡς ἔ-
λεγαν ὅλοι οἱ συμπολίται του καὶ συνομθεῖται, ὅταν ἔ-
κτιζαν τὴν πολιτείαν των: La prohibition destitres de nob-
lesse est la PIERRE ANGULAIRE d'un gouvernement répu-
blicain; tant qu'elle subsistera, la Nation n'aura point à
craindre de perdre le pouvoir de se gouverner elle-même (1),
ἤγουν [διὰ τοὺς ἀπειροὺς τῆς Γαλλικῆς γλώσσης], « Ἡ-
« κώλυσις τῶν εὐγενικῶν τίτλων εἶναι ὁ ἈΚΡΟΓΩΝΙΑΪ-
« ΟΣ ΛΙΘΟΣ τῆς κοινοβουλευτικῆς πολιτείας· ἐνόσω
« αὐτὸς διαμένει, τὸ ἔθνος δὲν ἔχει νὰ φοβῆται μὴ χάσῃ
τὴν ἐξουσίαν νὰ κυβερναται αὐτὸ ἀφ' ἑαυτοῦ. « Μικρα
φίλε, ὀνομάζεις, τὰ ὅποια μετὰ κχιρὸν, ἴσως μετὰ ὄχι
πλέον ἑκατονταετηρίδος χρονικὸν διάστημα, μέλλουν νὰ
γεννήσωσιν εἰς τὴν Ελλάδα τὸν ὀλοθριώτατον ὄλων τῶν
πολέμων ἐμφύλιον πόλεμον;

Ε. Ἐμφύλιον πόλεμον!

Χ. Ναί· ἐμφύλιον πόλεμον, καὶ μετὰ τὸν πόλεμον
εἰσοδὸν ἢ πρόσκλησιν ξένων νὰ τὸν καταπαύσωσι. Διὰ νὰ
ἀποφύγωσιν οἱ Ἕλληνες τὸ τόσον μέγα τοῦτε κακὸν, χρε-
ωςοῦν μάλισα νὰ προσέχωσιν εἰς τὴν διαγωγὴν τῶν Φα-

[1] Le Fédéralist. tom. II, pag. 482..

ναρφαρισαίων, καὶ τῶν εὐρισκομένων μεταξύ των καὶ ὅσοι μελετοῦν νὰ ὑπάγῃσιν εἰς αὐτούς.

Ε. Ἐν τούτοις Φαρισαίους λοιπὸν παραβάλλεις τοὺς Φαναριώτας;

Χ. Ἀκόμη καὶ μὲ τοὺς Ἰησοῦιτας.

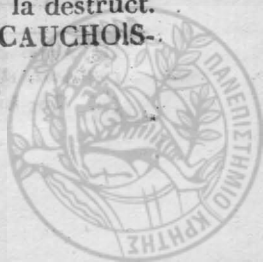
Ε. Πολλὰ σκληρὸν τοῦτο. Εὐρίσκονται μεταξύ των ὁμοίως καὶ χρηστοὶ πολῖται.

Χ. Τοὺς γνωρίζω καὶ τοὺς ἐπαινώ. Τὸ Φαναριωτικὸν σύστημα βδελύσσομαι· δεν ἐχθρεύομαι προσωπικῶς κανένα Φαναριώτην. Ἐπαρτήρησε πῶς τοὺς περιγράφει μὴ ἀπὸ τὰς Γραικικὰς ἐφημερίδας [1]. Μόνη των ἡ ἐπιμονὴ εἰς τὰ παλαιὰ των ἔθιμα, ὀνόματα, καὶ τοὺς γελοίους τίτλους, δείχνει, ὅτι χωριστοὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, καὶ τὸ πρᾶγμα ὡς καὶ τὸνομα, Φαναριώται ἀπεφάσισαν νὰ μείνωσι, μιμούμενοι καὶ κατὰ τοῦτο τῶν Ἰησοῦιτῶν τὸ πείσμα (2). Τίς ἀρνεῖται, ὅτι εὐρίσκονται καὶ μεταξύ των ἄνδρες χρηστοὶ καὶ τίμιοι; Ἢ νομίζεις ὅτι καὶ ὅλοι οἱ Ἰησοῦιται χωρὶς ἐξαίρεσιν ἦσαν διάβολοι, διότι τὸ τάγμα των ἐπωνομάσθη Διαβολικὴ εἰσαγγελία (3); Καὶ μεταξύ αὐτῶν τῶν Φαρισαίων πιθανὸν ὅτι εὐρίσκοντο τινὲς θεοσεβεῖς τηρηταὶ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου· ἀλλ' ὁμοίως βλέπεις, ὅτι ὁ Χριστὸς

[1] Γενικ. ἐφημερ. τῆς Ἑλλάδος. 1826, ἀριθμ. 27.

[2] Ὁ Πάπας Σίξτος πέμπτος ἐβουλήθη νὰ μετονομάσῃ τοὺς Ἰησοῦιτας, Ἰγνατιανοὺς, ἀπὸ τὴν ἀρχηγέτην τοῦ τάγματος αὐτῶν Ἰγνατίου. Μόλις τὸ ἔμαθαν οἱ καλοὶ πατέρες οὗτοι, κ' ἤρχισαν νὰ λιτανεύωσι δημοσίως παρακαλοῦντες τὸν θεὸν νὰ διασκέδασῃ τοῦ Πάπα τὴν βουλήν· τὸσον μέγα δυσόχημα ἐκρίναν νὰ σερπθῶσι τὸ ἐπεὶ οὐκ ἀναιδῶς ἐσφειρίσθησαν ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ. Μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν ὁ Πάπας, ἄλλοι λέγουσι, ὅτι εἰσέκυευσεν ὁ θεὸς τὰς λιτανείας τῶν Ἰησοῦιτῶν· ἄλλοι δὲ πιστεύουσι τὸν θάνατον τῆς μακαριότητός του κέρκωμα Ἰησοῦιτικόν. Ἰδε D' ALEMBERT, sur la destruct. des Jésuit., précédé du précis historique par CAUCHOIS-LEMAIRE, pag. 56.

(3) IDEM, ibid. pag. 107.

τοὺς ὀνομάζει χωρὶς ἐξαιρέσειν Γέννηματα ἐχιδνῶν (1), καὶ λέγει εἰς τοὺς μαθητάς του, « Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, ἣτις εἰν ὑπόκρισις » [2]. Διὰ τί; διότι, ὡς μᾶς τὸ ἐξήγησεν ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους του, « Μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοί » (3). Τὴν ζύμην, φίλε ταύτην χρῶμεν νὰ προσέχωμεν ἀγρύπνως μὴ καταζυμῶσθι καὶ καταβρωμίῃσθι τὸ νέον τῆς ἐλληνικῆς πολιτείας φύραμα. Ἄν δὲν καταργήσῃς ἀπὸ τῆς παρούσης σιγμῆς τοὺς τυρκοπανευγενέστατους τούτους, μέλλον μετ' ὀλίγον νὰ βλαστήσωσιν οἱ γραικοπανευγενέστατοι, ἀσυγκρίτως προπετέστεροι, ὀλιγώτερον ὅμως γελοιοί, ἵππει δὲ ἔχον κἂν νὰ καυχῶνται εἰς ἀληθεῖς πατραγαθίας.

Ε. Ἠοῖός;

Χ. Οἱ ἀπόγονοι τῶν σωτῆρων τῆς Ἑλλάδος, τοῦ Μιαυῦλη, τοῦ Βότζαρι, τοῦ Κανάρη, καὶ ἄλλων ἑσσι ἐθυσίασαν, ἢ ἐκινδύνευσαν τὴν ζωὴν των ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Καὶ τότε, φίλε, θέλεις ἰδεῖν, ἢ θέλουν ἰδεῖν οἱ ἀπόγονοί σου, τὴν ταλαίπωρον Ἑλλάδα κατασπαρασσομένην ἀπὸ δύο τάξεις εὐγενῶν ἀνδραρίων, μαχομένων ποῖ' ἀπὸ τῆς δύο νὰ καταλύσῃ τὴν ἰσονομίαν τῆς πατρίδος, διὰ τὴν τρέφεται μόνη ἀπὸ τοὺς ἰδρωτάς τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους. Τούτο, φίλε, μέλει νὰ συμβῇ, ἐν ἀπὸ τῆς παρούσης σιγμῆς, ὡς εἶπα, δὲν καταργηθῶσιν οἱ τίτλοι τῆς εὐγενείας.

Ε. Ὁ δὲ τρόπος τῆς καταργήσεως;

Χ. Εὐκολωτάτος. Ἐν ἀπλοῦν διατάγματι τοῦ Πολιτικοῦ συντάγματος ἄρκει νὰ θέσῃ τὸν ἀκρόγωναιὸν λίθον τούτον « Ἀποκλείεται ἀπὸ τὰς κυρίας ἀρχάς, ὅσας φέρει, ἢ

(1) Ματθ. β', 34.

(2) Λουκ. β', 1.

(3) Πρὸς Κορινθ. Α, ε, 6.

δέχεται προσφεραμένους ἀπ' ἄλλων, τίτλους εὐγενείας ἐπιουσοδήποτε.» Καί τοῦτο σημαίνει, ὅτι δὲν εἶναι πλέον πολίτης.

Ε. Ἡαῖας ἀνομάζεις κυρίας ἀρχάς;

Χ. Τὰς τρεῖς, ἀπὸ τὰς ὁποίας συγκροτεῖται ἡ κυριαρχία τοῦ ἔθνους, ἡ Νομοθετικὴ, ἡ Νομοτελετικὴ καὶ ἡ Δικαστικὴ.

Ε. Ἐπρεπε νὰ προσεθῆ, ὅτι « Ἀπεκλείεται καὶ ἀπὸ καθέν ἄλλο πολιτικὸν ὑπουργεῖον.»

Χ. Πρόσθετε καὶ τοῦτα, εἰν φοβῆσαι, ὅτι κἀνεὶς ἀπὸ τῶν πανευγενεστάτων ἀρῶν ἐραθῆ τὸ δίκαιον νὰ ἀναθῆ αἰς τὰς κυρίας ἀρχάς, θελεῖ καταδεχθῆν νὰ γραμματεῦν, ἢ νὰ ὑπουργῆ ἄλλο τι ὑπουργεῖον, κ. κ. κ. ἀπ' αὐτάς. Δὲν εἰν' ὅμως ἀρετὴ τῶν τιτοφόρων ἢ μετριοφροσύνη.

Ε. Ἀλλ' ἐμπορεῖ τις ἐξ αὐτῶν τὰ προσκοισθῆ λέγων, « Δὲν ζητῶ ἐγὼ τὸν τίτλον, μὲ τὸν δίδουν. Ἐτί ἔχω νὰ κἀμῶ; [ε].»

Χ. Ἡκούσθη καὶ τσαύτη πρόταση, ἀλλ' εἰν εὐκόλος καὶ ταύτης ἡ θεραπεία ἢ τις δὲν ἀνήκει πλέον εἰς τὸ Πολιτικὸν σύνταγμα, ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν Βουλὴν ἢ τὴν Κυβέρνησιν. Ἀρκεῖ νὰ προσάξῃ διαφηρίσματα, « Νὰ μὴ δῶται, μετὰ ἐξακμήνου χρόνου παρελευσιν, εἰς κἀμῆνα πολίτην Ἑλληνα ἐπιστολὴ ἐξωθεν τελλομένη, ἐπιγραμμένη με τίτλους εὐγενείας.»

Ε. Μ' ἀρέσκει ἡ θεραπεία, ὡς καὶ ὅσα ἄλλα εἶπες περὶ καταστάσεως πολιτείας. Ἀλλὰ τίς νὰ τὰ ἐννοήσῃ, τίς νὰ τα συμβουλεύσῃ;

Χ. Σὺ, φίλε.

Ε. Ἄν εἰς τὰς μελλούσας ἀρχαιρεσίας μ' ἐκλέξωσιν ἀντιπρόσωπον.

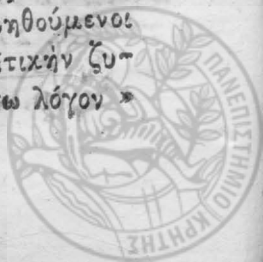
Χ. Τοῦτο δὲν ἀνήκει εἰς μόνους τοὺς ἀντιπροσώπους· εἶναι χρέος ἀπαραίτητον, χρέος ἱερὸν ὄλων τῶν πολιτῶν. Λέγε, μετάλεγε, καὶ μὴ παύσης νὰ λέγῃς καθημέραν, συνανασφρομένοσ με τοὺς δικαίους πολίτας, ἀκόμη καὶ με τοὺς ψευδοπολίτας, ὅ,τι κρίνεις συμφέρον εἰς τὴν πόλιν καὶ πατρίδα. Ἄν δὲν ἀρκῶσιν οἱ διὰ τόματος λόγοι, κήρυσσε καὶ μετακήρυσσε τὰ καλὰ εἰς τὰς ἐφημερίδας, ὡς κάμνουν οἱ Ἀγγλαμερικανοὶ, οἱ Ἄγγλοι, οἱ Γάλλοι, καὶ αἱ λοιπαὶ πολιτεῖαι, εἰς ὅσας ἡ ἱερὰ τῆς τυπογραφίας σάλπιγξ δὲν ἔχει νὰ φεβῆται οὔτε τῆς ἀπόλυτου ἐξουσίας τὸ παράνομον Σιώπα, οὔτε τῶν Φαρισαίων ἢ τῶν σοφιστῶν τοὺς δόλους.

Ε. Πλὴν φοβῶμαι τοὺς Ταρτούφους τούτους σοφιστὰς παρὰ τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν.

Ε. Σκιὰς καὶ φάσματα φοβεῖσαι, δυνάμενος νὰ δεῖξῃς εἰς αὐτοὺς ἀληθῆ πράγματα.

Τοῖς πράγμασι γὰρ οὐχὶ θυμῶσθαι χρεών·
Μέλει γὰρ αὐτοῖς εὐδέν.

Ε. Ὁ θυμὸς των ὅμως ἔλεγες ὅτι ἔγινεν ἀληθινὴ λύσσα. Ταύτην τὴν λύσσαν φοβῶμαι. Μὴ δυνάμενοι νὰ σοῦ βλάψωσι τὴν ζωὴν, σὲ συκοφαντοῦν, ὀνομάζοντες φασιστὰς καὶ σὲ τὸν ἐπαινοῦντα τὰ ἐπαινοῦ ἄξια, καὶ αὐτὰ τὰ ἐπαινούμενα πράγματα ἢ πρόσωπα. Ἐπαρτήρησες βέβαια εἰς τὰς ἐφημερίδας των με πόσῃ ἀναισχυντίαν οἱ τιτλομανεῖς, λείψανα τῆς παλαιᾶς ζύμης, βοηθούμενοι ἀπὸ τὴν σαπροτέραν τῶν Ἰησοῦιτῶν ἀντιησοῦιτικὴν ζυμὴν, σπουδάζουσι νὰ δικαιολογήσωσι «τὸν ἥττω λόγον»

(1). Βλέπεις, πώς κρίνουν τούς ενδόξους πολίτας τούς φίλους τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Χ. Τὰ βλέπω καὶ τὰ παρατηρῶ. Ἄν πιεσῆς ὅσα λέγουν καὶ γράφουν χωρὶς ἐντροπὴν, δέκα ἑκατομμύρια λαοῦ τῶν Ἀγγλοαμερικανῶν ἐπαραβρόντησαν, τιμῶντες ἄνδρα τῆς κρινῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐλευθερίας ὑπέρμαχον· τριακοντὰ ἑκατομμύρια Γαλλῶν ἔχασαν ἀπομιμῆς τὸν νοῦν, υιοθετοῦντες καὶ προικίζοντες ὄφρα νὰ εὐεργέτου τῆς πατρίδος ἀνδρός (2). Ἄλλ' ἐξέτασε, ὅποια εἶναι ἡ διαγωγὴ τῶν Γαστούφων τούτων...

Ε. Ταύτην τὴν διαγωγὴν αὐτῶν μάλιστ' ἀτρέμων ἐγώ. Φροῦμαι, μὴ μ' ὀνομάσωσιν Ἰακωβίνον, ἂν ἀκούσωσιν, ὅτι εὐρίσκονται καὶ εἰς τὴν Ελλάδα θαυμασταὶ καὶ ἐπαινέται τῶν δικαίων ἀνδρῶν.

Χ. Τὴν Σωκράτην ὠνόμαζαν οἱ σοφισταὶ Μιάρωτατον [3]. ἀλλὰ δὲν ἔπαυσε διὰ τοῦτο ὁ Σωκράτης νὰ διδάσκη τούς συμπολίτας τοῦ τὰ ἀληθῶς συμφέροντα εἰς αὐτούς. Ὑπόφερε καὶ σὺ νὰ ὀνομασθῆς Ἰακωβίνος [4] ἀπὸ τούς θραουτάτους Ἰησοῦτας. Ἄλλὰ τί λέγω Σωκράτην; τὸν Ἰησοῦν αὐτὸν, τοῦ ὁποίου ἀναισχύντως ἐσφετερισθῆσαν τὸνομα, ἤθελαν ὀνομάσειν Ἰακωβίνον, ἂν ὁ Ἰησοῦς ἤρχετο πάλιν σήμερον εἰς τὸν κόσμον· καθὼς ἄλλοτε οἱ Φαρισαῖοι

[1] Ἰδ. τὰ εἰς τὰ Ξενοφ. Ἀπομν. κ. τ. λ. Προλεγόμεν. σελ. κγ-κδ.

[2] Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. μβ. Περί δὲ τῆς λαμπροτάτης κηδείας τοῦ δικαίου τούτου πολίτου, καὶ τῆς μεγαλοπρεπέστατης συνεσφοράς εἰς ἀνατροφὴν τῶν τέκνων τοῦ, συνεσφοράς καθήμεραν ἀξιοσημείωτης (πλησιάζει νὰ συμπεσοῦν εἰς ἑκατομμύριον φιάλων), ὡς καὶ περὶ τῶν λοιπῶν τιμῶν, ἴδε τὰς Γαλλικὰς ἐφημερίδας, τὸν *Constitutionnel* καὶ τὸν *Conrrier Français*, ἑλοῦ τοῦ Δεκεμβρίου μηνός, 1825, καὶ τῶν κρητικῶν μηνῶν 1826 τριῶν ἢ τεσσάρων. καθ' τὴν *Rev. Encyclop., tom XXVIII,* pag 656 καὶ tom. XXIX, pag. 266

[3] Ἰδ. τὰ εἰς τὰ Ξενοφ. Ἀπηνανημ. Προλεγόμεν. σελ. μζ, σμ. Γ.

[4] Ἰδ. τὰ εἰς τὸν Βελλικ. Προλεγόμεν. σελ. πη.

ἐτόλμησαν νᾶ τὸν ὀνειμάσωσιν δαιμονισμένον. « Σαμαρείτης εἶ σὺ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις (1). » Μὴ τοὺς φοβείσαι, φίλε· ἐπέρασεν ὁ χρυσοῦς αὐτῶν αἰῶν, ὁ αἰὼν τῆς ἀμαθείας καὶ βαρβαρότητος, ὅτε καὶ τὰ σοφίσματα τῶν Ἰησουϊτῶν εἶχαν ἰσχύν εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ ἀπαιδευτοῦ ὄχλου, καὶ ἀλαμπρότητες τῶν τιτλοφόρων ἐγοήτευαν τοὺς ὀφθαλμοὺς του. Ἐνα μόνον φόβον τρέφει πάντοτε εἰς τὴν ψυχὴν σου ....

Ε. Ποιον;

Χ. Μὴ, φοβούμενος τοιαύτους ἀθλίους ἀνθρωπίσκους, ἀμελήσης νὰ πληρώσης τὸ πρὸς τὴν πατρίδα σου χρέος· εἰς τοιαύτας περιστάσεις ὅσις κλείει τὸ σῶμα, διὰ φόβον ἢ χάριν, ὅσις ἀγάπῃ ἢ μισεῖ ἄλλους παρὰ τοὺς ἐχθρούς ἢ φίλους τῆς πατρίδος, κρίνεται κικίριος πολίτης, ὡς ἐλεγεν ὁ φιλόπατρις τραγῳδός.

Ὁς ἐκφοβῆται τοῦ γέλωτος ἐγγλείας ἔχει, κακίος εἶναι νῦν τε καὶ πάλαι δοκίμ.

Καὶ μετὰ ὅσα ἀπὸ τῆς αἰῶνος ΠΑΤΡΑΣ

Φίλον νομίζει, τούτων ἐσθίου λέγω (2).

Ε. Ἐπειδὴ μὲ θη βρῶνεις τόσον, εἰπέ με τώρα τὰς κοινὰς σου παρατηρήσεις εἰς τὸ Πρωσικόν μας πολίτευμα. Συναφώνου ἄρα με τὰς ἰδικὰς μας;

Χ. Τοιαῦται παρατηρήσεις εἶναι μακροαῖ ὅθεν ἀναβαλθῶσιν εἰς ἄλλαν μας διάλογον. Ἀρκεῖ πρὸς τὸ παρόν νὰ συμβουλευθῆς ἰὸς ἀπαρατήτως ἀναγκαῖα τὰ ἔξῃ.

1. Ἀδυσώπητος ἀπόβολή παντός τίτλου ευγενείας· καὶ ἡ τοιοῦτη ἀπόβολή νὰ κρίνεται Ἀίθρος ἀκρογωνία τῆς (Pierre angulaire) τοῦ πολιτεύματος, ὡς τὴν ἐκρίναν οἱ φράνκοι νομοθέται τῆς Ἀγγλοφραγκικῆς Πολιτείας.

(1) Ἰωάν. ἡ. 48, καὶ Μάρκ. 16, 24.

(2) Σοφοκλ. Ἄντιπ. 180-183.

νευγενέστατον πλεονέκτην, ἀδελφοκτονώτερον τοῦ Καίου ἀδελφόν.

Ε. Καταλαμβάνω τώρα, τί ἐννοεῖ ὁ Φραγκλίνος.

Χ. Καί τοῦτο πρέπει νά νοή, καί νά πιεσθῇ πᾶς φρόνιμος νομοθέτης ὡς ἀξίωμα, ὅτι ὅπου εἶναι τοιοῦτοι διαδοχικοί εὐγενεῖς, ἐκεῖ ἐξ ἀνάγκης εἶναι ἡ γεννάται καί ὄχλος. Εἰς τῶν δύο τούτων κακῶν τήν ἀπουσίαν καυχῶνται σήμερον οἱ μακάριοι Ἀγγλοαμερικανοί, « Δέν ἔχομεν (φωνάζουν) οὐτ' εὐγενεῖς οὐτ' ὄχλον· ἀλλ' εἴμεθα πραγματικῶς λαός αὐτοκύριος » Nous n'avons ni noblesse ni populace, nous sommes réellement un peuple souverain (1).

Εἰ λέγε τώρα τά λοιπά.

Χ. 2. Ἀπόλυτος ἀδεια εἰς τήν τυπογραφίαν, παρεκτός τῶν ἄλλου (2) σημειωθέντων ἀδικημάτων, τα ὅποια πρέπει νά δικάζονται καί νά καταδικάζονται, ὡς καί τά λοιπά παρανομήματα. Οὐδεμία πολιτεία δύναται νά διαμεῖνη ἐλευθέρα, ἂν οἱ πολῖται δέν ἔχωσι τήν ἐλευθερίαν νά ἐξετάζωσι καί νά κρίνωσι τῶν πολιτευομένων τὰς βουλὰς καί πράξεις. Βλέπεις, ὅτι μόλις ἤρχισαν τινές νά γεύωνται τήν ἐλευθερίαν, καί σπουδάζουν νά κλείσωσι τὰ στόματα τῶν ἐφημεριδογράφων [3]. ὅστις ἀπό τούτου ἐνοχλεῖται εἰς τὸ ἐξῆς, χρεωστέι νά τὸν φανερόνῃ ὀνομαστί εἰς τοὺς πολίτας, διὰ νά τὸν γνωρίζῃ τὸ ἔθνος, καί νά τὸν ἀπιψηφίσῃ ἀπὸ τὰ πολιτικά ὑπουργήματα, ὡς ἐχθρὸν τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας ἀνδράποδον.

3. Ὀλίγα, ὅσον τὸ δυνατόν, πολιτικά ὑπουργήματα,

(1) JOHN BRISTED, Les États-Unis d'Amérique, etc. tom. II, pag. 120.

(2) Ἰδ. τὸν Πρῶτον Διάλογ. σημ. ΑΑ.

(3) Ἰδ. τὸν Φίλ. τοῦ νόμ. 1825, ἀριθμ. 15.

καὶ οἱ μισθοὶ αὐτῶν ὕσον δυνατὸν μετριώτατοι. Ἐνθυμᾶσθαι τοὺς ὀκτὼ μινίστρος τοῦ Προσωρινοῦ πολιτεύματος [1]. Ψήφιστε τόσους, δὲς εἰς αὐτοὺς τίτλους ἐξοχότητος ἢ ἐκλαμπρότητος, καὶ μισθοὺς ἰκανοὺς νὰ τρίψωσι καὶ παρασίτους, καὶ τότε θέλεις ἰδεῖν, πόσον καιρὸν ἔχει νὰ μείνῃ ἡ πολιτεία σου.

4. Ἀρχόντες, στρατηγοὶ ἢ ὁποιοῖδήποτε ἄλλοι ὑπουργοὶ, διοικούντες δημόσια χρήματα, νὰ ἦναι ἀδυσωπῆτως ὑπεύθυνοι, ἤγουν χρεώσαι, νὰ δίδῃ πᾶς ἕνας λογαριασμὸν ἀκριβῆ τῆς ἀρχῆς ἢ ὑπουργίας του.

5. Ὁ λειτουργὸς τῆς δικαιοσύνης νὰ ἐπαγρυπνῇ εἰς τὴν κοινὴν τοῦ ἔθνους παιδείαν, καὶ ἐξαιρέτως εἰς τὴν ἀγωγὴν τῶν νέων, καὶ νὰ δίδῃ κατ' ἔτος εἰς τὴν κυβέρνησιν ἐγγράφον λεπτομερῆ ἐκθεσιν τοῦ ἀριθμοῦ, τῆς καταστάσεως καὶ προόδου τῶν κατὰ πόλεις καὶ κόμας γυμνασίων ἢ σχολείων.

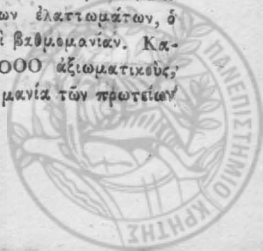
Ε. Πράγμα ἀναγκαῖον, μὰ τὴν ἀλήθειαν.

Χ. Καὶ ὅμως δὲν εὐρίσκεις οὐδεμίαν πρόνοιαν περὶ τούτου εἰς τὸ Προσωρινὸν πολίτευμα, ἐνῶ μᾶς ὑπόσχεται [Ἄρθρ. πᾶ] νὰ προνοήσῃ περὶ τῆς εὐλογίας τῶν διαφορῶν ἀξιώματικῶν καὶ ὑπουργῶν.

Ε. Ἐφρόντισεν ὅμως ἔπειτα ἡ κυβέρνησις νὰ στολίσῃ μὲ παιδείαν καὶ τοὺς νέους μας.

Χ. Καὶ πολὺ, ἂν πιστεύσωμεν τὸν πανηγυριστὴν τῆς κυβερνήσεως. Εἰς τὸ ὅποιον ἐρότήτορευσεν αὐτῆς ἐγκώμιον.

(4) Ἰδ. τὸν Πρωτ. Διαλογ. σελ. 59. Ἐδῶ προσέτιται ἐξ ἐπιστολῆς φίλου (13 Μαΐου, 1825) ἀπὸ τὸ Ναυπλιον, τὰ ἐξῆς: "Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐλαττωμάτων, ὁ πατριωτισμὸς ἐσβέσθη. Ἐκυριεύθημεν ἀπαντὶς ἀπὸ πλεονεξίαν καὶ βεθλομανίαν. Κατακτίσαμεν νὰ ἔχωμεν 300 ἴσως στρατηγούς καὶ ὑπὲρ τὰς 10,000 ἀξιωματικούς, * ἐν ᾧ πραγματικῶς δὲν ἔχουμε ἄλλους τόσους ἀληθεῖς στρατιώτας. Ἡ μανία τῶν προτετιμένων * μᾶς ἔκαμε νὰ χάνωμεν, ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ κερδίζωμεν κ. τ. λ."

είχε φυσικά χώραν ἄκριβῆς ἐκθεσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γυμνασίων, τῶν διδασκαλικῶν καθεδρῶν, τῶν διδασκάλων, τῶν ἀπὸ καθένα παραδιδόμενων μαθημάτων, ὅσης ἐλαβεν ἡ κυβέρνησις προνοίας νὰ προσκαλέσῃ τοὺς περιπλανώμενους εἰς τὴν Εὐρώπην ὁμογενεῖς λογίους, ἱκανοὺς νὰ διδάξωσι τὰ ἐτι ἀδίδακτα μαθήματα, ὅσα βιβλία ἢ φυσικὰ καὶ χημικὰ ὄργανα ἐπρομήθευτον, εἰς ἓνα λόγον, ἐχρεώσται ὁ ἐγκωμιστὴς νὰ μᾶς πληροφορήσῃ, ἂν ἔχη σήμερον ἡ ἐλευθερωθεῖσα Ἑλλὰς τρία ἢ τέσσαρα γυμνασια ἀνταξία τῶν ὁποίων εἶχαν οἱ δουλωμένοι Κυθωνιάται, Χίοι καὶ Σμυρναῖοι. Οὐδὲ τίποτ' ἀπὸ ταῦτα εὑρίσκεται εἰς τὸ ἐγκώμιον τῆς κυβερνήσεως.

Ε. Ἐμποδίσθη ἡ κυβέρνησις νὰ τὰ κατορθώσῃ ἀπὸ τὴν ἀκατάπαυστον περὶ πολέμου μέριμναν.

Χ. Δὲν εἶναι ὁ λόγος περὶ τῶν ἐμποδίων, οὐδὲ περὶ ἕξουσις ἐδειξέ προθυμίας ἡ κυβέρνησις νὰ νικήσῃ τὰ ἐμπόδια. Τοῦτο μόνον συλλογίζομαι, ἂν ὁ ἐγκωμιστὴς μὴ δυναμὸς νὰ κάμῃ ὁποῖαν ἐλεῖγα ἐλθεῖν, εἶχε δικαίον νὰ κατηγορήσῃ ἢ μᾶλλον νὰ ὑβρίσῃ ἄνδρα φιλογενῆ, διότι φωνάζει εἰς τὸ ἔθνος, « Δράξασθε παιδείας. »

Ε. Ἐκακοφάνη καὶ εἰς ἐμὲ ἡ τοιαύτη ὑβρις καὶ ἀπορῶ, διὰ τι δὲν ἀπεκρίθη ὁ ὑβρισθεὶς

Χ. Ποίαν ἄλλην ἀπόκρισιν εἶχε νὰ κάμῃ εἰς τὸν ὑβρίζοντα παρὰ τὸ,

Εὐδαίμωνεῖς νεῦν ἔχων ὅσον σε δεῖ (1);

Φρονιμότερα ὅμως ἔπραξε σιωπῶν ὀλότελα. Λέγω τώρα, ἂν μὲ συγχωρήσῃ, τὰ ἐπίλοιπα.

6. Ἄδεια εἰς ὅλας τὰς θρησκείας, πλὴν ἐκείνων, ὅσαι

[1] Ἐπιπρ. Ἰπποπ. 105.

προσανῶς δοξάζουν, πιστεύουν καὶ κηρύττουν δόγματα ἀνατροπικὰ τῆς Ἠθικῆς, καὶ ἀκολούθως τῆς πολιτείας.

7. Μηδευιᾶς θρησκείας ὀνομαζόμενος ἢ νομιζόμενος ἱερεὺς νὰ ψηφίζεται εἰς κανέν ὑπουργεῖον ἢ ἐπάγγελμα πολιτικόν.

Ε. Οὐδε τῆς ἰδικῆς μας;

Χ. Ἀπ' αὐτὴν μάλιστα πρώτην πρέπει νὰ δοθῆ εἰς τὰς λοιπὰς τὸ παράδειγμα, καὶ ὡς χριστιανικὴν, καὶ ὡς τῆς Ἀνατολικῆς αἰρέσεως.

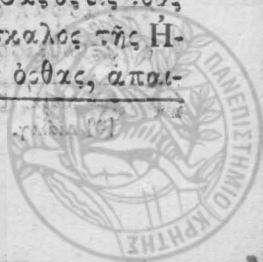
• Ε. Δὲν καταλαμβάνω τὸν διπλοῦν ταῦτον προσδιορισμόν.

Χ. Ὡς χριστιανικὴν, ἐπειδὴ αὐτὸ τῆς τὸ θρησκευτικόν σύνταγμα (τὸ Εὐαγγέλιον λέγω), αὐτοὶ τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων οἱ κανόνες (1) ἀποκλείουν τοὺς ἱερωμένους ἀπὸ κοσμικὰ ἐπάγγελατα. Ὡς ἀνατολικὴν πάλιν, ἐπειδὴ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ὁ κλῆρος υπεταχθῆ πάντοτε εἰς τοὺς κοσμικοὺς ἡγεμόνας, καὶ ἐπεριωρίσθη ἀπ' αὐτοὺς εἰς μόνην τῆς θρησκείας τὴν ἐπιμέλειαν, αὐδ' ἔδωκε ποτε παράδειγμα τοιαύτης ἀλλοκότου μίξεως τῶν οὐρανίων μετὰ τὰ ἐπίγεια ὅποια εἶναι τῶν Θιβετανῶν (Thidéitains) ἢ πολιτεία, κυβερνωμένη ἀπὸ ἱεροκοσμικὸν ἡγεμόνα, τὸν Λάμαν, ὅποια ἦτον ἄλλοτε τῶν Ἰαπόνων (Japonais), ἔχουσα τοιοῦτον ἡγεμόνα, τὸν Δαϊρῆν.

Ε. Εἰς κοινοβουλευτικόν ὁμοῦς σύνταγμα δὲν εἶναι κίνδυνος νὰ γενῆ Λάμας ἢ Δαϊρῆς, ὁ ψηφισθεὶς εἰς πολιτικὰ αξιώματα ἱερεὺς.

Χ. Κίνδυνος μέγας νὰ παύσῃ νὰ εἶναι σεβαστὸς εἰς τοὺς κοσμικοὺς, ὡς ἱερεὺς τοῦ ὕψιστου, καὶ διδάσκαλος τῆς Ἠθικῆς. Διὰ νὰ ἔχη τὸ ἔθνος πολιτικὰς δόξας ὀρθὰς, ἀπαι-

[1] Ἰδ. τὸν Πρῶτον Διάλογ. σελ. 189-141, καὶ σημ. ΡΡΓ.

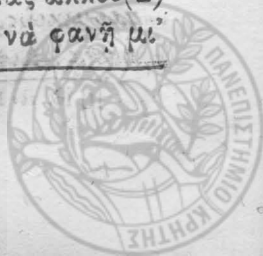
τείται νὰ ἦναι καὶ αἱ ἠθικαὶ τοῦ δόξαι δοθαί. Διὰ τὰς ἀποκτίση, πρέπει νὰ σεβεται τὴν διδασκουσαν αὐ-
τας θρησκείαν καὶ νὰ τὴν σεβασθῆ εἶναι τῶν ἀδυνάτων,
ὅν οἱ ὑπουργοὶ τῆς δὲν κατασταθῶσιν ὄντως σεβάσμιοι. Μὴ
πλανώμεθα, φίλε· ἄς ἐρωτήσωμεν τὴν κοινὴν ὑπόληψιν.
Καὶ ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, καὶ σοφοὶ καὶ ἄσοφοι, παύ-
σονται νὰ σεβῶνται τὴν θρησκείαν, ὅταν βλέπωσι τοὺς ὑ-
πουργοὺς τῆς εἰς ἄλλο τι καταγινομένου παρά εἰς μόνην
τὴν διδασχὴν τῆς θρησκείας. Δὲν βλέπετε πόσον οἱ λαοὶ
τῆς Εὐρώπης κατεφρόνησαν τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν,
ἀφοῦ αὐτοῖτων οἱ ἱερωμένοι ἔδωκαν εἰς αὐτοὺς τῆς κα-
ταφρονήσεως τὸ παραδειγμα; Ἄν ἐσεδάζοντο τὴν θρη-
σκείαν, ἤθελαν ποτὲ τρέξαι με τὴν προθυμίαν εἰς
βοήθειαν τοῦ ἀσπόνδου τῆς θρησκείας ἐχθροῦ; Αἱ ἀπ'
αὐτὴν τὴν συγκροτηθεῖσαν, εἰς ὄνομα τῆς μιᾶς καὶ
ἀδιαίρετου τριάδος, καὶ ὀνομασθεῖσαν Ἰερὰν
συμμαχίαν, γεννηθεῖσαι ταραχαί, δὲν ἐπλήρωσαν
ὅ,τι λέγει ὁ Χριστός, «Οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χεῖλεσί με τιμᾷ,
ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ (1);» Ὁχι, φίλε·
ἀν οἱ ἱερωμένοι δὲν περιορισθῶσιν εἰς τοῦ ναοῦ τὴν φρον-
τίδα, καὶ τὴν θρησκείαν θέλουσιν κάμειν καταφρονητὴν, καὶ
τοὺς καταφρονητὰς πολίτας μεταβάλειν εἰς ἀνδράποδα.

Ε. Περὶ τῶν ἐκλογῶν δὲν εἶπες τίποτε, ἢ ἀρκοῦν ὅσα
εἶπεν ὁ Φραγκλῖνος εἰς τὸν Βότσαριν;

Χ. Τοῦτο ἐμελλὰ κ' ἐγὼ νὰ προσθέσω. ἐπιθύμουν νὰ
τὰς ἀσφαλίσω με δεσμοὺς ἰσχυροτέρους παρά τὰς ἀλλοῦ(2)
σημειωθείσας ασφαλείας. Καὶ ἐδῶ μέλλει νὰ φανῆ μί-

[1] Μάρκ. ζ, 6.

[2] Διάλογ. Πρωτ. σὴμ. ΔΔ.

ἀπὸ τὰς πολλὰς ὀφειλάς, ὅσας δύναται νὰ μᾶς ὤσει-
λήσῃ τὸ ἱερατεῖόν μας.

Ἰ. Πόσα εἶναι τὰ θανάσιμα ἁμαρτήματα;

Ε. Ἐπτὰ, ἂν δὲν λανθάνωμαι.

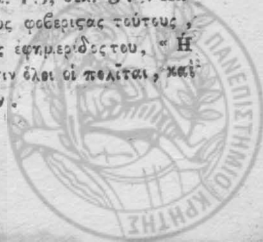
Χ. Νὰ προσεβῆ ὡς ὄχθοον καὶ βαρύτατον ἀπ' ὅλα, ὅ, τι
γίνεται μὲ δόλον ἢ βίαν εἰς τὰς ἐκλογάς. Ω; θανάσιμον
ἁμάρτημα νὰ κηρύττεται ἐπ' αὐθωνος ἀπὸ τοὺς ἱερο-
κήρυκας. ὡς θανασίμως ἁμαρτήσαντας νὰ κανονίζωσιν
οἱ Πνευματικοὶ καὶ τὸν ἐξομολογούμενον, ὅτι χαριζόμενος
ἔδωκε ψῆφον εἰς ὅτιν' ἀπεψήφισεν ἡ συνείδησις του, καὶ τὸν
ἐξομολογούμενον, ὅτι ἐβίασεν [1] ἢ ἐδαρωδόκησε κανένα
πολίτην, δια νὰ κερδίσῃ τὴν ψῆφόν του. Ἡ μᾶλλον μηδὲ
νὰ προσμενῇ ὁ Πνευματικὸς ἀπο τοῦ ἐξομολογουμένου τὸ
σῶμα τὴν φανέρωσιν τοῦ τοσόν φρικτοῦ ἀνομήματος, ἀλλ'
εὐθὺς ἀποῦ περάσῃ τὸν τράχηλον εἰς τὸ ἐπιτραχήλιον,
πρώτην ἐρώτησιν νὰ ἐρωτᾷ τὸν ἐξομολογούμενον ταύτην,
Ἄν ἐγίνε ποτὲ ἔνοχος τοῦ ὕδατος τούτου θανασίμου ἁ-
μαρτήματος.

Ε. Μ' ἀρέσκει τοῦτο. Τοιοῦτοτρόπως ἰσχυροποιῶνται
τὰ πολιτικὰ θεσπίσματα ἀπὸ τῆς θρησκείας τοὺς κανόνας.

Χ. Ποία ὀνομαζοῦνθε θεσπίσματα;

Ε. Οὕτως ὠνόμασε τὰς διατάγας τῆς κυβερνήσεως τὸ
Προσωρινὸν πολίτευμα. Οὕτως ὀνομαζόμενας τὰς βλέπω
τώρα καὶ εἰς τὰς εφημερίδας.

(1) « Ἐνὸς ἀπὸ τῶν πληρεξουσίων τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος φεβριζέται ἕνα πολίτην,
διὰ τὴν ἐτόιμκε νὰ εἰπῆ, ὅταν ἐγίνετο ἡ ἐκλογή, ὅτι τὸ δεῖνα ὑποκείμενον εἶναι ἀνά-
ξιον αὐτοῦ τοῦ ἔσθμου κ. τ. λ. » (Ἐφημερ. Ἀθην. 1826, ἀριθμ. 13, σελ. 51). Πα-
ρακαλῶ τὸν ἐφημεροδότην, ὅσας εἶχει νὰ ἐλέγξῃ κανὲν ἀπὸ τῶν φεβριζάντων τούτους,
νὰ τὸν γνωστοποιῇ ἔνοχος [ἐνθυμούμενος τὴν καλὴν ἐπιγραφὴν τῆς εφημερίδος του, « Ἡ
πορροία εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς δικαιοσύνης »], δια νὰ τὸν γνωρίζωσιν ἔλοι εἰ πελάται, καὶ
γὰ τὸν φεύγωσιν ὡς ἀσεβίστατον Τούρκον· εἰ χρεῖσται δὲν φεβριζοῦν.

Χ. Ἄλλο δὲν ἔμεινε πλέον παρὰ νὰ ὀνομάσωσι καὶ τοὺς κυβερνήτας θεῖους ἢ καὶ θεοὺς.

Ε. Πῶς τοῦτο;

Χ. Μ' ἐρωτᾷς, ὡς νὰ μὴν ἐγνώριζες τὴν δύναμιν τῆς λέξεως Θεσπίσμα. Αὐτὴ τῆς ἡ ἐτυμολογία μαρτυρεῖ ἥτι σημαίνει φωνὴν ἢ προσαγὴν θεοῦ. Τὰς δέκα, παραδείγματα χάριν, ἐντολάς ἐμπορεῖς νὰ ὀνομάσης θεσπίσματα, ὡς καὶ τὰς περιεχομένας εἰς τὸ εὐαγγέλιον διδασχάς. Αὐτοὶ μας οἱ πρόγονοι ἐξεύρεις ποῖα ὠνόμαζαν Θεσπίσματα.

Ε. Τοὺς χρησμούς καὶ τὰς μαντείας.

Χ. Διότι τὰς ἐπίστευσαν ὡς φωνὰς καὶ προσταγὰς τῶν θεῶν [1], καὶ ἐξαιρέτως τοῦ Λοξίου Ἀπόλλωνος,

ὡς θεσπιωδαί τρίποδος ἐκ χρυσιλάτου (2).

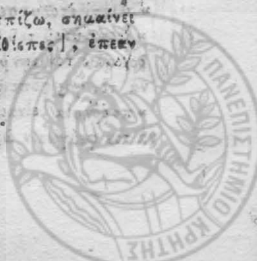
Ε. Θεσπίματα ὁμοῦ ὠνόμαζαν καὶ οἱ Γραικορωμαῖοι Ἀυτοκράτορες τὰς προσταγὰς των.

Χ. Συμφώνως μὲν τὴν ὁποίαν εἶχαν περὶ ἐαυτῶν ὑπόληψιν. Ἐπειδὴ ἐσφραγίσθησαν τὴν ἀνυπεύθυνον ἐξουσίαν τοῦ μόνου Ἀυτοκράτορος θεοῦ, γινόμενοι αὐτοὶ ἀπόλυτοι δεσπῆται καὶ Ἀυτοκράτορες, ἐπειδὴ ὠνόμαζοντο Θεοὶ (2), ἀκλόουθον ἤτο νὰ ὀνομάζωσι καὶ νὰ πιστεύωσι καὶ τὰ προσταγματὰ των Θεσπίσματα. Ἀλλ' εἰς πολιτείαν, τῆς ὁποίας οἱ ἄρχοντες εἶναι ὑπερέται νόμων ὑπεύθυνοι, καὶ οἱ ἀρχόμενοι σέβονται τοὺς ἀρχόντας ὡς νόμων ὑπερέτας, καὶ ὄχι ὡς θεοὺς, εἰς τοιαύτην λέγει

[1] Θεσπίσματα, θεῖα δόγματα. --- Θεσπιν, θεῖον φωνήν. Θεσπίω, σημαίνει καὶ τὸ μαντεύσασθαι. [Ἰδ. τοῦς Λεξικολογίαν.] Στρατιεύονται δ' [οἱ Αἰθίοπες], ἔπειν ὁσέας ὁ θεὸς οὗτος· κτελεῖ δὲ θεσπισμάτων [Ἡρόδοτ. β. 29.]

[2] Ἀριστοφάν. Πλουτ. 9.

[3] Ἰδ. Προλεγόμενα εἰς τὰ Ἀριστοφάν. Ἡθ. Νικημ. σελ. 27, σμ. I.

πολιτεῖαν, εἶναι ὑπερήφανον, εἶναι δισποτικόν, εἶναι βλάσφημον νὰ ὀνομάζωνται αἱ διαταγαὶ τῶν ἀρχόντων Θεοσπίσματα.

Ε. Εἶναι καὶ ἄλλα τινὰ καὶ εἰς τὸ προσωρινόν πολίτευμα καὶ εἰς τὰς ἐφημερίδας, νεωστὶ πολιτογραφημένα περὶ τῶν ὁποίων ἐπεθύμουν ν' ἀκούσω τὴν κρίσιν σου. Παραδείγματα χάριν...

Χ. Τὴν περὶ τούτων σκέψιν, φίλε μου, δὲν συγχωρεῖ πῶρα ὁ καιρὸς. Βλέπεις, ὅτι μᾶς ἔφθασε τὸ μεσημέριον, ὥρα συνήθης, ὡς ἐξεύρεις, τοῦ γεύματος. Ἄς ἀφήσωμεν τὴν ὀνοματολογία εἰς ἄλλον διάλογον. ἢ, ἂν ἀγαπᾷς, σὲ καλῶ ἀπόψε εἰς τὸ δείπνον.

Ε. Ἄν ἤμην βέβαιος, ὅτι τὰ δείπνα σου γεννοῦν, ὡς νομίζεις, ὀνειράτα, ἤθελα δευθὴν τὸ καλεσμα σου, διὰ μόνην τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ὀνειρευθῶ καὶ δεύτερον, ἂν ἦτο δυνατόν, τὸν μακαρίτην Βότσαριν... Ἄλλα τὸν ὑπὲρ τὴν μου βλέπω καὶ ἐγὼ τρέχοντα πρὸς ἡμᾶς μὲ ἐπιστολὴν εἰς τὰς χεῖρας... Φέρε... ἸΜε συγχωρεῖς νὰ τὴν ἀναγνώσω;

Χ. Μάλιστα σὲ παρακαλῶ, ἂν περιέχη τί νέον νὰ μὲ πὸ κοινωνήσης.

Ε. Ἄ! Ἄ! Νέον καὶ παράδοξον. Ἀπέθανεν ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας Ἀλέξανδρος.

Χ. Νέον, ναί, ἀλλὰ παράδοξον, ὄχι: πλὴν, ἔννομους τὰς Αὐτοκράτορας ἀθανάτους. ἸΛεγε τι περὶ τοῦ διαδόχου τῆς

Ε. Παραιτήθη ὁ Κωνσταντῖνος, κ' ἐβασίλευσεν εἰς τὸν αὐτοῦ ὁ Νικόλαος· καὶ τοῦτο παραδόξον.

Χ. Ἰσως τοῦτο. Ὅσις ὅμως καὶ ἂν ἐβασίλευσεν, οὐαὶ εἰς τοὺς Τούρκους! δὲν ἔχουν νὰ ἐλπίζωσ' ἀπ' αὐτὸν τὴν μακροθυμίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Ε. Μὲ δυσαρέσῃσιν, φίλε, σ' ἀφίνω. Ὁ ἐπιπέλλων μ' ἔρωτᾷ περὶ πραγμάτων, εἰς τὰ ὅποια χρεωσῶ ν' ἀποκριθῶ πάραυτα. Ὑγιαίνει.

Χ. Ὑγιαίνει καὶ σὺ. Μὴ λησμονήσῃς τὴν διὰ τύπων ἐκδόσιν τοῦ ὄνειρου.

26 Μαρτίου, 1826.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΦΙΛΟΜΟΥΣΩΝ ΔΑΠΑΝΗ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ
ΕΠΕΧΕΙΡΙΣΘΗ Η ΕΚΔΟΣΙΣ.

Οί Κύριοι	δὲ ἀντίτυπα	
Ανώνυμοι τρις.		50.
Ανώνυμοι τρις.		30.
Ἑμμανουὴλ Ἐένος.		24.
Παντελής Κ. Παντελή Ἰδρυκός.		20.
Καπ. Νικόλαος Α. Βόκου.		20.
Ἰωσήφ Ν. Κιάπης.		20.
Ἰωάννης Α. Κοκκίνη.		15.

Οί Κύριοι	δὲ ἀντίτυπα	
Δουκογιάννης Δεγοβίτης.		10.
Νικόλαος Γ. Παγγαλάκης.		10.
Επίσκπος Παντελή Γκίκα.		10.
Καπ. Νικόλαος Βεΐσης.		10.
Γεώργιος Παπ. Μανόλη.		10.
Παπ. Ἀνδρέας Κασσαρέντης Σέρφιος.		10.
Μερκούριος Παπ. Δημήτριου.		10.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

Οί Κύριοι	δὲ ἀντίτυπα	
Ἑμμανουὴλ Ἀντωνιάδης.		5.
Ἄνδρ. Ζαήμες.		4.
Διονύσιος Ὀρφανός.		4.
Σπυρ. Σπυλιότοπουλος.		3.
Σταμάτιος Ν. Μαυροκορδάτου.		2.
Ἀντώνιος Τζούνης.		2.
Πέτρος Στεφανίτζης.		2.
Ἄνας Αγγελοπούλος.		2.
Ν. Φλογαίτης.		2.
Κάρολος Δρακόπουλος.		2.
Χρυσανθάκης Κυριτζόπουλος.		2.
Νικηλ. Κορφατιάκης.		2.
Ἰωάν. Βεζούλας.		2.
Παναγ. Νικολαΐδης.		2.
Γεώργιος Σισίνης.		1.
Ἀρχιεπίσκοπος Αἰγίνης καὶ Ἰδρυκός Κ. Γεράσιμος.		1.
Νικόλαος Κοσκωροζής.		1.
Δάξαρς Ἀλεξάνδρου Κοκκίνη.		1.
Χριστόφορος Χ. Μασρογιάννη.		1.
Ἰωάννης Ἀλεξάνδρου Κοκκίνη.		1.
Δημήτριος Βάμβας.		1.
Σπύρ. Κυπαρίσσης.		1.
Κωνσ. Θεοχρόστου.		1.
Κωνσ. Αξιώτης.		1.
Ν. Γερακάρης.		1.
Ἰωάν. Ἀμβροσιάδης.		1.

Οί Κύριοι	δὲ ἀντίτυπα	
Δημ. Ραδιάδης.		1.
Βασίλειος Θεογένης.		1.
Μαργαρίτης Παπαδόπουλος.		1.
Ν. Κάλκης.		1.
Α. Γουζέλης.		1.
Ἀλέξιος Βαλαχόπουλος.		1.
Δουκὰς Βαΐτας.		1.
Ν. Δουριώτης.		1.
Κωνσ. Γ. Δήμιος.		1.
Χαράλαμπος Μιλιάνης.		1.
Ν. Κητζός.		1.
Ἀναστάσιος Σοφιανόπουλος.		1.
Στέφ. Α. Μακρής.		1.
Δ. Βούλης.		1.
Φ. Ἀγγελίδης.		1.
Πέτρος Μαρκεζός.		1.
Σωτήρ. Θεογένης.		1.
Φώτιος Ἠλιάδης.		1.
Μιχαὴλ Οἰκονόμου.		1.
Γεώργ. Μανουσάκης.		1.
Κ. Δελιγιάννης Ἠπειρώτης.		1.
Δημήτρ. Νικολαΐδης.		1.
Ἀναστάσιος Ἰω. Καραμήχου.		1.

